

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Petr Sojka

Diplomatické právo
a obraz české praxe v poskytování výsad a imunit

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Diplomatické právo a obraz české praxe v poskytování výsad a imunit“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 29. března 2013

Petr Sojka

Chtěl bych na tomto místě poděkovat vedoucímu své diplomové práce
JUDr. Pavlu Burešovi, Ph.D., DEA z Katedry ústavního práva a mezinárodního práva
veřejného Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci za jeho ochotu
a cenné rady při psaní této práce.

Dále bych rád poděkoval panu Jiřímu Šlaisovi z Ministerstva zahraničních věcí ČR
za nekonečné rozpravy nad diplomatickými výsadami a imunitami.

Za stanoviska vyjádřená v této práci odpovídá výhradně její autor. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky se na této práci nepodílelo. Žádná část následujícího textu nemůže být interpretována jako oficiální stanovisko MZV ČR.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Seznam klíčových slov (Keywords)	7
Úvod	8
1. Pojem „výsady a imunity“ a jejich historický vývoj v širším kontextu	11
1.1 Pojem „výsady a imunity“	11
Diplomacie	11
Diplomatické právo	11
Výsady a imunity	12
1.2 Historický vývoj	11
Starověk	13
Středověk	15
Novověk	16
20. století	16
První republika	17
2. Moderní kodifikace	19
Vídeňská úmluva o diplomatických stycích	19
Úmluvy poskytující výsady a imunity mezinárodním organizacím	21
Havanská úmluva o diplomatických zástupcích	23
3. Působnost	26
Místní působnost	26
Časová působnost	27
Osobní působnost	29
Věcná působnost	32
4. Výsady a imunity	33
4.1 Výsady a imunity in rem	33
Usnadnění výkonu funkcí mise a získání místností mise	33
Právo vyvěšovat vlajku a státní znak vysílajícího státu	35
Nedotknutelnost místností mise, majetku, dopravních prostředků	35
Nedotknutelnost archívu a písemností	39
Svoboda komunikace	40
Daně, dávky a poplatky	44
Cla	46
4.2 Výsady a imunity in personam	47

Osobní nedotknutelnost.....	47
Nedotknutelnost soukromého obydlí, písemností apod.....	51
Svoboda pohybu.....	54
Osvobození od osobních, veřejných nebo vojenských služeb.....	55
Jurisdikční imunita.....	56
Vynětí z trestní jurisdikce, právo odmítnout vypovídat, zřeknutí se imunity.....	56
Vynětí z civilní a správní jurisdikce.....	59
Vynětí z ustanovení o sociálním zabezpečení.....	60
Daně, dávky a poplatky.....	62
Clá.....	63
Závěr.....	65
Bibliografie.....	67
Monografie česky.....	67
Monografie anglicky.....	68
Monografie španělsky.....	69
Monografie slovensky.....	69
Zahraniční články.....	70
Právní předpisy.....	70
Mezinárodní smlouvy.....	71
Judikatura.....	72
Internet.....	72
Abstrakt (Abstract).....	74
Přílohy.....	75
1. Mezinárodní smlouva mezi státy Ebla a Abarsal (asi 2 400 př. n. l.).....	75
2. Havanská úmluva o diplomatických zástupcích (1928).....	76
3. Vídeňská úmluva o diplomatických stycích (1961).....	82

Seznam použitých zkratk

Agentura	Agentura pro evropský globální navigační a satelitní systém
ATP	administrativně technický personál
ČR	Česká republika
dipl.	diplomatický
EU	Evropská unie
Havanská úmluva	Havanská úmluva o diplomatických zástupcích
Hostitelská dohoda	Hostitelská dohoda týkající se umístění, podpory, výsad a imunit mezi Vládou ČR a Agenturou pro evropský globální navigační a satelitní systém
mez.	mezinárodní
MZV	ministerstvo zahraničních věcí
OSN	Organizace spojených národů
VI	výsady a imunity
Vídeňská úmluva nebo VÚ	Vídeňská úmluva o diplomatických stycích (1961)

Seznam klíčových slov

Česká diplomatická praxe, diplomacie, diplomatická pošta, diplomatické právo, Havanská úmluva o diplomatických zástupcích, historie diplomatického práva, jurisdikční imunita, mise, nedotknutelnost, velvyslanec, Vídeňská úmluva o diplomatických stycích, výsady a imunity.

Keywords

Ambassador, Czech diplomatic practice, diplomacy, diplomatic bag, diplomatic law, diplomatic privileges and immunities, Havana Convention on Diplomatic Officers, history of diplomatic law, immunity from jurisdiction, inviolability, mission, Vienna Convention on Diplomatic Relations.

Úvod

Výsady a imunity jsou prastarým institutem mezinárodního práva, který přežil éry od starověku až po současnost. Pojem diplomacie se užívá ve smyslu tak, jak jej chápeme dnes, od 18. století.¹ Výsady a imunity jsou dokladovány již ve starověké Číně a Indii. Podle některých pramenů se počátek tohoto institutu váže k vysílání poslů.² I v dnešní době je uvedená problematika stále aktuální.

Přestože se jedná o rozsáhlé téma, kvalitních publikací je poskrovnu a jsou převážně zahraniční provenience. Autoři některých z nich se neshodují na určitých elementárních záležitostech, ať již jde o historii institutu, nebo aplikaci dílčích výsad.

Diplomová práce se bude zabývat českou praxí v poskytování výsad a imunit. Jejím stěžejním cílem je zjistit, jak funguje aplikace Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích v České republice a jaké problémy mohou vyvstat. Vídeňská úmluva byla přijata v roce 1961, z čehož lze dovodit, že řada ustanovení je zastaralá a v některých případech je třeba hledat konkrétní řešení odpovídající dnešní situaci. Otázkou je, zda současný výčet diplomatických výsad a imunit je široký či úzký, zda je vhodné zvažovat jejich zúžení nebo rozšíření. Dále se nabízí otázka, do jaké míry jsou výsady a imunity zneužívány.

V textu budou použity následující metody: analýza, syntéza, shrnutí, dedukce, indukce, komparativní metoda, časová komparace, komparace přístupu jiných států k otázkám výsad a imunit, konzultace s významnými odborníky, studium příslušných pramenů vč. primárních, terénní výzkum (výzkumná stáž na MZV ČR a v Evropském parlamentu v Bruselu) a využití knihovního fondu Univerzity v Granadě (Španělsko).

Hlavním zdrojem pro moji práci je Vídeňská úmluva o diplomatických stycích a vlastní zkušenosti. Od druhé poloviny června 2012 jsem absolvoval čtyřtýdenní stáž na Ministerstvu zahraničních věcí ČR na odboru Diplomatický protokol, kam jsem byl přijat po absolvování bezpečnostní prověrky prvního stupně. Ne všechny materiály, které posloužily jako podklad této práce, bylo možno publikovat v plném znění nebo je uvést v poznámkovém aparátu, neboť podléhají určitému stupni utajení. Pokud existovala možnost informaci zobecnit tak,

¹ HUBINGER, Václav. *Encyklopedie diplomacie*. Praha: Libri 2006, s. 42.

² DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kasuistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 31.

aby se nedotýkala žádného státu a současně nebylo porušeno její utajení, pokusil jsem se materiál zevšeobecnit a zároveň vyvodit určité pravidlo.

Diplomatický protokol Ministerstva zahraničních věcí mimo jiné „dbá na náležitě poskytování diplomatických výsad a imunit cizím diplomatickým misím a jejich personálu v souladu s Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích, Vídeňskou úmluvou o konzulárních stycích a dalšími prameny mezinárodního práva a současně sleduje dodržování českých právních předpisů subjekty, které požívají diplomatických a konzulárních výsad a imunit.“³ Z tohoto důvodu byla zmíněná stáž při psaní této práce mimořádně přínosná. Měsíční stáž v Evropském parlamentu v Bruselu mi pro srovnání ukázala fungování jiných než diplomatických výsad a imunit a současně jsem mohl využívat bohatou parlamentní knihovnu.

Dále jsem vycházel z mnoha mezinárodních smluv, českých právních předpisů, judikatury a převážně zahraničních monografií, které byly vydány v angličtině, španělštině či slovenštině v letech 1924 až 2012. Některé zdroje jsem získal v knihovně Právnické fakulty Univerzity v Granadě, kde vznikla většina této práce. Publikací pojednávající o Vídeňské úmluvě, která mne zvláště zaujala, je *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*,⁴ jejíž autorkou je Eileen Denza. Jedná se o rozsáhlou práci, která nabízí komplexní pohled na problematiku výsad a imunit. Další velmi zajímavou monografií je *Curso de derecho diplomático y consular* od Eduarda Vilariña Pinotose,⁵ která se věnuje diplomatickému a konzulárnímu právu ze širšího úhlu pohledu. Obecné části je věnována téměř polovina knihy, v další části autor uvádí množství příkladů a souvislostí v rámci španělského práva.

V úvodu následujícího textu je nastíněn definiční charakter institutu. Historii je věnována dostatečná pozornost, neboť bez poznání minulosti nemůžeme dostatečně prostudovat přítomnost.⁶ Speciální podkapitola se zabývá výsadami a imunitami tzv. první republiky.

³ Diplomatický protokol. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. 2012, 26. 3. 2012 [cit. 29. 12. 2012]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/DP.html

⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, xxii, 556 s. ISBN 01-992-1685-1.

⁵ VILARIÑO PINTOS, Eduardo. *Curso de derecho diplomático y consular: parte general y derecho diplomático*. 2. ed. Madrid: Tecnos, 2003, 356 s. ISBN 84-309-4002-2.

⁶ Parafráze starého čínského rčení.

Výsady a imunity in rem a in personam jsou analyzovány ve druhé polovině práce. U každé výsady či imunity je dokladována česká aplikační praxe a také je zohledněna zahraniční kazuistika.

1. Pojem „výsady a imunity“ a jejich historický vývoj v širším kontextu

1.1 Pojem „výsady a imunity“

Pro dobré porozumění následujícího textu je vhodné definovat několik termínů.

Diplomacie

Slovník spisovného jazyka českého,⁷ uvádí čtyři významy tohoto slova. První z nich je „úřední činnost státních činitelů ve věcech zahraničně politických“. Druhý význam označuje povolání diplomata, třetí hovoří o diplomatech jako celku – ve smyslu diplomatického sboru. Posledním, čtvrtým, významem tohoto pojmu je „společenská obratnost v jednání, sledující dosažení stanoveného cíle“. Pro tuto práci je nejdůležitější první uvedený význam slova diplomacie. Ona „úřední činnost“ má mnoho forem, např. kongresy, konference, dipl. korespondence, příprava a uzavírání mez. smluv, budování dobrého jména ČR, různé summity, bilaterální i multilaterální jednání, dočasná i stálá zastoupení, mediální vystoupení apod.⁸ Hlavním cílem diplomacie je prosazování národních zájmů vyjednáváním v souladu se zahraniční politikou země. Aby mohla být diplomacie kvalitně a nerušeně vykonávána, je třeba toto zajistit. Hlavním nástrojem bilaterální diplomacie jsou diplomatické mise, jež jsou regulovány Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích.

Diplomatické právo

Diplomatické právo je soubor právních norem regulujících práva, povinnosti, postavení a způsob činnosti orgánů pro mezinárodní styky, stejně tak jejich zástupců. Profesor Shaw uvádí, že diplomatické právo je jedním z nejstarších odvětví mezinárodního práva.⁹ V minulosti bylo založeno především na mezinárodních zvyklostech, hovoříme tedy o obyčejovém právu, následně se k těmto zvykům připojily bilaterální mezinárodní smlouvy, později i multilaterální. V současné době je diplomatické právo kodifikováno Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích. Pouze ty části problematiky, které Vídeňská úmluva nereguluje, se dodnes řídí obyčejovým právem, případně mezinárodními smlouvami.

⁷ HAVRÁNEK, Bohuslav et al. *Slovník spisovného jazyka českého: I, A-G*. 2. vyd. Praha: Academia, 1989, s. 320.

⁸ ZBOŘIL, František. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha: Leges, 2010, s. 13.

⁹ SHAW, Malcolm N. *International law*. 6th ed. New York: Cambridge University Press, c2008, s. 750.

Výsady a imunity¹⁰

Výsadu lze definovat jako výhodu, která vzniká na základě práva a jež osobu požívající výsad a imunit odlišuje od příslušníka přijímajícího státu. Dohromady s imunitami tvoří jeden celek - výsady a imunity, které jsou založeny na funkční teorii spočívající ve vynětí akreditovaných diplomatů v zájmu plnění jejich funkcí z působnosti procesních předpisů vnitrostátního práva.¹¹

Imunitou v tomto kontextu se rozumí vynětí osoby či majetku z jurisdikce přijímajícího státu, zpravidla z civilní, trestní a správní. Profesor Shaw uvádí, že institut imunit je jedním z nejvíce uznávaných a nejméně kontroverzních témat mezinárodního práva, ovšem nebývá vždy respektován.¹²

Účelem výsad a imunit není prospěch jednotlivce, nýbrž zajištění účinného výkonu funkcí diplomatických misí.¹³ Lze říci, že sta procent výsad a imunit požívá šéf mise a čím je postavení členů mise nižší, tím méně VI mají.

Výsady a imunity je možné z akademického pohledu rozdělit na dvě kategorie. VI in rem a in personam. Tedy VI týkající se věcí a osob. Do první kategorie řadíme: nedotknutelnost místností mise, archívu a majetku, ochranu místností mise přijímajícím státem, daňovou a celní imunitu, svobodu komunikace a další. Do druhé kategorie patří: nedotknutelnost osob, obydlí a vynětí z civilní, trestní a správní jurisdikce, právo odmítnout vypovídat jako svědek, svobodu pohybu, imunitu vůči exekuci aj.

Žádná z těchto výsad nebo imunit není stoprocentní, k některým existují přesně stanovené výjimky uvedené ve VÚ, jiná omezení lze uplatnit na základě reciprocity, kterou sama Úmluva předjímá, a v neposlední řadě se může vysílající stát zříci vynětí z jurisdikce pro konkrétního diplomata. Na druhou stranu však státy mohou poskytnout „příznivější zacházení“,¹⁴ což neznamená nic jiného než větší množství výsad a imunit.

¹⁰ Termín „výsady a imunity“ není používán pouze v oblasti diplomatického práva, ale také např. při poskytování výsad a imunit cizím státním představitelům.

¹¹ ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 461-462.

¹² SHAW, Malcolm N. *International law*. 6th ed. New York: Cambridge University Press, c2008, s. 751.

¹³ 4. bod preambule k Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích.

¹⁴ Čl. 47 odst. 2 VÚ.

Rovněž je třeba upozornit na existenci článku 41 odst. 1 VÚ, který mj. ukládá povinnost osobám požívajícím výsad a imunit dbát zákonů a předpisů přijímajícího státu.

1.2 Historický vývoj

Starověk

Dějiny mezinárodního práva a dějiny diplomacie jsou dlouhé téměř jako lidstvo samo. Existují doložené obchodní cesty již v paleolitu (600 tis. až 8 tis. let př. n. l.), což znamená, že zřejmě existoval již obecně známý a dodržovaný způsob obchodování a komunikace, kde byli účastníci považováni za nedotknutelné. Skutečné diplomatické právo, v dnešním chápání, se však začíná vyvíjet až se vznikem státu.¹⁵

Ve třetím tisíciletí před naším letopočtem egyptští vladaři navazovali styky se sousedními zeměmi, ve druhém tisíciletí udržovali kontakty již s tehdy celým známým světem od Chetitů, přes Mezopotámii, Krétu a další ostrovy v Egejském moři.¹⁶ Na Blízkém východě se také objevují první mezinárodní smlouvy. Za první mírovou smlouvu v dějinách lidstva je dle literatury¹⁷ považována smlouva mezi panovníky městských států Lagašem a Ummou, která byla dohodnuta kolem roku 3100 př. n. l. Další mezinárodní smlouvy byly uzavřeny např. mezi babylonským a elamským panovníkem roku 2260 př. n. l. a slavná mírová smlouva, tzv. Kadešská smlouva, vznikla mezi Egyptem a Chetitskou říší v r. 1296 př. n. l.¹⁸ Na starověkém Blízkém východu poslové nepožívali diplomatické imunity a každé vyslání posla přinášelo (přínejmenším pro něj) rizika – od zranění, přes mučení po vraždu.¹⁹ Toto se tehdejší vládcové snažili řešit různě – od pověřovacích listin, které žádaly protistranu o dobré zacházení, přes ozbrojený doprovod po mezinárodní smlouvy.²⁰

¹⁵ HUBINGER, Václav. *Encyklopedie diplomacie*. Praha: Libri 2006, s. 37.

¹⁶ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 11.

¹⁷ DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 30.

¹⁸ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 11. Podle knihy *Diplomacie* až v roce 1278 př. n. l. (KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 14.)

¹⁹ ELGAVISH, David. Did Diplomatic Immunity Exist in the Ancient Near East?. *Journal of the History of International Law / Revue d'histoire du droit international*. 2000-07-01, roč. 2, č. 1, s. 80.

²⁰ David Elgavish ve svém článku (viz výše) uvádí příklad mezinárodní smlouvy mezi státy Ebla a Abarsal. Ovšem současně dodává, že smlouva měla čistě jednostranné účinky a chránění byli pouze poslové ze státu Ebla.

Od 3. tisíciletí př. n. l.²¹ (dle jiné literatury až od 2. tisíciletí²²) se rovněž začínají vyvíjet nová centra mezinárodních vztahů v Indii a Číně. Indické zákony Manu z 2. století př. n. l již obsahují ustanovení o vyslaných poslech. Cílem tehdejší diplomacie bylo především zabránit válce a upevnit mír.²³ Pro starověkou Čínu, která své mezinárodní vztahy řídila právními obyčejí a mezinárodními smlouvami, bylo typické dodržování zdvořilostních a náboženských pravidel, která se z dnešního pohledu mohou jevit jako počátky diplomatického protokolu.²⁴ Diplomatičká činnost byla prováděna především prostřednictvím „cestujících poslů“, kteří byli nedotknutelní,²⁵ nicméně již ve 3. století př. n. l. za dynastie Chan si Čína recipročně měnila velvyslance s Íránem.²⁶ Evropa se ke stálým misím dopracovala až téměř o dva tisíce let později.

Kolébkou některých institutů diplomatického práva je Řecko. Pro tehdejší Řecko (od r. 800 př. n. l.) je typické množství městských států, propracovaný systém občanství, ochrany cizinců, rozvinutý obchod, řemesla a vysoká úroveň kultury. Starověcí řečtí poslové měli svá pověření zachycena na zdvojených voskovaných destičkách, tzv. diplomech.²⁷ Z tohoto názvu se údajně vyvinul pojem diplomacie.²⁸ Tito poslové byli nedotknutelní. Někteří autoři odvozují jejich nedotknutelnost na základě bilaterálních dohod,²⁹ jiní jejich nedotknutelnost odvozují od toho, že byli považováni za osoby, které jsou pod ochranou bohů.³⁰ V případě, že se poslové zdrželi na místě vyslání déle a svému vladaři později přivezli informace o politickém, obchodním či kulturním životě, můžeme o těchto poslech hovořit jako o vzdálených předchůdcích dnešních stálých zastoupení. Městské státy uzavíraly mezi sebou písemné smlouvy, spory mezi stranami se často řešily arbitráží (třetí stát) nebo válkou, která neměla mnoho regulí.³¹

²¹ KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 14.

²² DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 31.

²³ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 11.

²⁴ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 11.

²⁵ DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 31.

²⁶ DÖMÖK, Ján. *Diplomacia a diplomatický protokol*. Šamorín: Heuréka, 2011, s. 16.

²⁷ V Českém etymologickém slovníku Jiří Rejzek na str. 134 pod heslem diplom uvádí: „písemné osvědčení“, diplomový, diplomní, diplomovaný. Přes něm. *Diplom* z lat. *diplōma* z ř. *diplōma* ‘doporučující, pověřující list’, doslova ‘dvojitý, nadvakrát složený’ (důležité listiny se skládaly a pečetily), z *diplōos*, *diplōōs* ‘dvojitý’. Srov. lat. *duplex* tv. (od toho → duplikát a → debl) a dále → di-1 a → diplomat“.

²⁸ DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 32.

²⁹ KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 15.

³⁰ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 12.

³¹ DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 33.

Starověký Řím převzal mnoho výtvarných civilizací od Řecka. Poslové se zde nazývali legáty, rovněž požívali nedotknutelnosti, byli pověřeni Senátem a později císařem.³² Přijíždějícím poslům se dostávalo pozornosti Senátu, poslové byli děleni na legáty spřátelených států a nepřátelských států. Podle toho také byli ubytováni. Spřátelení v centru Říma, poslové z nepřátelských zemí mimo Řím ve veřejné vile.³³

Středověk

Po rozpadu Římské říše se centrem mezinárodních styků stala Byzantská říše. Čína a Byzantská říše měly první diplomatické služby s ustáleným protokolem.³⁴ Hlavní náplní cařihradské diplomatické služby bylo zabránit válkám a přimět výbojné kmeny ke spolupráci.³⁵ Na dvoře byzantského císaře již byli stálí zástupci mnoha evropských zemí, Asie i Afriky a tito požívali různých privilegií.³⁶ Dalším důležitým aktérem tehdejší politiky byla římskokatolická církev v čele s papežem, který korunoval císaře, a jeho zástupce rovněž nechyběl v Cařihradu. Itálie byla rozdrobena na řadu království a městských republik, bylo tedy třeba regulovat vztahy mezi nimi a toto ovlivnilo vznik mezinárodního práva.³⁷ V severní Itálii se čile obchodovalo mezi jednotlivými státy a v Benátkách se poprvé ustálila pravidla pro činnost diplomatických zástupců; počínaje informační povinností vůči ústředí po souhlasné stanovisko přijímající země vůči osobě diplomata konče.^{38, 39} První stálá diplomatická mise v čele s vyslancem byla zřízena Milánskou republikou v Janově v roce 1455.⁴⁰ Na konci 15. století vznikají pravidla týkající se osobní nedotknutelnosti zástupců a jejich sídel na základě teorie exterritoriality,⁴¹ jež spočívá v tom, že budova mise, stejně tak místo, na kterém se nachází vyslanec, jsou územím vysílajícího státu a není proto možné na ně uplatnit jurisdikci přijímajícího státu, což ovšem nevyklučuje právní postih na území státu vysílajícího. Tato teorie byla dlouho aplikována a v první polovině 18. století se přeměnila na

³² KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 15.

³³ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 13.

³⁴ HUBINGER, Václav. *Encyklopédie diplomacie*. Praha: Libri 2006, s. 38.

³⁵ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 13.

³⁶ KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 16.

³⁷ DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 38.

³⁸ KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 16.

³⁹ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 15.

⁴⁰ KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 16.

⁴¹ BYSTRICKÝ, Eubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 16.

teorii reprezentativní, kde zástupce panovníka je považován za jeho alter ego, má tedy nárok na stejné právní postavení.⁴²

Novověk

V novověku se vyvíjí jednotlivé instituty mezinárodního práva, od praxe při uzavírání mezinárodních smluv, přes námořní právo po právo diplomatické. Také se vytváří první státní orgány pro zahraniční styky, např. ve Francii roku 1547 Odbor státních tajemníků. První ministerstvo zahraničních věcí založil v roce 1626⁴³ největší politik a diplomat 17. století, kardinál Richelieu.⁴⁴ V roce 1648 byla podepsána Vestfálská mírová smlouva, kterou skončila třicetiletá válka a která znamenala velké územní i náboženské změny, stejně tak díky ní došlo k rozšíření stálých diplomatických zástupců nejen po Evropě.⁴⁵ V roce 1815 byl na Vídeňském kongresu přijat Vídeňský reglement, který zavedl princip seniority⁴⁶ a stanovoval diplomatické hodnosti zástupců.⁴⁷ Nutno podotknout, že se od té doby příliš nezměnily. Od počátku 19. století do počátku 20. století se objevuje ve světě na sto bilaterálních smluv, jejichž obsahem je regulace výsad a imunit. Je třeba říci, že v jedné polovině smluv jsou stranou smlouvy státy Latinské Ameriky, v jedné čtvrtině státy Blízkého a Středního východu a ve zbytku státy Dálného východu. Druhou stranou jsou zpravidla Spojené státy americké nebo některý evropský stát. V tomto období bylo uzavřeno pouze několik smluv, které by regulovaly výsady a imunity poskytované mezi evropskými státy.⁴⁸

20. století

Dvacáté století přináší do historie diplomatického práva pomyslný zlom. Proběhly dvě světové války, na základě Versailleské mírové smlouvy z roku 1919 byla založena Společnost národů, v roce 1945 Organizace spojených národů, která ke konci listopadu 2012 čítala 193 členů.⁴⁹ Dlouhým a složitým procesem došlo ke vzniku Evropské unie, jejímiž členy je v současné době 27 států s více než půl miliardou obyvatel. Všechny uvedené události

⁴² DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kauzistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 42.

⁴³ KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 18.

⁴⁴ Kardinál Armand Jean du Plessis (9. září 1585 – 4. prosince 1642) byl šlechtic, státník, první ministr francouzského krále Ludvíka XIII. v letech 1624–1642. Za svoji kariéru rozdrtil opozici a vytvořil z Francie silný centralizovaný stát. Byl rovněž mecenášem vědy a umění.

⁴⁵ BYSTRICKÝ, Lubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavatelství Michala Vaška, 2006, s. 17.

⁴⁶ Protokolární pořadí v diplomatickém sboru je dáno oficiálním zahájením funkce v dané zemi. Dříve se protokolární pořadí určovalo na základě šlechtického titulu a pozice panovníka vysílající země.

⁴⁷ BYSTRICKÝ, Lubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavatelství Michala Vaška, 2006, s. 18.

⁴⁸ REEVES, JESSE S. Diplomatic Privileges and Immunities. *The American Journal of International Law: Supplement: Research in International Law*. 1932, roč. 26, s. 26.

⁴⁹ Členské státy OSN. ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2012 [cit. 23. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/clenske-staty/?i=199>

výrazným způsobem ovlivnily mezinárodní právo a rovněž právo diplomatické. Pro výsady a imunity byl zlomový rok 1961, kdy byla přijata Vídeňská úmluva o diplomatických stycích, která vůbec poprvé v historii kodifikovala postavení a fungování diplomatických zastoupení a zástupců včetně jejich výsad a imunit. V roce 1963 byla přijata Vídeňská úmluva o konzulárních stycích, která reguluje konzulární agendu.

První republika

Tato podkapitola si klade za cíl čtenáři představit možnost fungování institutu výsad a imunit bez Vídeňské úmluvy. Situace je ilustrována na období „první“ Republiky československé, tj. období 1918-1938.

Výsady a imunity se řídily buď obyčejovým právem, nebo bilaterálními smlouvami mezi státy. Podrobnosti a aplikaci VI rozváděla tehdejší vnitrostátní legislativa. Jakým způsobem tehdy systém fungoval, vypovídají Věstníky Ministerstva zahraničních věcí.

V oblasti „státních daní a jiných veřejných daní a dávek“ byly „osoby exterritoriální“ osvobozeny.⁵⁰ Ve Věstníku číslo 4 z roku 1924 na str. 51 je uvedeno, že „Tuzemské soudnictví vztahuje se k osobám, které podle zásad mezinárodního práva požívají exterritoriality, když a pokud dobrovolně podrobí se tuzemským soudům, nebo jestliže právní věc má za předmět jejich nemovité statky v tuzemsku ležící nebo jejich věcná práva na tuzemských nemovitostech osob jiných. Je-li pochybno, zdali tuzemské soudnictví nad některou exterritoriální osobou jest odůvodněno, nebo zdali exterritorialita ve prospěch některé osoby jest uznána, soud vyžádati si má o tom prohlášení ministra spravedlnosti. Prohlášení toto je závazné pro soud při posuzování příslušnosti.“⁵¹ Výše uvedená citace se vztahovala pouze na území českých zemí, Slovensko a Podkarpatská Rus se řídila bývalou uherskou legislativou. Doručování zásilek těmto osobám probíhalo prostřednictvím MZV⁵² a případně, pokud doručení písemnosti nebylo úspěšné, soud mohl takové osobě ustavit opatrovníka.

Ohledně dalších privilegií, která „osoby exterritoriální“ měly, dle § 31 tehdejšího exekučního řádu⁵³ nelze provést exekuci v jejich bytě; dále vyslanci včetně jejich personálu, členů rodiny a

⁵⁰ HLAVIČKA, Michael (ed). *Věstník Ministerstva zahraničních věcí*. Praha, 1924, č. 9-10, s. 134.

⁵¹ Srovnej odst. 2 a 3 článku IX. uvozovacího zákona k jurisdikční normě.

⁵² HLAVIČKA, Michael (ed). *Věstník Ministerstva zahraničních věcí*. Praha, 1924, č. 6, s. 120.

⁵³ Zákon č. 79/1896 ř. z. o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

služebnictva (za předpokladu, že jsou stejné národnosti jako vyslanec) nepodléhají pravomoci trestních soudů, „osoby exterritoriální“ nemohly být předvolány ani jako svědci, ledaže by měly svolení své vlády před soudem vystoupit.⁵⁴ Tyto osoby byly osvobozeny od vojenských povinností, počínaje brannou povinností, přes nemožnost užívat jejich dopravních prostředků,⁵⁵ po zákaz užívání jejich budov pro potřeby ubytování vojska.⁵⁶ V oblasti poštovní, telegrafní a telefonní nebyly poskytovány žádné výhody.⁵⁷

Jak je vidět, tyto výsady a imunity nejsou nepodobné těm výsadám, které známe z Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích z roku 1961.

⁵⁴ HLAVIČKA, Michael (ed). *Věstník Ministerstva zahraničních věcí*. Praha, 1924, č. 9-10, s. 136-137.

⁵⁵ Pro zajímavost: dle Věstníku se dopravními prostředky rozumí koně, muly, mezci, osli a jiná tažná zvířata, vozidla pro zvířecí potah, postroje, motorová vozidla a letadla, to vše i s příslušenstvím.

⁵⁶ HLAVIČKA, Michael (ed). *Věstník Ministerstva zahraničních věcí*. Praha, 1924, č. 9-10, s. 138.

⁵⁷ *Ibidem*, str. 139.

2. Moderní kodifikace

Moderní svět, který je globalizován stejnou rychlostí, jakou se vyvíjí technické prostředky a nástroje, potřeboval nějakým způsobem právně ošetřit fungování diplomatických misí a výsady a imunity poskytované těmto misím a jejímu personálu v nejširším slova smyslu. Důraz je v těchto dokumentech (z pohledu institutu výsad a imunit) kladen především na prevenci, tj. aby se předcházelo případným komplikacím a následným sporům, které by mohly bez takových dokumentů nastat. Z tohoto důvodu se již od 19. století objevují první smlouvy⁵⁸ multilaterální povahy. V letech 1860 až 1930 vznikla celá řada návrhů, jejichž autory jsou jak soukromé osoby, tak i vládní i nevládní organizace, které si vytkly za cíl kodifikovat diplomatické výsady a imunity.⁵⁹ Mezi nejznámější patří Fiore's Draft Code (1890), Resolution of the Institute of International Law, Cambridge (1895), Havanská úmluva o diplomatických zástupcích (1928) či Harvard Draft Convention on Diplomatic Privileges and Immunities (1932). Až na Havanskou úmluvu nebyl žádný návrh nikdy přijat. V roce 1949 se však začalo pracovat na novém dokumentu, který by byl přijatelný v mezinárodním společenství všech států, textu pod patronací OSN - Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích, která byla přijata v roce 1961.

Vídeňská úmluva o diplomatických stycích

Jde o mezinárodní multilaterální smlouvu uzavřenou na půdě Organizace spojených národů dne 18. dubna 1961 ve Vídni. Reguluje především diplomatické styky mezi státy, od jejich počátku po případné skončení, postavení misí, členů personálu mise, jejich výsady a imunity. Úmluva nabyla účinnosti dne 24. dubna 1964 a k prosinci 2012 jí bylo vázáno celkem 187 zemí světa.⁶⁰

Vzhledem ke staletí trvající diplomatické a konzulární praxi byly již od r. 1949 diplomatické a konzulární styky mezi těmi záležitostmi, které chtěla Organizace spojených národů kodifikovat.⁶¹ Valné shromáždění OSN rozhodlo dne 7. prosince 1959 Rezolucí č. 1450 (XIV) svolat mezinárodní konferenci za účelem posouzení otázky diplomatických styků a

⁵⁸ Viz již zmiňovaný Vídeňský reglement z roku 1815.

⁵⁹ CRAIG BARKER, J. *The protection of diplomatic personnel*. Burlington, VT: Ashgate, 2006, s. 53.

⁶⁰ Z toho 186 členy OSN a Svatým stolcem. Vídeňská úmluva neváže tyto státy: Stát Antigua a Barbuda, Sultanát Brunej, Gambijská republika, Palauská republika, Šalamounovy ostrovy, Jihosúdánská republika, Vanuatská republika. Jedny z „posledních“ připojivších se států jsou např. Federace Sv. Kryštof a Nevis (6. 7. 2010), Maledivská republika (2. 10. 2007), Monacké knížectví (4. 10. 2005).

⁶¹ CARRILLO SALCEDO, Juan Antonio. *Curso de derecho internacional público: introducción a su estructura, dinámica y funciones*. 3. vyd. Madrid: Editorial Tecnos, 1996, s. 233.

imunit⁶² a výsledky takové konference vtělit do mezinárodní úmluvy.⁶³ Rakouská vláda nabídla Valnému shromáždění možnost pořádat konferenci ve Vídni, přičemž hlavním důvodem měl být výraz uznání historické role Vídeňského kongresu (1815) při zavádění kodifikovaných pravidel v diplomatických stycích.⁶⁴ Někdy se ovšem chybně uvádí, že Vídeň, resp. Rakousko bylo vybráno především kvůli jeho neutralitě během 2. světové války. Návrh úmluvy vypracovala Komise pro mezinárodní právo, každý její článek byl přijat buď jednomyslně, nebo většinou blížíci se jednomyslnému přijetí.⁶⁵ Některé státy⁶⁶ však navrhovaly zcela nové články, např. Československu se podařil prosadit⁶⁷ odstavec druhý článku pět.⁶⁸ Konference, které se účastnilo 320 delegátů z 81 zemí světa, se sešla ve dnech 2. března až 14. dubna 1961 v Neue Hofburgu ve Vídni a jednomyslně⁶⁹ schválila Vídeňskou úmluvu o diplomatických stycích. Česká republika se stala smluvní stranou úmluvy na základě sukcese dne 22. února 1993.⁷⁰

Konference rovněž přijala dva protokoly, ke kterým mohou jednotlivé státy dle svého uvážení přistoupit. První⁷¹ se týká problematiky nabývání občanství přijímajícího státu členy personálu mise a jejich rodinami a druhý⁷² se věnuje řešení sporů z této úmluvy a pravomoci Mezinárodního soudního dvora.

Vídeňská úmluva o diplomatických stycích obsahuje preambuli a 53 článků. V preambuli se odkazuje na historii, rovnost států apod. Články 1 a 3 definují některé pojmy a funkce diplomatické mise. Články 2 a 4 až 13 upravují navázání diplomatických styků a fungování mise. Dělení šéfů misí do tří tříd, jejich pořadí a případu, kdy je místo šéfa neobsazené, se věnují články 14 až 19. Články 20 až 28 vymezují výsady a imunity mise a šéfa mise. Výsady a imunity diplomatických zástupců regulují články 29 až 35. Články 36 až 38 stanovují výsady a imunity jiným členům mise a další záležitosti. Působnost je uvedena v člancích 39 a 40.

⁶² V té době již několik let probíhala diskuse k tomuto tématu.

⁶³ UNITED NATIONS. *Yearbook of the United Nation 1961*. New York: Columbia University Press, 1961, s. 511.

⁶⁴ *Ibidem*, str. 511.

⁶⁵ UNITED NATIONS. *Yearbook of the United Nation 1961*. New York: Columbia University Press, 1961, s. 512.

⁶⁶ *Ibidem*, str. 512.

⁶⁷ 53 pro, 9 proti, 8 států se zdrželo hlasování.

⁶⁸ Pověří-li vysílající stát téhož šéfa mise v jednom nebo více dalších státech, může v každém státě, kde šéf mise nemá své stálé sídlo, zřídit diplomatickou misi, řízenou chargé d'affaires ad interim.

⁶⁹ 72 pro, 0 proti, 1 stát se zdržel hlasování.

⁷⁰ Československo, jak již bylo výše uvedeno, bylo jedním ze signatářů úmluvy. Úřední překlad publikován pod č. 157/1964 Sb.

⁷¹ Optional Protocol concerning Acquisition of Nationality.

⁷² Optional Protocol concerning Compulsory Settlement of Disputes.

Články 41 až 47 určují další požadavky na diplomatické zástupce či zúčastněné státy. Závěrečná ustanovení jsou obsažena v článcích 48 až 53.

Díky této úmluvě je diplomatické právo jako jedno z odvětví mezinárodního práva kodifikováno. Je třeba doplnit, že záležitosti, které nejsou upraveny Vídeňskou úmluvou, nadále reguluje obyčejové právo.

Úmluvy poskytující výsady a imunity mezinárodním organizacím

Výsady a imunity požívají také mezinárodní organizace, jak instituce jako taková (*in rem*), tak i vybraní funkcionáři a zaměstnanci (*in personam*). Právníký slovník⁷³ definuje mezinárodní organizaci jako: „sdržení států, které vzniklo zpravidla na základě mezinárodní smlouvy, má trvalou povahu, vlastní orgány (alespoň jeden) s vymezenými pravomocemi, jež mohou projevit vůli, která nemusí být totožná s vůlí každého členského státu. Mezinárodní organizace má za úkol dosahovat společných cílů a jednat podle pravidel, vytčených členskými státy. Má částečnou mezinárodněprávní subjektivitu, odvozenou, avšak odlišnou od subjektivity členských států. Tato subjektivita má specializovanou povahu, protože závisí na funkcích, které státy v zakládací smlouvě Mezinárodní organizaci výslovně přiznaly, nebo které lze z úkolů svěřených organizaci podle teorie „implicitních pravomocí“ dovodit.“ (...)

Z této definice je zřejmé, že se jedná o organizaci založenou na smluvním základě, se subjektivitou, vlastními orgány, s úmyslem dosahovat určitých cílů. Výsady a imunity poskytované organizaci jsou právně zakotveny v takové zřizovací mezinárodní smlouvě, podrobněji pak bývají rozvedeny ve zvláštních úmluvách a sídelních smlouvách.⁷⁴ Hlavním cílem těchto VI je zajištění plné funkční nezávislosti jak na členských státech mezinárodní organizace, tak především na státě, v němž je její sídlo. Úředníci mezinárodní organizace požívají obdobných výsad a imunit jako diplomaté dle Vídeňské úmluvy, avšak jedním z hlavních rozdílů mezi nimi je, že tyto úředníci požívají výsady a imunity i vůči jurisdikci domovského státu.⁷⁵ Co se týče instituce, její VI jsou velmi podobné, v některých případech i stejné jako VI diplomatické mise dle Vídeňské úmluvy.

Nejvhodnější je prezentovat způsob fungování VI mezinárodních organizací na příkladu Organizace spojených národů – Chartě OSN, což je multilaterální smlouva, statut, zřizující

⁷³ HENDRYCH, Dušan et al. *Právníký slovník*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 420.

⁷⁴ DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. akt. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 207.

⁷⁵ *Ibidem*, str. 208.

tuto organizaci.⁷⁶ V článku 105⁷⁷ odst. 1 tohoto dokumentu se uvádí, že sama organizace bude požívat výsad i imunit na území svých členských států, v odst. 2 se VI přisuzují rovněž zástupcům států v mez. organizaci a 3. odstavec nechává prostor pro další regulaci, které bylo využito. Valné shromáždění OSN dne 13. února 1946 schválilo Úmluvu o výsadách a imunitách Organizace spojených národů. Výsady a imunity jsou v tomto dokumentu pojaty velmi široce. Avšak čl. 14 této úmluvy praví, že „Výsady a imunity se zástupcům členských států poskytují nikoli pro osobní prospěch jednotlivců samotných, nýbrž na zabezpečení nezávislého vykonávání jejich úkolů souvisejících s Organizací spojených národů. Proto má členský stát nejen právo, nýbrž povinnost zříci se imunity svého zástupce v každém případě, kdy by podle mínění členského státu imunita překážela výkonu spravedlnosti a kdy je možno se jí zříci bez újmy účelu, pro který se imunita poskytuje“. V článku 36 této úmluvy se otevírá možnost, aby generální tajemník sjednával se státy dodatkové dohody upravující ustanovení úmluvy pro ten či onen dotčený stát. Každá taková dohoda podléhá schválení Valným shromážděním.

Dalším dobrým příkladem výsad a imunit jiné kategorie mezinárodní organizace je „Hostitelská dohoda týkající se umístění, podpory, výsad a imunit mezi Vládou ČR a Agenturou pro evropský globální navigační a satelitní systém (GNSS)“ z ledna 2012, která tyto VI zakládá. Agentura pro evropský GNSS je orgánem Evropské unie, nicméně podle českého práva má plnou právní subjektivitu⁷⁸ a dle Hostitelské dohody je považována za mezinárodní organizaci.⁷⁹

Tato dohoda reguluje podmínky, za nichž bude tato agentura fungovat v Praze, s tím, že na jedné straně smlouvy je Agentura a na straně druhé Vláda ČR. Hostitelská dohoda upravuje užívání budovy, výsady a imunity a další výhody pro výkonného ředitele, zaměstnance i rodinné příslušníky.⁸⁰ Dále obsahuje definice, uvádí možnost užívání vlajek na budově agentury,⁸¹ stanovuje nedotknutelnost budovy, archivů, dokumentů agentury,⁸² prikazuje

⁷⁶ Charta OSN byla přijata 26. června 1945 v San Franciscu, účinná je od 24. října 1945.

⁷⁷ Úplné znění článku 105:

1. Organizace požívá na území každého svého člana výsad a svobod, jichž je třeba, aby plnila své cíle.
2. Zástupci členů Spojených národů a úředníci Organizace požívají podobně výsad a svobod, jichž je třeba, aby nezávisle vykonávali své úkoly související s Organizací.
3. Valné shromáždění může činit doporučení, pokud jde o určení, jak v podrobnostech používati odstavců 1 a 2 tohoto článku, nebo může navrhnouti členům Spojených národů úmluvy k tomu cíli.

⁷⁸ Článek 3 odst. 1 Hostitelské dohody.

⁷⁹ Článek 3 odst. 2 Hostitelské dohody.

⁸⁰ Článek 1 Hostitelské dohody.

⁸¹ Článek 6 Hostitelské dohody.

vládě zpravidla ročně vypracovávat analýzu bezpečnostních hrozeb a rizik. Agentura požívá imunitu vůči trestní, občanskoprávní a správní jurisdikci a exekucním opatřením, vyjma případů, kdy se imunity vzdá.⁸³ Taková imunita se však nevztahuje na občanskoprávní žaloby z náhrady škody způsobené provozem motorového vozidla, které patří Agentuře nebo je provozováno pod jejím jménem apod.⁸⁴ Další výhodou poskytovanou Agentuře je osvobození od všech daní, poplatků a fiskálních cel.⁸⁵ Tyto výhody však mají určité podmínky. Další články se věnují vstupu a pobytu určitých osob na území ČR, notifikačních povinností vůči MZV, speciální článek je věnován výsadám a imunitám poskytovaným výkonnému řediteli a zaměstnancům agentury,⁸⁶ zbavení se imunity,⁸⁷ zřeknutí se odpovědnosti vlády ČR za jakékoliv jednání agentury a jejich zaměstnanců,⁸⁸ volbě práva a závěrečným ustanovením.

Havanská úmluva o diplomatických zástupcích

Na VI. Mezinárodní konferenci amerických států, která se konala v Havaně, byla dne 20. února 1928 přijata dvaceti americkými státy, republikami od USA po Argentinu⁸⁹, Havanská úmluva o diplomatických zástupcích. Z výše uvedeného je zřejmé, že se jedná o regionální úpravu. V době svého vzniku neměla tato úmluva mnoho srovnatelných konkurentů. V českém jazyce nevyšla žádná publikace týkající se této dohody. Zmínky o ní jsou ojedinelé a stručné. Proto uvedu některé její charakteristické rysy.

Úmluva obsahuje 27 článků, které se dělí na preambuli a pět sekcí – Šéf mise, Personál, Povinnosti diplomatických zástupců, Výsady a imunity diplomatických zástupců, Zánik diplomatické mise.⁹⁰

V preambuli se uvádí, že vznik této úmluvy je motivován regulací jednoho z nejdůležitějších prvků mezinárodních vztahů, tedy práva a povinnosti diplomatických zástupců v souladu s ekonomickým, politickým a mezinárodním životem národů. Dále se dočteme, že tito

⁸² Článek 7 Hostitelské dohody.

⁸³ Článek 8 odst. 1 Hostitelské dohody.

⁸⁴ Článek 8 odst. 2 Hostitelské dohody.

⁸⁵ Článek 9 odst. 1 Hostitelské dohody.

⁸⁶ Článek 13 Hostitelské dohody.

⁸⁷ Článek 14 Hostitelské dohody.

⁸⁸ Článek 15 Hostitelské dohody.

⁸⁹ Peru, Uruguay, Panama, Ekvádor, Mexiko, Salvador, Guatemala, Nikaragua, Bolívie, Venezuela, Kolumbie, Honduras, Kostarika, Chile, Brazílie, Argentina, Paraguay, Dominikánská republika, Spojené státy americké, Kuba.

⁹⁰ Jedná se o neoficiální překlad autora práce. Úmluva byla vyhotovena v angličtině, španělštině, francouzštině a portugalštině.

zástupci nereprezentují hlavu státu, nýbrž svou vládu a že imunita by se měla vztahovat pouze na výkon úředních funkcí; současně se v textu naznačuje, že je vhodné, aby stát zbavil diplomata imunity vždy, když na něj bude podána civilní žaloba, která se nevztahuje k výkonu jeho funkce. V článku 1 se uvádí, že „státy mají právo být navzájem zastoupeny diplomatickými zástupci“.

Úmluva pokračuje první sekci – „Šéf mise“. Tato část obsahuje články 2 až 9. Šéfové misí jsou děleni na řádné a mimořádné,⁹¹ nicméně až na právo přednosti a etiketu si jsou v právech, výsadách i imunitách rovni.⁹² Dále je nepřímo uvedeno, že musí dodržovat zákony přijímající země.⁹³ Úmluva rovněž počítá s tím, že šéf mise může zastupovat vysílající zemi i ve více státech,⁹⁴ stejně tak, že diplomatictí zástupci musí být akreditováni a v případě odmítnutí akreditace nemá přijímající stát povinnost uvádět své důvody.⁹⁵

Články 10 a 11 jsou zařazeny do Sekce II, „Personál“, nicméně tento pojem se zde nedefinuje, pouze je uvedeno, že je vybrán vládou a čl. 11 řeší situaci, kdy diplomatický zástupce nemůže vykonávat svoji funkci.

Sekce III, „Povinnosti diplomatických zástupců“, obsahuje dva články (12 a 13), v nichž je dipl. zástupcům výslovně zakázáno se jakýmkoliv způsobem vměšovat do politiky země a zároveň se jim ukládá povinnost vést komunikaci s úřady přijímající země prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí přijímajícího státu.

„Výsady a imunity diplomatických zástupců“ jsou obsaženy v Sekci IV a věnují se jim články 14 až 24, přičemž tato část je nejobsáhlejší z celé úmluvy. Nechybí zde nedotknutelnost osob, soukromé rezidence, budovy mise, majetku, archívu, dokumentů i korespondence.⁹⁶ Okruh adresátů, na které se toto vztahuje, je velmi široký – všechny třídy diplomatických zástupců, personál mise a „členy příslušných rodin, žijících ve stejné domácnosti“. Rovněž se zaručuje svobodná komunikace s ústředím.⁹⁷ Diplomatictí zástupci jsou osvobozeni od daní i cel jak

⁹¹ Čl. 2 Havanské úmluvy.

⁹² Čl. 3, 9 Havanské úmluvy.

⁹³ Čl. 4 Havanské úmluvy.

⁹⁴ Čl. 5 Havanské úmluvy.

⁹⁵ Čl. 8 Havanské úmluvy.

⁹⁶ Čl. 14 Havanské úmluvy.

⁹⁷ Čl. 15 Havanské úmluvy.

pro úřední potřebu, tak i pro osobní⁹⁸ a rovněž požívají trestní i civilní imunitu,⁹⁹ vč. tzv. svědecké imunity.¹⁰⁰ Rovněž je zakotven institut zřeknutí se imunity. Čl. 17 ukládá povinnost dipl. zástupcům předat na žádost příslušného úřadu jakoukoliv osobu obviněnou z běžné kriminality, která se bude ukrývat v prostorách mise. Působnost regulují články 22 až 24.

Sekce V se věnuje Zániku diplomatické mise a článek 25 dává takřka vyčerpávající výčet možností zániku mise diplomatického zástupce a zároveň deklaruje dipl. zástupcům, personálu a rodinám obou skupin výsady a imunity po dobu přiměřenou k opuštění přijímající země. Články 26 a 27 obsahují závěrečná ustanovení.

Jak je vidět, většina institutů je velmi podobných Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích z roku 1961, která je ovšem přesnější, detailněji zpracovaná.

⁹⁸ Čl. 18 Havanské úmluvy.

⁹⁹ Čl. 19 Havanské úmluvy.

¹⁰⁰ Čl. 21 Havanské úmluvy.

3. Působnost

Místní působnost

Místní působnost ve vztahu k výsadám a imunitám vymezuje, na kterém území budou osoby, které mají na VI nárok, těchto výsad a imunit moci využívat. Z logiky věci se jedná především o přijímající stát.¹⁰¹ S výhradou zákonů a nařízení týkajících se oblastí, do nichž je přístup zakázán nebo upraven z důvodu státní bezpečnosti,¹⁰² zajistí přijímající stát všem členům mise svobodu pobytu a cestování na svém území.¹⁰³

Diplomatický zástupce rovněž požívá výsady a imunity na území třetích zemí, pokud projíždí těmito státy za účelem nástupu (návratu) na své místo u mise či odjezdu do své vysílající země. Tranzitní stát musí zajistit nedotknutelnost diplomata¹⁰⁴ a ostatní potřebné imunity spojené se zajištěním průjezdu nebo návratu.¹⁰⁵ Jedná se tedy jen o nedotknutelnost a potřebné imunity, což znamená, že okruh poskytovaných imunit je omezený. Zpravidla nepůjde o jurisdikční imunitu, celní a daňové výhody atp. V případě nástupu do funkce (apod.) členům administrativně technického personálu, služebního personálu a jejich rodinným příslušníkům se zavazuje třetí stát „nebránit průjezdu svým územím“. Je zde vidět určitý posun od „potřebných imunit“ po „nebránění průjezdu“. Průjezdem se dle mého názoru rozumí přímočarý průjezd z vysílající země do přijímající země,¹⁰⁶ pokud není přímočarý, měl by být alespoň logický.¹⁰⁷ Z aktivního poskytování imunit se u ATP aj. imunity snížily na pasivní nebránění. Z výše uvedeného a contrario také vyplývá, že např. německý diplomat akreditovaný v ČR a jedoucí na výlet nebo i pracovní setkání do Osvětimi v Polsku nebude na území tohoto státu formálně požívat žádných výsad a imunit.¹⁰⁸ Ještě se nabízí otázka, jak např. policista pozná, že ten či onen diplomat sedící v automobilu na dálnici je/není akreditován např. v ČR. České MZV stejně jako všechna ostatní zahraniční ministerstva jiných států vydává členům diplomatických misí, konzulátů, honorárních

¹⁰¹ Čl. 39 odst. 1 VÚ.

¹⁰² Např. částí vojenských újezdů.

¹⁰³ Čl. 26 VÚ.

¹⁰⁴ Totéž platí pro jeho rodinu.

¹⁰⁵ Čl. 40 odst. 1 VÚ.

¹⁰⁶ V polovině července 2012 byl na české dálnici zastaven vůz jistého skandinávského diplomata, který se dopustil dopravního přestupku. Vzhledem k tomu, že byl akreditován v Rakousku a mířil z dovolené ve své zemi zpět na vídeňskou ambasádu, byla mu přiznána imunita a mohl bez jakékoliv sankce pokračovat v jízdě do přijímající země.

¹⁰⁷ Přímočará cesta není vždy totéž jako rychlejší, levnější nebo bezpečnější trasa.

¹⁰⁸ Praxe však může být odlišná, protože přístup policistů k osobám s diplomatickým pasem je „rozdílný“.

konzulátů a zaměstnancům mezinárodních organizací speciální průkazy,¹⁰⁹ které jsou dokladem totožnosti¹¹⁰ na území ČR, a tyto osoby se jimi musí prokazovat. Pokud je nemají nebo mají zahraniční, policie se vždy snaží tuto osobu ověřit na MZV a zjistit její statut z důvodu rozsahu poskytovaných výsad a imunit.

Diplomatické poště, úřední korespondenci a kurýrům nacházejícím se ve třetí zemi jsou poskytovány výsady a imunity ve stejném rozsahu jako v přijímajícím státě.¹¹¹ Archívy a písemnosti mise jsou nedotknutelné, kdykoliv a kdekoliv se nalézají,¹¹² tedy nejen v přijímajícím státě, ale rovněž v jakémkoliv jiném.

Časová působnost

Časovou působností v kontextu výsad a imunit rozumíme, odkdy a do jaké doby se na určité osoby vztahují výsady a imunity uvedené ve Vídeňské úmluvě.

V minulosti (před Vídeňskou úmluvou) byla praxe států velmi rozdílná. Existovaly nejméně tři možnosti, jak s počátkem výsad a imunit naložit. První z nich odvozuje počátek VI od udělení agrément šéfovi mise, případně od okamžiku obdržení notifikace o jmenování šéfa mise (v případě, že jde o stávajícího člena mise). Druhá teorie přisuzuje počátek VI od okamžiku předání pověřovacích listin hlavě přijímajícího státu. Dle další a v tomto výčtu poslední teorie VI počínají vstupem diplomata na území přijímajícího státu za předpokladu, že jmenování takového diplomata bylo notifikováno.¹¹³

Dnešní praxe je o poznání snazší. Vídeňská úmluva stanovuje ve čl. 39, odstavci 1 následující: „Každá osoba, která má nárok na výsady a imunity, bude jich požívat, jakmile vstoupí na území přijímajícího státu, aby nastoupila své místo, anebo, je-li už na jeho území, jakmile její jmenování bude notifikováno ministerstvu zahraničních věcí nebo jinému ministerstvu, o kterém může být dohoda“.

¹⁰⁹ Diplomatický identifikační průkaz je papírová kartička zalitá ve fólii. Obsahuje identifikační údaje osoby, její postavení, národnost, údaje týkající se platnosti, telefonní číslo na MZV, žádost o „vlídné zacházení s držitelem“, podpis držitele a podpis ředitele Diplomatického protokolu MZV.

¹¹⁰ § 180b odst. 2 zák. č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

¹¹¹ Čl. 40 odst. 3 VÚ.

¹¹² Čl. 24 VÚ.

¹¹³ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 426.

Z toho vyplývá, že počátek VI je stanoven dvěma způsoby. První z nich je vstup „způsobilé“¹¹⁴ osoby na území přijímajícího státu za účelem nástupu na své místo u mise. Druhý předpokládá situaci, že tato osoba se již v zemi nachází a MZV stačí jen oznámit jmenování této osoby. Od předchozích konceptů bylo tedy upuštěno, a to především z praktických důvodů. Agrément je formální souhlas hlavy přijímajícího státu s osobou navrženou do funkce diplomatického zástupce vysílajícího státu.¹¹⁵ Samotný slavnostní akt předání pověřovacích listin se může odehrát až mnoho měsíců po samotném příjezdu tituláře do země. Praxe prezidenta ČR Václava Klause byla následující. Přijímal pověřovací listiny na slavnostním ceremoniálu na Pražském hradě zpravidla v období září až červen s tím, že počet nově předávajících diplomatů by měl být čtyři až pět.¹¹⁶ Další komplikace, nikoliv však z české strany, jsou u nerezidentních diplomatů, u kterých k předání pověřovacích listin může trvat i déle než rok. Po tu dobu (čekání na předání pov. listin) by podle předchozích teorií nepožívali dipl. VI. Stejně tak se někteří mylně domnívají, že VI počínají vydáním diplomatické karty, průkazky, kterou vydává MZV ČR prostřednictvím Diplomatického protokolu. Ani toto neplatí.

Konec výsad a imunit je spojen se skončením funkce v misi. Výsady a imunity však trvají obvykle do okamžiku, kdy osoba požívající VI opustí přijímající zemi, nebo uplynutí rozumné doby, ve které měla zemi opustit, avšak trvají do této doby i v případě vypuknutí ozbrojeného konfliktu.¹¹⁷ První případ skončení je zřejmý. Opuštěním země se má na mysli trvalé opuštění země po zániku funkce v misi. Nelze tedy hovořit o opuštění země v případě zahraniční dovolené diplomata. Rozumná doba je neurčitý právní pojem, který si každý stát vykládá po svém. Obvykle bývá v řádech týdnů až měsíců. Česká republika výjimečně poskytuje lhůtu až tři měsíců po skončení funkce, avšak vždy toto řeší ad hoc. Nabízí se totiž otázka, jak řešit situaci, kdy dítě diplomata dokončuje střední školu v Praze, avšak funkce mu skončila v listopadu. Může dojít (a dochází) k případům, že diplomat zemi neopustí např. z důvodu, že se rozhodl v zemi usadit, neboť se oženil. Výsady a imunity mu tedy skončí uplynutím výše popsané rozumné doby, avšak dle dikce čl. 39 odst. 2 věty 2. imunita trvá, pokud jde o činy, které tato osoba podnikla při výkonu svých funkcí jakožto člen mise. Toto je velmi důležité. Např. v případě, že si velvyslanec z titulu své funkce vzal úvěr na opravu rezidence vysílajícího státu, ani uplynutím oné lhůty není žalovatelný v přijímajícím státu na

¹¹⁴ Takové osoby, která má nárok na výsady a imunity dle VÚ.

¹¹⁵ HUBINGER, Václav. *Encyklopedie diplomacie*. Praha: Libri 2006, s. 20.

¹¹⁶ Prezident Václav Havel neměl tak striktní kritéria a tuto agendu řešil operativněji.

¹¹⁷ Čl. 39 odst. 2, čl. 44, 45 VÚ.

rozdíl od případu, kdy si tento úvěr vzal jako „obyčejný cizinec“ např. na nákup luxusních šperků.

Oznámení o příjezdu a konečném odjezdu členů mise má být dle možností předem notifikováno.¹¹⁸

Odstavce tři a čtyři, čl. 39 se věnují případu, kdy diplomat nebo člen jeho rodiny zemře. V případě smrti člena mise se přisuzují výsady a imunity členům jeho rodiny až do uplynutí rozumné doby, ve které mají opustit přijímající zemi s tím, že přijímající stát povolí vývoz majetku a tento nebude zatížen dědickou daní. Hlavním důvodem těchto ustanovení je vyřízení veškerých formalit spojených s úmrtím, připravením carga do vysílajícího státu, ale především neomezený vývoz všech věcí rodiny bez nutnosti placení cel, příp. daní nebo jiných poplatků. Podle mých informací české MZV ke stanovení rozumné doby dle čl. 39 odst. 3 přistupuje velmi individuálně.

K ukončení mise a násl. tedy i výsad a imunit může dojít i dle čl. 9 VÚ prohlášením diplomata za personu non grata. S tímto prohlášením je rovněž oznámena i lhůta, ve které musí opustit zemi. Dále se postupuje obdobně, jak již bylo výše uvedeno. Prohlásit diplomata za personu non grata je možné ještě dříve, než vstoupí na území přijímajícího státu. Odst. 2 se dodržuje bezvýjimečně.

Další problém se nabízí v okamžiku, kdy vysílající stát de iure zanikne a území tohoto státu je po nějakou dobu roztržštěno bez právních nástupců. Taková mise zánikem státu musí z podstaty věci skončit, tudíž bude ukončeno i poskytování výsad a imunit pro subjekty práva. Doba, po kterou tyto VI budou ještě poskytovány, se dle mého názoru bude řídit ustanovením 39 odst. 2 VÚ. Na nedotknutelnost archivů a písemností mise však ani zánik státu nemá vliv. Tento případ je sice poměrně raritní, nicméně není vyloučen.

Osobní působnost

Osobní působnost určuje, na které subjekty práva se daná norma vztahuje. Výsady a imunity uvedené ve Vídeňské úmluvě přisuzují ony výhody či vyněti různým subjektům v různé míře. Některé VI se týkají mise, jiné šéfa mise a další členů diplomatického personálu. Šéf mise

¹¹⁸ Čl. 10 odst. 2 VÚ.

požívá největšího množství výsad a imunit. Členové rodin diplomatických zástupců¹¹⁹ nejsou opomenuti, avšak musejí žít společně s diplomatem v jedné domácnosti. Současný český občanský zákoník¹²⁰ definuje domácnost tímto způsobem: „Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.“ Z uvedeného lze vyčíst dva znaky – že jde o trvalé soužití nejméně dvou osob a dále, že se tyto osoby podílejí na nákladech domácnosti. Komentář k občanskému zákoníku uvádí, že „není třeba, aby všichni příslušníci takové domácnosti přispívali na společné potřeby pouze finančně (...) a stejnou měrou“.¹²¹ Krajský soud v Brně ve svém rozhodnutí sp. zn. 17 Co 189/1978 konstatoval, že „musí jít o spotřební společenství trvalé povahy“. Nový občanský zákoník,¹²² dosud neúčinný, operuje s pojmem „rodinná domácnost“, avšak legálně jej nedefinuje. Z paragrafu 690 a násl. je zřejmé, že současná všeobecně akceptovaná definice zůstává zachována. Z povahy věci se v našem konkrétním případě bude nejčastěji jednat o manžela nebo registrovaného partnera a děti.

Členové administrativního a technického personálu požívají podobné výsady a imunity jako členové diplomatického personálu s jistou modifikací dovozu předmětů a vynětí z civilní a správní jurisdikce, která se vztahuje pouze na plnění pracovních úkolů mise. Rodina ATP má stejné výhody jako sami členové ATP, avšak s výjimkou vynětí z civilní a správní jurisdikce, protože z povahy věci rodinní příslušníci ATP neplní žádné služební povinnosti mise. Další podmínkou pro přiznání výsad a imunit členům ATP a členům jejich rodin je, že všichni žijí ve společné domácnosti, nejsou občany přijímajícího státu nebo nejsou v přijímajícím státu trvale usídlení.¹²³

Další kategorií subjektů, na něž se vztahují výsady a imunity, jsou členové služebního personálu mise. Tito požívají imunity za podmínky, že nejsou občany přijímajícího státu nebo v něm trvale nesídlí (negativní vymezení). Dále se imunity vztahují pouze k činnosti vykonávané v rámci povinností vůči misi. Výsady požívají pouze dle čl. 33 a dále jsou osvobozeni od daní a dávek z odměny za práci pro misi. Rodinní příslušníci nemají nárok na žádné VI.¹²⁴ Problematickou otázkou se může jevit, zda člen personálu mise může být předvolán k výslechu týkajícího se jeho služebních povinností. Dle mého názoru ne. Tento

¹¹⁹ Čl. 37 odst. 1 VÚ.

¹²⁰ § 115 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²¹ ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 629.

¹²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²³ Čl. 37 odst. 2 VÚ.

¹²⁴ Čl. 37 odst. 3 VÚ.

pramení z koncepce článku 31 VÚ a užití argumentu a maiori ad minus ve vztahu odst. 1 a 3 vůči odst. 2 a dále opory v článku 38 odst. 2 věty druhé.

Posledním subjektem jsou soukromé služební osoby, které za podmínky, že nejsou občany přijímajícího státu nebo v něm trvale nesídlí, jsou osvobozeny od daní a dávek z odměny za práci pro misi. Jurisdikce nad takovými osobami musí být vykonávána tak, aby nedošlo k nevhodnému zasahování do výkonu funkcí mise.¹²⁵

Pro lepší orientaci níže uvádím přehlednou tabulku, která vychází z pravidel stanovených Vídeňskou úmluvou a nezpracovává modifikace, které tato úmluva umožňuje.

Kdo / Situace	Zadržen, zatčen	Vstup do rezidence	Trestní stíhání	Povolán jako svědek	Dovoz věcí bez cla	Civilní a správní imunita	Vztahuje se i na rodinu?
Diplomatický zástupce	NE	NE	NE	NE	ANO	ANO ^{A)}	ANO ^{B)}
Administrativně tech. personál ^{C)}	NE	NE	NE	NE	ANO ^{D)}	ANO ^{E)}	ANO ^{F)}
Služební personál ^{G)}	NE	ANO	NE	NE	NE	ANO	NE
Soukromé služební osoby	Nepožívají žádné výsady či imunity zde prezentované.						

Vysvětlivky: míra imunity

PLNÁ IMUNITA	ČÁSTEČNÁ IMUNITA	BEZ IMUNITY
-----------------	---------------------	----------------

Poznámky k tabulce:

- A) Diplomatičeský zástupce nepožívá VI v oblasti definované čl. 31 odst. 1) VÚ.
- B) VI nepožívají členové rodiny, kteří jsou občany přijímajícího státu (viz čl. 37 odst. 1 VÚ) a dále v oblasti uvedené čl. 31 odst. 1) VÚ.
- C) VI nepožívají členové ATP či rodinní příslušníci za předpokladu, že jsou občany přijímajícího státu nebo jsou v něm trvale usídlení (viz čl. 37 odst. 2 VÚ).
- D) Vztahuje se pouze na dovoz předmětů v době prvního zařízení domácnosti (dle české praxe max. půl roku po příjezdu na misi, záleží však na reciprocitě). Viz čl. 37 odst. 2 VÚ.
- E) Vztahuje se pouze na činnost vykonávanou v rámci jejich povinností k misi.
- F) Rodinní příslušníci nepožívají vynětí z civilní a správní jurisdikce.
- G) Imunita požívají členové služebního personálu pouze za předpokladu, že jeho členové nejsou občany přijímajícího státu nebo v něm nejsou trvale usídlení a dále pouze pokud jde o činnost vykonávanou v rámci jejich povinností k misi (viz čl. 37 odst. 3 VÚ).

¹²⁵ Čl. 37 odst. 4 VÚ.

Věcná působnost

Věcná působnost popisuje okruh případů, na které se vztahuje právní norma. Pro nás je důležitý okruh výsad a imunit, který je poskytován oprávněným subjektům. Na úvod je třeba uvést, že Vídeňská úmluva neobsahuje žádné teoretické dělení a z tohoto důvodu je přehled výsad a imunit poněkud nepřehledný. V této práci budou výsady a imunity klasifikovány na výsady a imunity in rem a in personam.

Opět je třeba upozornit na článek 41 odst. 1 VÚ, který mj. ukládá povinnost osobám požívajícím výsad a imunit dbát zákonů a předpisů přijímajícího státu.

Výsady a imunity in rem jsou VI, jež přijímající stát poskytuje diplomatické misi. Jedná se především o nedotknutelnost místností mise, archívu, majetku, dopravních prostředků, ochranu místností mise přijímajícím státem, daňové a celní výsady, svobodu komunikace vč. nedotknutelnosti písemností a korespondence a dále o právo vyvěšovat vlajku a státní znak vysílajícího státu, usnadnění výkonu funkcí mise a získání místností mise.

Výsady a imunity in personam označují VI, které přijímající stát poskytuje členům diplomatické mise na základě jejich postavení. Jedná se zejména o osobní nedotknutelnost, vyloučení z civilní, trestní a správní jurisdikce, právo odmítnout vypovídat jako svědek, nedotknutelnost soukromého obydlí, svobodu pohybu, exekuční imunitu. Dále potom jde o daňové a celní výhody, vyloučení z ustanovení o sociálním zabezpečení, osvobození od osobních, veřejných nebo vojenských služeb, právo vyvěšovat vlajku a státní znak a další.

4. Výsady a imunity

V předchozí kapitole bylo načrtnuto určité dělení výsad a imunit. Na následujících stránkách budou probrány podrobněji. Vídeňská úmluva však obsahuje mnohem větší penzum informací a tato práce si neklade za cíl každý článek úmluvy komentovat, a to nejen z důvodu charakteru této práce, nýbrž i rozsahu. V neposlední řadě, prof. Denza napsala skvělý komentář k Vídeňské úmluvě a opisovat jej nemá smysl.¹²⁶

4.1 Výsady a imunity in rem

Diplomatické mise vykonávají decentralizovaným způsobem¹²⁷ reprezentativní funkci státu na určitém území státu či států, kde jsou zřízeny.¹²⁸ Už jen z tohoto důvodu je třeba takové mise chránit více než jiné subjekty. Jak již bylo uvedeno na předchozích stranách, výsady a imunity in rem se vztahují na věci, jde tedy o VI mise, jejího majetku atp.

Usnadnění výkonu funkcí mise a získání místností mise

Základním ustanovením je článek 25 VÚ, dle kterého přijímající stát všemožně usnadní výkon funkcí mise. Dle mého názoru se jedná o „zbytkové“ ustanovení, nicméně s velkým významem a především obrovským prostorem pro reciprocitu. Čl. 21 odst. 1 uvádí, že přijímající stát buď usnadní vysílajícímu státu získání místností potřebných pro misi, nebo vysílajícímu státu pomůže opatřit umístění mise jiným způsobem. To vše v souladu s vnitrostátní legislativou. Počátek těchto výsad (z jedné strany a povinnosti jich strpět ze strany druhé) je spojen s navázáním diplomatických styků s konkrétním státem a zřízením zastupitelských úřadů. Toto se děje vzájemnou dohodou.¹²⁹ Z logiky věci vyplývá, že na diplomatické styky nemůže být (a není) právní nárok – už jen z podstaty rovnosti států.

Získání místností misí je jednou z prvních věcí, která se řeší při zřízení diplomatické mise v přijímajícím státě. Každá mise má jiné nároky a potřeby na provoz. Zatímco ambasáda USA v Praze má desítky zaměstnanců, ambasády jiných zemí mají např. pouze tři. Počet členů personálu mise je dán buď dohodou, nebo konkludentním souhlasem, avšak přijímající

¹²⁶ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, xxii, 556 s. ISBN 01-992-1685-1.

¹²⁷ Na rozdíl od MZV či prezidenta.

¹²⁸ SÁNCHEZ, Víctor M. et al *Derecho Internacional Público*. 3ª edición. Barcelona: Huygens Editorial, 2012, s. 165.

¹²⁹ Čl. 2 VÚ.

stát má právo vyžadovat takový počet,¹³⁰ který ještě on sám považuje za rozumný.¹³¹ V nedávné době jistý východoevropský stát chtěl nepřiměřeným způsobem navýšit počet svých dipl. zástupců. ČR toto nepovolila, neboť se domnívala, že šlo o podnikatele, kteří pod krytím ambasády chtěli v ČR vykonávat aktivity neslučitelné s postavením diplomatického zástupce. Tento stát pak nechtěl prodlužovat akreditaci diplomatickým zástupcům ČR v této zemi, což mohlo vést k omezení konzulární agendy. Podle zvyků, velikosti mise, vztahu k vysílajícímu státu a na základě dalších okolností MZV pomáhá zajistit vhodné prostory pro fungování mise. Jak již bylo zmíněno, čl. 25 je velmi univerzální a přímo vybízí k reciprocitě. Nejčastěji se dle české praxe pod toto ustanovení subsumuje bezplatné parkování (o němž má většina ambasád eminentní zájem) ať již před ambasádou, tak i před rezidencí šéfa mise. Některé diplomatické mise disponují patnácti parkovacími místy, jiné žádným. Běžně mají k dispozici tři až čtyři místa před ambasádou a jedno, maximálně dvě před rezidencí tituláře. V případě parkování české MZV velmi lpí na reciprocitě a vždy zjišťuje, jakým způsobem je zacházeno s českou diplomatickou misí v žádající zemi. Pod toto ustanovení můžeme rovněž subsumovat např. pomoc při vyřízení stavebního povolení k rekonstrukci, doporučení kongresových prostor, vydávání poznávacích značek dipl. vozidlům atd. Každá žádost, resp. splnění přání musí být v souladu s českým právem a zároveň v určitých mezích.

Jednou z posledních novinek, které lze podřadit pod ustanovení 25 VÚ, je novela¹³² zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, díky níž dle § 20a odst. 1 písm. j) není zpoplatněno užívání zpoplatněné pozemní komunikace silničním motorovým vozidlem vedeným v registru silničních vozidel členů diplomatické mise, což v praxi znamená, že ta vozidla, kterým byla přidělena „diplomatická“ registrační značka, nemusí být vybavena dálniční značkou. V případě, že vozidlo přesahuje 3,5 tuny, musí být vybaveno speciálním zařízením, ve kterém bude nahrána příslušná aplikace umožňující přepravu vozidla bezplatně. O obvyklosti této výsady je pojednáno v podkapitole Daně, dávky a poplatky (str. 44 až 45).

¹³⁰ ČR tyto počty příliš neomezuje. Jedním z důvodů může být, že v době, kdy státy šetří své rozpočty, nevysílají nadbytečné pracovní síly. ČR omezí počet osob vždy na základě reciprocity, pokud vysílající stát tak učinil. Omezení lze dosáhnout neudělením víz, neprodloužením akreditace, žádostí o stažení, vyhoštěním.

¹³¹ Čl. 11 VÚ.

¹³² Zákonem č. 196/2012 Sb., účinný od 1. 9. 2012.

Právo vyvěšovat vlajku a státní znak vysílajícího státu

Článek 20 VÚ směřuje výsadu *in rem* a *in personam* do jednoho ustanovení.¹³³ Mise stejně jako její šéf mají právo vyvěšovat vlajku a státní znak vysílajícího státu na místnostech mise, čítajíc v to rezidenci šéfa mise a jeho dopravní prostředky. Toto ustanovení je v ČR zcela bezproblémové. Výjimečně policie požádá prostřednictvím MZV šéfa mise, aby cestoval bez vlajek na automobilu, což je činěno z bezpečnostních důvodů (např. vypjaté vztahy ve vysílající zemi apod.). Denza uvádí případ z Československa, kdy severovietnamští studenti v roce 1968 během protestů proti válce ve Vietnamu strhli vlajku a znak americké ambasády, která později podala protestní nótu,¹³⁴ což je naprosto běžný diplomatický prostředek, v němž je MZV upozorněno na určité příkoří, případné porušení mezinárodně právních závazků a rovněž obsahuje výzvu k nápravě. Zajímavostí může být, že Československo v roce 1957, když komentovalo návrh článků budoucí Vídeňské úmluvy, navrhovalo toto právo (vlajky) do úmluvy vtělit. Příslušný zpravodaj zformuloval znění článku a později po širší diskusi byl článek schválen.¹³⁵

Nedotknutelnost místností mise, majetku, dopravních prostředků

Článek 22 Vídeňské úmluvy obsahuje tři odstavce, přičemž první a třetí mají pasivní charakter „nezasahování“ a odstavec druhý aktivní povinnost přijímajícího státu chránit misi. V prvním odstavci se praví, že místnosti mise jsou nedotknutelné, že orgány přijímajícího státu do nich nesmějí vstoupit, leda se svolením šéfa mise. Toto ustanovení je jedním z nejzákladnějších privilegií mise, avšak někdy bývá ve světě porušováno.

Nedotknutelností se v tomto případě rozumí především zákaz vstupu jakýchkoliv státních orgánů přijímajícího státu na půdu diplomatické mise bez svolení šéfa mise. Orgány se kromě policie, armády apod. myslí např. i hasiči, záchranná služba atd. Otázkou je, zda např. při požáru mohou hasičské jednotky vstoupit do budovy mise. Vídeňská úmluva se k těmto případům nevyjadřuje. Literatura uvádí, že se v těchto případech, např. požár, povodně apod., souhlas šéfa mise presumuje, pokud se nevyjádří negativně.¹³⁶ Tento názor je zcela neodůvodnitelný a částečně mylný. V případě „běžného požáru“ jednotky nemohou

¹³³ Což ničemu nevádí, jde jen o akademickou poznámku, nicméně tato výsada již nebude rozebírána v podkapitole Výsady a imunity *in personam*.

¹³⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 126.

¹³⁵ *Ibidem*, str. 126.

¹³⁶ Např.: ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 463. nebo POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 5., dopl. a rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 192.

zasáhnout dříve, než souhlas získají. Za předpokladu, že by byl ohrožen život osob zdržujících se na půdě ambasády a toto by bylo zjevné, lze provést záchrannou akci. Zde ovšem nejde o jakousi výjimku z dané výsady, nýbrž hovoříme o hierarchii zásad, mezinárodních smluv, obyčejů aj. v mezinárodním právu. Ochrana života má vždy přednost, jde o nadřazený právní zájem. Již v šedesátých letech min. století mnozí autoři považovali nedotknutelnost mise za zásadu absolutní a neprolomitelnou.¹³⁷ Výše popsané odpovídá i české praxi (nutnost získání souhlasu).

Nedotknutelnost dle tohoto článku chrání diplomatickou misi i před vstupem jakýchkoliv orgánů třetích zemí, což vyplývá z argumentu a *minori ad maius*. Nedotknutelnost se vztahuje i na pozemek,¹³⁸ na kterém se nachází místnosti mise, což občas komplikuje práci policistům, když jim přes zahrady ambasád utíkají podezřelí z trestných činů.

S výše uvedeným odstavcem se pojí i odstavec třetí, který stanovuje, že místnosti mise, zařízení, majetek ani dopravní prostředky nemohou být předmětem prohlídky, rekvizice, zabavení či exekuce. ČR neviduje v poslední době žádné porušení přísl. článků. K jistým zásahům nejčastěji dochází od soukromých osob. Je znám případ, kdy jeden z nejlidnatějších afrických států, který leží ve středu černého kontinentu, neplatil několik let nájem ani energie (od roku 2008) za pronajatou budovu ambasády v Praze. Majitel objektu vnikl do budovy, vymontoval vstupní dveře a dveře od dvou bytů, které se v budově rovněž nacházely. Zmíněný stát nakonec dluhy vyrovnal a ani nepodal protestní nótu MZV.

Odstavec 2 článku 22 VÚ je neméně zajímavý. Stanovuje přijímajícímu státu zvláštní povinnost učinit všechna vhodná opatření k ochraně místností mise před jakýmkoliv vzniknutím nebo poškozením a k zabránění jakéhokoliv rušení klidu mise či újmě na její důstojnosti. Jak jsem již uvedl, v tomto případě se jedná o aktivní povinnost státu. Důležité je zde upozornit na slovní spojení „vhodná opatření“, která jsou taková opatření, jež sám přijímající stát považuje za vhodná vzhledem k bezpečnostním podmínkám země. Jedná se o opatření, která mají vyšší rozsah než opatření přiměřená¹³⁹ nebo nezbytná.¹⁴⁰ ČR tuto povinnost plní precizně. Jednak tomu napomáhá nízká kriminalita v ČR, ale rovněž i práce policie a zpravodajských služeb. Rovněž se analyzuje bezpečnostní situace ve vysílajícím

¹³⁷ Např. JEČNÝ, Dobromil. *K otázkám současné diplomacie a diplomatického práva*. Praha: SPN, 1968, s. 102.

¹³⁸ Čl. 1 písm. i) VÚ.

¹³⁹ Čl. 31 odst. 3 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích z roku 1963, k ochraně konzulárních místností.

¹⁴⁰ Čl. 59 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích z roku 1963, k ochraně honorárních konzulárních místností.

státě. Ochrana mise spadá pod gesci Ředitelství ochranné služby Policie České republiky, Útvary pro ochranu ústavních činitelů. Policie chrání některé zastupitelské úřady v Praze trvale – např. ambasády USA či Izraele a jiné ad hoc na základě dostupných informací, hrozeb, ohlášených demonstrací¹⁴¹ atp. Policie poskytuje fyzickou ochranu budov ke všem společenským podnikům, na kterých se slaví státní svátky vysílající země, a poskytuje rovněž organizaci dopravy. Reciprocitu zde uplatnit příliš nelze, protože každý stát vnímá svou bezpečnostní situaci rozdílně, zpravidla neobjektivně... Některé africké státy na toto ustanovení VÚ zcela rezignovaly, proto si ČR ostrahu některých svých ambasád zajišťuje sama na vlastní náklady.

Před některými ambasádami se demonstruje častěji než před jinými.¹⁴² Hlavním rozlišovacím faktorem je kvalita poskytovaných lidských práv v té či oné zemi. V poslední době jsem zaznamenal protesty před ambasádami Ruska,¹⁴³ Kuby,¹⁴⁴ Vietnamu¹⁴⁵ či Sýrie. Státy si nejčastěji MZV stěžují, že se o demonstraci dozvěděly pozdě (což někdy bývá pravda), že nemohly po dobu protestů pracovat, protože byly rušeny (což pravda nebývá). Dále některé státy nechápou, že v ČR stejně jako ve všech demokratických zemích EU není třeba získat povolení k protestnímu shromáždění.¹⁴⁶ Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno Listinou základních práv a svobod¹⁴⁷ a může být pouze za určitých okolností omezeno jen na základě zákona.¹⁴⁸ Policie zpravidla na každé takové shromáždění dohlíží a až na výjimky nemusí řešit žádné incidenty. Přesto je každá stížnost podaná formou protestní nóty ministerstvem pečlivě prošetřena.

¹⁴¹ Např. demonstrace z 10. 2. 2006 před dánskou ambasádou v Praze. Účastníci poklidně protestovali proti karikaturám proroka Mohameda, které otiskl dánský tisk. Policie nemusela zasahovat.

¹⁴² Některé státy (např. Vietnam) považují za demonstraci i protest jedné osoby s transparentem a megafonem, který použil z protějšího chodníku.

¹⁴³ Dvacet lidí demonstrovalo za propuštění členek skupiny Pussy Riot. ČTK. *České noviny: Zpravodajský server ČTK* [online]. 15. 4. 2012 [cit. 2. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/dvacet-lidi-demonstrovalo-za-propusteni-clenek-skupiny-pussy-riot/782358> V článku se sice píše o „ruském konzulátu“ v Praze, nicméně je tím myšlena budova Konzulárního oddělení Velvyslanectví Ruské federace v Praze.

¹⁴⁴ Kubánek protestoval před ambasádou. Proti vraždám disidentů. GOLIS, Ondřej. *Lidovky.cz: Zpravodajský server Lidových novin* [online]. 20. května 2011. [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/kubanec-protestoval-pred-ambasadou-proti-vrazdam-disidentu-ple-/zpravy-domov.aspx?c=A110520_172811_ln_domov_ogo

¹⁴⁵ Svobodu projevu žádali demonstranti před vietnamským velvyslanectvím v Praze. VELKÁ EPOCHA. [online]. 11. 11. 2011 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.velkaepocha.sk/2011111118407/Svobodu-projevu-zadali-demonstranti-pred-vietnamskym-velvyslanectvim-v-Praze.html>

¹⁴⁶ Viz § 4, 5 a násl. zákona č. 84/1990 Sb. o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁷ Čl. 19 Listiny základních práv a svobod.

¹⁴⁸ Příklady omezení: ohlašovací povinnost, zajištění organizace shromáždění, nutná součinnost s orgánem státní správy apod.

Někdy dochází k situaci, že některému ze zastupitelských úřadů jsou odcizeny okapy nebo je plot ambasády postříkán, pomalován či popsán barvou nebo jinou látkou. Vyšetřování je vždy vedeno obvyklým způsobem Policií ČR. Na jaře a v létě 2011 došlo ke dvěma deliktům¹⁴⁹ v souvislosti s majetkem Syrské arabské republiky, kde obvodová zeď ambasády, chodník a v jednom případě i vozidla byla potřísněna červenou barvou. Na podzim téhož roku jistá osoba na budovu velvyslanectví házela vejce (podle verze Sýrie šlo o kamení, což popřela Policie ČR). Sýrie si následně stěžovala na půdě OSN.¹⁵⁰

Kuriózní problém musela řešit česká policie před Vánoce 2011 na ohlášené demonstraci před budovou zastupitelského úřadu jistého nedemokratického vnitrozemského východoevropského státu. Demonstrace byla poklidná, na dvacet čtyři demonstrujících dohlíželo devět policistů. Účastníci protestu se rozhodli na podporu politických vězňů vyslat do nebe lampiony štěstí.¹⁵¹ Policie se ze všech sil snažila (a úspěšně) zamezit tomu, aby prolétly nad budovou ambasády. V této souvislosti se nabízí otázka, zda se článek 22 odst. 2 VÚ vztahuje rovněž i na „vzdušný prostor“ nad místnostmi mise. Domnívám se, že přijímající stát má povinnost chránit i tento „vzdušný prostor“; tak, aby nedošlo k zásahu do fungování mise.

Je nutno zmínit, že k násilným útokům na budovy zastupitelských úřadů v Praze nedochází. Výše popsané případy jsou excesy, které nelze předpokládat, tedy jim ani zamezit. Je třeba připomenout, že Česká republika má povinnost učinit všechna vhodná opatření, což činí. Co se týče náhrady škody (např. za pomalovaný plot), tuto ČR nikdy nehradí a zastupitelské úřady jsou s tímto srozuměny.

Všeobecně známým porušením tohoto článku a řady norem mezinárodního práva je případ zadržení desítek pracovníků americké ambasády v Teheránu z let 1979 až 1981, kteří se stali rukojmími na více než 14 měsíců.¹⁵² Případ byl již v průběhu nastalé situace řešen před

¹⁴⁹ V březnu 2011 vypuklo v Sýrii tzv. Arabské jaro, které se proměnilo v občanskou válku, která si doposud (leden 2013) dle odhadů OSN a syrské opozice vyžádala na 45 tis. mrtvých a 500 tis. uprchlíků.

¹⁵⁰ Kopie diplomatické nóty Stálé mise Syrské arabské republiky při OSN ze dne 17. 5. 2012 adresovaná OSN na základě rezoluce Valného shromáždění s názvem „Projednání efektivních opatření k posílení ochrany a bezpečnosti diplomatických a konzulárních misí a zástupců. Originál v arabštině: http://www.un.org/en/ga/sixth/65/ProtSecSaf_StatesComments/After%20Addendum/Syria.pdf

Překlad do angličtiny:

http://www.un.org/en/ga/sixth/65/ProtSecSaf_StatesComments/After%20Addendum/Syria_Eng.pdf

¹⁵¹ Jde o papírový balonek obsahující zapálenou svíčku, díky níž se ohřeje v balonku vzduch a vzlétne.

¹⁵² Více o případu se lze dočíst např. v knize: HOUGHTON, David Patrick. *US foreign policy and the Iran hostage crisis*. New York: Cambridge University Press, c2001, xi, 252 p. ISBN 05-218-0509-0.

Mezinárodním soudním dvorem a Írán byl shledán vinným z porušení mezinárodních závazků.¹⁵³

S privilegií ovšem souvisí i povinnosti. Podle článku 41 odst. 3 VÚ místností mise nesmí být používáno způsobem neslučitelným s funkcemi mise. V době vzniku VÚ tím bylo míněno především pokoutné užívání zastupitelského úřadu ke komerčním účelům, dnes jde především o špionáž.¹⁵⁴

Nedotknutelnost archívu a písemností

Archívy a písemnosti mise jsou nedotknutelné kdykoliv a kdekoliv se nalézají.¹⁵⁵ Co jsou to archívy a písemnosti již Vídeňská úmluva o diplomatických stycích neuvádí. Z tohoto důvodu se jeví efektivní užít analogicky definici obsaženou ve Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích,¹⁵⁶ která archívy definuje jako „všechny listiny, dokumenty, korespondenci, knihy, filmy, záznamové pásky a rejstříky konzulárního úřadu spolu s šiframi a kódy, kartotékami a kteroukoliv částí zařízení určenou k jejich ochraně a uložení“.¹⁵⁷ Navíc bych dále doplnil výčet, který přestože se jeví taxativně, musí z povahy věci a smyslu ustanovení být demonstrativní, o jakákoliv záznamová média, zejména DVD, harddisky, paměťové karty atp. Dále je vhodné upozornit na, dle mého názoru, nevhodný překlad do češtiny. Originální znění hovoří o „The archives and documents of the mission...“ Pojem „documents of the mission“ je přeložen jako písemnosti, ovšem z významového hlediska má tento český „ekvivalent“ mnohem užší význam. Vhodnější překlad by byl „dokumenty mise“.¹⁵⁸

Toto ustanovení tedy chrání archívy a dokumenty kdykoliv a kdekoliv před jakoukoliv neoprávněnou manipulací státních orgánů přijímajícího státu. Tyto předměty by rovněž

¹⁵³ Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 24. 5. 1980 ve věci Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Teheran (USA vs. Írán).

¹⁵⁴ Přestože se to čtenáři může zdát zvláštní, i v České republice se poměrně hojně vyskytují agenti cizích tajných služeb. Někteří z nich mají diplomatické krytí, oficiálně pracují pro zastupitelský úřad své země. Ministerstvo zahraničních věcí, pokud je upozorněno na tento fakt českými bezpečnostními službami, diplomaty, tedy tajné agenty, vyhošťuje. Vedle článku 41 odst. 1 je to jeden z nejčastějších důvodů vyhoštění v České republice. Špióni se v ČR nejčastěji zajímají o tajné dokumenty NATO, celkovou bezpečnostní strategii ČR, vojenské zakázky a v posledních letech dostavbu jaderné elektrárny Temelín, která pro vítězný stát přinese velký zisk, prestiž, nová pracovní místa atd.

¹⁵⁵ Čl. 24 Vídeňské úmluvy.

¹⁵⁶ Publikováno jako Vyhláška Ministra zahraničních věcí č. 32/1969 Sb. o Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích ze dne 12. února 1969.

¹⁵⁷ Čl. 1 odst. 1 písm. k) Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích.

¹⁵⁸ Srovnej s HAVRÁNEK, Bohuslav et al. Slovník spisovného jazyka českého: I, A-G. 2., nezm. vyd. Praha: Academia, 1989, XXV, 555 s.

mohly být chráněny dle článku 22, avšak zvláštní povaha těchto materiálů si zřejmě vysloužila speciální článek ve Vídeňské úmluvě.

V české praxi toto ustanovení nebývá porušováno, přesto jsou ve světě známy případy, kdy toto právo bylo porušeno.¹⁵⁹ V praxi se rovněž může objevit případ, kdy diplomat chce užít písemnost archívu „své“ ambasády jako důkaz u soudu. Profesorka Denza uvádí několik případů¹⁶⁰ za posledních téměř dvě stě let, kdy soudy takový důkaz odmítly vzhledem k obyčejovému právu spočívajícímu v nedotknutelnosti archívů. České soudy tuto otázku zatím neřešily. Vídeňská úmluva se k této otázce rovněž nevyjadřuje, v článku 32 VÚ řeší vzdání se imunity osob požívajících ji. Nikoliv neživých předmětů.

Na druhou stranu zde nevidím jediný důvod, proč by soud neměl akceptovat jako důkaz dokument pocházející z archívu zastupitelského úřadu za předpokladu, že se příslušné ministerstvo nedotknutelnosti onoho materiálu výslovně a jednoznačně vzdá. Zároveň však nesmí být porušena práva třetích stran (např. materiál by se týkal informace převzaté od jiné ambasády a ta trvá na její důvěrnosti).

Podle názoru slovenského diplomatického protokolu MZV se nedotknutelnost archívu a písemností nevztahuje na „špionážní materiály“.¹⁶¹

Další problém může vzniknout při zániku státu s více nástupci. Tato problematika je řešena v třetí části Vídeňské úmluvy o sukcesi států ve vztahu ke státnímu majetku, archívu a dluhům z roku 1983, konkrétně čl. 31.

Svoboda komunikace

Problematicke komunikace se věnuje především článek 27 VÚ, který chrání svobodné spojení mise ke všem oficiálním účelům, úřední korespondenci, diplomatickou poštu, diplomatické kurýry a stanovuje předpoklady pro takovou ochranu. Tento článek co do počtu odstavců je v rámci Vídeňské úmluvy nejrozsáhlejší.

¹⁵⁹ Např. v r. 1906 Francie porušila archívy Svatého Stolce (DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 189.)

¹⁶⁰ Torlade v Barrozo (USA, 1830) ibidem, str. 190, Rose v The King (Kanada, 1946) ibidem, str. 191.

¹⁶¹ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VEČÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY, DIPLOMATICKÝ PROTOKOL. *Diplomatická prax*. Bratislava, 1996, s. 17.

Svobodné spojení mise ke všem oficiálním účelům vyžaduje dle dikce odst. 1 povolení přijímajícího státu, avšak není zde prostor pro neudělení takového povolení, neboť jsou použita slova „přijímající stát povolí...“. Přijímající stát má povinnost takovou komunikaci chránit a zastupitelský úřad má výslovné právo komunikovat s ústředím a dalšími misemi či konzuláty vysílajícího státu za použití všech vhodných prostředků.

Přestože to není výslovně v úmluvě uvedeno, zastupitelský úřad má právo svobodně komunikovat i s misemi a konzuláty třetích zemí, mezinárodními organizacemi, občany své země žijícími v přijímajícím státu apod. Všechna úřední jednání s přijímajícím státem mají být vedena s ministerstvem zahraničních věcí přijímajícího státu nebo jiným ministerstvem, o kterém může být dohoda nebo jejich prostřednictvím.¹⁶² Demokratické státy, ať již na straně vysílající země nebo přijímající, na uvedené „oficiální“ komunikaci běžně netrvají.¹⁶³ Diktátorské režimy, totalitní země apod. ji vyžadují vždy. Česká republika nevyžaduje dodržování čl. 41 odst. 2. Pokud některý zastupitelský úřad v Praze na jeho dodržování trvá nebo jde o záležitost závažné povahy, MZV jedná v rámci dikce uvedeného ustanovení. Toto ustanovení má i pro české úřady mnohé výhody, protože se jim skrze MZV se zastupitelským úřadem lépe komunikuje, neboť MZV si může velmi důraznými prostředky takovou komunikaci vynutit i přes neochotu ambasády.

Radiostanici lze zřídit a používat pouze se souhlasem přijímajícího státu. Toto zařízení mělo velký význam v minulosti, neboť zásadním způsobem zlevňovalo a urychlovalo komunikaci s ministerstvem zahraničních věcí. V době vyjednávání článků úmluvy především rozvojové státy Afriky a Asie chtěly udělování souhlasu a provoz radiostanic regulovat v takové míře, že by fakticky mohlo dojít k nemožnosti radiostanici užívat. Některé africké státy dodnes činí problémy s udělováním povolení.¹⁶⁴ Anglické znění VÚ užívá pojmu „a wireless transmitter“, což opravdu radiostanice ve své době byla.¹⁶⁵ Dnešní význam se však posouvá dál. Běžně se pod radiostanici zahrnuje i satelitní spojení a mohli bychom teoreticky požadovat povolení i pro systémy wi-fi, GSM a podobně. V praxi se toto ovšem nevyžaduje a není technicky

¹⁶² Článek 41 odst. 2 VÚ.

¹⁶³ Přesto má ustanovení čl. 41 odst. 2 i výhody, především pro Diplomatický protokol MZV, neboť se lze díky takovéto komunikaci vyvarovat nezdvořilostí státních úředníků nebo jiných faux pas, která nemusí být dodatečně napravována. Stejně tak bez oficiální komunikace nemusí zastupitelský úřad reagovat na některé výzvy státních orgánů, protože nebyla dodržena litera úmluvy a ambasáda takovou komunikaci může považovat za nicotnou. Vždy záleží na vyspělosti přijímající i vysílající země.

¹⁶⁴ Např. Etiopie.

¹⁶⁵ Wireless: n **1** *old-fashioned* same as radio; adj **2** *computing* communicating without connecting; (HYPERCOLLINS PUBLISHERS. Collins Dictionary & Thesaurus: Desktop. Glasgow: HyperCollins Publishers, 2005, s. str. 989.)

možné provést kontrolu dodržování případného „nepovolení“ např. wi-fi vzhledem k nedotknutelnosti mise. Přestože se může zdát radiostanice obstarožním prostředkem komunikace, i dnes je využívána především pro svoji jednoduchost. Ministerstvo zahraničních věcí ČR dává souhlas s provozem radiostanice prostřednictvím Českého telekomunikačního úřadu bez větších problémů, v případě potíží lze využít reciprocitu.

Druhý odstavec chrání úřední korespondenci a přiznává jí nedotknutelnost.

Diplomatické poště se věnují další dva odstavce. Zásilka musí být z vnější strany zřetelně označena, že jde o diplomatickou poštu (obvykle „Valise Diplomatique“, „Colis Diplomatique“, „Diplomatic bag“) a může obsahovat jen písemnosti nebo předměty určené k úřednímu použití. Taková diplomatická pošta pak nesmí být otevřena ani zadržena. Není bez zajímavosti, že diplomatická pošta není žádným způsobem omezena co do velikosti ani váhy. Často dochází ke zneužívání dipl. zásilek a pašují se v nich zbraně, drogy a někdy i lidé. Diplomatická pošta je v České republice bez výjimky rentgenována (v souladu s Národním bezpečnostním programem ochrany civilního letectví České republiky) a v případě, že dojde k domněnce, že zavazadlo diplomatické pošty obsahuje z bezpečnostního hlediska zakázané předměty, může být odmítnuta jeho přeprava. Za určitých okolností musí být přivolána Policie ČR. Diplomatická pošta je osvobozena od dovozního cla.¹⁶⁶ Nedotknutelnost diplomatické zásilky může být porušena v případě vyššího právního zájmu, zejména ochrany lidského života (v případě pašování lidí).¹⁶⁷

Úřední korespondence a jiná úřední sdělení, ať již prostá, kódovaná nebo šifrovaná, procházející třetí zemí (tranzitní) požívají stejné volnosti a ochrany, jaká je poskytována přijímajícím státem.¹⁶⁸

Pátý a šestý odstavec čl. 27 VÚ se věnuje diplomatickým kurýrům. Tyto dělíme na dvě kategorie. „Stálý“ diplomatický kurýr a kurýr „ad hoc“. Oba požívají osobní nedotknutelnosti,¹⁶⁹ nesmějí být zadrženi ani zatčeni, avšak kurýr ad hoc pouze do okamžiku doručení poslední zásilky. Dále jsou oba povinni být vybaveni dokumentem označujícím

¹⁶⁶ § 237a zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁷ SHAW, Malcolm N. *International law*. 6th ed. New York: Cambridge University Press, c2008, s. 760.

¹⁶⁸ Čl. 40 odst. 3 VÚ.

¹⁶⁹ Podle čl. 40 odst. 3 VÚ kurýři požívají nedotknutelnosti a ochrany i v tranzitních zemích, avšak pouze v takové míře, v jaké je přijímající stát povinen takovou ochranu poskytnout.

jejich postavení (kurýrní list) a počet zásilek (bordereau). Kurýr musí být držitelem alespoň běžného cestovního dokladu a případných víz, pokud jsou vyžadována. Kurýr není vyňat (stejně jako osoba požívající výsad a imunit) bezpečnostní kontrole pomocí průchozího i ručního detektoru kovů a jeho soukromá zavazadla jsou rentgenována rovněž. Fyzickou kontrolu zavazadel lze provést pouze v případě důvodného podezření na přítomnost zakázaných předmětů, a to jen v přítomnosti kurýra. Takové bezpečnostní kontroly, přestože jsou primárně určeny k prevenci útoku na letadlo, slouží i k ochraně diplomatických zástupců.

Praxe rentgenování diplomatických zásilek se liší stát od státu. Některé státy ještě dnes protestují nad postupem ČR ohledně rentgenování diplomatického carga a opírají se o čl. 27 odst. 3 VÚ. Členské státy EU v posledních deseti letech k dané problematice přistupovaly různě, a to nejen systémově, nýbrž i dle směn bezpečnostní služby na letišti. Podařilo se mi zjistit, že v uvedeném období šest členských států EU diplomatické zásilky rentgenovalo, třináct ne a u čtyř států se informace nepodařila ověřit. Tato otázka je tedy vnímána velmi kontroverzně, pikantní je, že např. americká ambasáda tento český postup kritizuje, přičemž chování amerických celníků a policistů je k reprezentantům České republiky, jemně řečeno, diskutabilní – od celních záležitostí po odtahování špatně zaparkovaných vozů s dipl. registračními značkami.

Některé státy porušují Vídeňskou úmluvu v tomto ustanovení permanentně. Např. jistý nedemokratický karibský stát dlouhodobě zadržuje diplomatická carga českému zastupitelskému úřadu, bezdůvodně trvá na jejich otevření nebo je jako taková nevpustí na své území a trvá na odeslání zpět. Zdůvodňuje to jejich nadstandardní váhou, údajnými prostředky k podpoře opozice atp. Speciálně v tomto případě svérázný výklad úmluvy přináší české ambasádě problémy. Cargo běžně obsahuje např. kamerový systém k ochraně budov mise, ostnatý drát, počítače, aktualizace softwaru atp., tedy věci, které se v dané zemi nedají z mnoha důvodů pořídit. Tento stát nejenže rentgenuje veškeré zásilky, ale dokonce výjimečně některé menší doručí už rozlepené.

Diplomatickou poštu lze zasílat prostřednictvím kapitána civilního letadla. Není považován za kurýra, nepožívá žádných výsad ani imunit, ale musí být vybaven dokumentem s počtem dipl. zásilek. Diplomatická zásilka je chráněna stejně jako ve výše uvedených případech.

Daně, dávky a poplatky

Daním, dávkám a poplatkům se věnují články 23 a 28 Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích. Na následujících řádcích bude načrtnut jejich systém a fungování. Článek 23 VÚ opět spojuje výsadu *in rem* a *in personam* v jednom ustanovení.

Celý princip těchto privilegií stojí na obecném principu suverenity státu, zásadě „*par in parem non habet imperium*“,¹⁷⁰ což se překládá jako „rovný rovnému nemůže poroučet“ nebo „vládnout“, tedy pokud aplikujeme uvedené na náš příklad, nelze finančně zavazovat druhý stát.

Dle ustanovení 23 Vídeňské úmluvy jsou vysílající stát a šéf mise osvobozeni od všech daní a dávek, celostátních, oblastních nebo místních, pokud jde o místnosti mise,¹⁷¹ jichž jsou vlastníky nebo nájemci. Toto ovšem neplatí bezvýjimečně, protože hned třetí vedlejší věta prvního odstavce článku 23 uvádí „...ledaže se jedná o poplatky představující úplatu za služby skutečně prokázané“. Jde tedy o výsadu, která se projevuje tím, že vysílající stát, resp. šéf mise je osvobozen od všech daní apod., které souvisí s užívanými místnostmi mise. Refundace přímých daní je zcela bezproblémová. Nepřímé daně jsou již komplikovanější, nemluvě o odlišnostech daně (či dávky) a „poplatku za služby skutečně prokázané“.

Právní slovník¹⁷² k rozdílu mezi daněmi a poplatky uvádí: „Z hlediska právního je daň platební povinností, kterou stát stanoví zákonem k získání příjmů pro úhradu celospolečenských potřeb, tj. pro státní rozpočet, aniž přitom poskytuje zdaňovaným subjektům ekvivalentní protiplnění. Tato skutečnost se označuje jako nenávratnost daní na rozdíl od plateb nazývaných poplatky, které se platí jako částečná úhrada nákladů spojených s činností státních orgánů nebo za oprávnění poskytovaná poplatníkovi“.

Toto rozlišení je velmi důležité. Např. vysílající stát není povinen platit daň z nemovitosti, která je příjmem obce, avšak např. dálniční známku, jejíž výtěžek jde prostřednictvím Státního fondu dopravní infrastruktury na modernizaci silnic, platit musí, neboť jde o službu skutečně prokázanou a je k užítku každé osoby, která této službě využívá. Uvedený příklad s dálniční známkou je zcela běžný v těch státech, které mají zpoplatněny některé úseky

¹⁷⁰ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: Se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, s. 253.

¹⁷¹ Připomínám čl. 1 písm. i) VÚ, dle kterého se místnostmi mise rozumí i rezidence šéfa mise.

¹⁷² HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 71

pozemních komunikací. ČR se od 1. 9. 2013 vydala opačným směrem, tedy s účinností od tohoto data osvobodila od plateb všechny registrované vozy členů diplomatické mise, což je v tomto konkrétním případě mimořádně zvláštní. Jde o generální osvobození bez ohledu na reciprocitu a obvyklost. Důvodová zpráva k zákonu¹⁷³ se k pohnutkám, proč je toto osvobození zavedeno, nevyjadřuje. Za další obvyklé služby skutečně prokázané se považují platby za vodné, stočné, komunální odpad, elektřinu apod. Některé státy, především anglicky mluvící, mají kromě daní a poplatků ještě jednu kategorii, tzv. rates. Jedná se o jakýsi místní poplatek, příjem místní samosprávy, ze kterého jsou hrazeny veřejné služby, tedy kanalizace, pouliční osvětlení, místní policie, chudobinec apod. Podle běžné praxe bývá ČR od této části, která skutečně nesměruje ku prospěchu mise, osvobozena. Londýn jeden čas zavedl i poplatky za vjezd do centra města. Nejvíce se proti tomuto postupu ohrazovala americká ambasáda s odůvodněním, že jde o porušení Vídeňské úmluvy.¹⁷⁴

Další výjimku stanovuje čl. 23 odstavec 2, kde je uvedeno, že vynětí ze zdanění se nevztahuje na takové daně a dávky, jež mají být podle zákonů přijímajícího státu placeny osobami, vstupujícími do smluvního poměru s vysílajícím státem nebo šéfem mise. Zde se těmi „osobami“ myslí především místní pracovní síly či dodavatelé služeb souvisejících s užíváním nemovitosti.

Další osvobození od daně upravuje čl. 28, který stanoví, že veškeré poplatky a dávky vybírané misí v rámci výkonu jejich úředních povinností jsou vyňaty ze zdanění. Jedná se především o poplatky za konzulární agendu, např. udělování víz. Toto osvobození se bere jako samozřejmost, neboť se jedná o nejvyšší výkon moci vysílajícího státu na území přijímajícího. Navíc jakékoliv podávání daňového přiznání by mohlo narušit řádný výkon plnění funkcí zastupitelského úřadu a přijímající stát by získal údaje o chodu mise, které by případně mohl zneužít.

Vracení spotřební daně osobám požívajícím výsad a imunit se věnuje § 15 zákona č. 353/2003 Sb., který při splnění určitých podmínek v určitém rozsahu vrátí spotřební daň oprávněným subjektům, jako např. diplomatické misi, zvláštní misi, diplomatickým

¹⁷³ Zák. č. 196/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁷⁴ U. S. Embassy and London Authorities Dispute Congestion Charges. *The American Journal of International Law*. 2007, Vol. 101, No. 2, s. 506.

zástupcům apod. Stejně tak je problematika vrácení daně z přidané hodnoty řešena v § 80 zákona č. 235/2004 Sb. Základním kritériem je princip vzájemnosti.

Ohledně spotřební daně, daně z přidané hodnoty a jejich refundací si MZV vede „reciproční tabulky“. Asi vůči třem čtvrtinám zastupitelských úřadů sídlících v Praze probíhá v nějaké míře refundace spotřební daně, zatímco daň z přidané hodnoty se v určité míře vrací cca 95% ambasádám.

Dále by bylo dobré upozornit na existenci čl. 47 odst. 2 písm. b) Vídeňské úmluvy, který stanovuje, že se za diskriminaci nepovažuje, jestliže na základě zvyklosti nebo dohody si státy vzájemně poskytují příznivější zacházení, než je požadováno VÚ. Speciálně u daní je toto ustanovení v praxi hojně užíváno.

Cl

Oblast cel je regulována článkem 36 VÚ a vnitrostátní legislativou, dle kterých přijímající stát dovolí dovézt a poskytne vynětí ze všech celních dávek, daní a souvisejících s tím poplatků, jiných než poplatků za skladování, odvoz a podobné služby u předmětů určených pro úřední potřebu mise. Zbytek článku se věnuje výsadám a imunitám in personam, kterým bude věnována další část práce.

Z vnitrostátní právní úpravy je stěžejní celní zákon,¹⁷⁵ resp. jeho § 237a a následující. V nich jsou stanoveny okruhy subjektů, na které se tato výsada vztahuje (§ 237b), princip reciprocity (§ 237d) a další podmínky týkající se např. délky nepřevoditelnosti dopravních prostředků, úředního užití apod.

Mise si může dovézt pro svou úřední potřebu cokoliv, co uzná za vhodné, co neodporuje mezinárodnímu ani vnitrostátnímu právu. Nejčastěji se bude jednat o vybavení úřadoven, tedy nábytek, výzdobu, počítače, bezpečnostní zařízení atd. Co se týče množství a osvobození od cel, bude s žádající zemí zacházeno stejným způsobem, jakého zacházení se dostává našim diplomatům v žádající zemi. Z tohoto důvodu si české MZV pečlivě vede reciproční tabulky.

¹⁷⁵ Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

K alkoholu, cigaretám a dopravním prostředkům. Existují státy, se kterými jsou vztahy na takové úrovni, kde jim Česká republika (recipročně) umožňuje dovést neomezené množství alkoholických nápojů i tabákových výrobků. Na druhou stranu některé arabské státy z náboženských důvodů neumožňují českým misím si dovést lihoviny ani víno. Z tohoto důvodu mají tyto státy recipročně zákaz dovozu do ČR. Jiné arabské státy počet litrů alkoholu limitují šetrněji, např. 100/100 (litrů lihovin/vína), nejčastějším českým modelem bývá bezcelní dovoz 200 l lihovin a 600 l vína (nebo dovoz vína neomezeně) na misi. Počet kusů cigaret, resp. obecně tabákových výrobků, které náleží misi, je stanoven různě. U jednoho arabského státu připadá na misi pouze 2900 kusů cigaret ročně, u jiného arabského státu neomezený počet cigaret. Průměrně má mise nárok na bezcelní dovoz deseti tisíc kusů kuřiva, což odpovídá padesáti kartonům cigaret. Počet motorových vozidel je regulován vždy, přiměřeně k velikosti státu a jeho mise vč. recipročně stanovené doby nezcizitelnosti. V případě, že daná mise importuje větší množství popsaných produktů, než jí náleží, doplatí veškerá cla, daně a poplatky s tím spojené.

4.2 Výsady a imunity in personam

Výsady a imunity, které poskytuje přijímající stát diplomatickým zástupcům, nazýváme VI in personam. Jejich osobní působnosti byla v této práci věnována zvláštní podkapitola. Na následujících řádcích budou jednotlivé VI analyzovány detailněji.

Osobní nedotknutelnost

Osobní nedotknutelnost diplomatického zástupce je nejdéle zakotveným pravidlem diplomatického práva.¹⁷⁶ Vídeňská úmluva ji reguluje v článku 29, který říká: „Osoba diplomatického zástupce je nedotknutelná. Diplomatický zástupce nesmí být žádným způsobem zatčen nebo zadržen. Přijímající stát s ním bude jednat s náležitou úctou a učiní všechna vhodná opatření, aby zabránil každému útoku proti jeho osobě, svobodě nebo důstojnosti.“

Toto ustanovení je velmi obecné. Nedefinuje, co osobní nedotknutelnost znamená, nevysvětluje její rozsah. V uvedeném článku jsou pasivní části, kdy diplomat nemůže být zadržen ani zatčen a dále je v něm stanovena aktivní povinnost pro přijímající stát v podobě

¹⁷⁶ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 256. Shodně: CARRILLO SALCEDO, Juan Antonio. *Curso de derecho internacional publico: introduccion a su estructura, dinamica y funciones*. 3. vyd. Madrid: Editorial Tecnos, 1996, s. 237.

jednání s náležitou úctou a především povinnost učinit všechna vhodná opatření k ochraně nedotknutelné osoby.

Z uvedeného se může zdát, že diplomatický zástupce požívá absolutní imunitu, avšak není tomu tak. Nyní si uvedeme proč.

Podle článku 41 odst. 1 VÚ jsou osoby požívající výsad a imunit povinny dbát zákonů a předpisů přijímajícího státu, tedy jsou jimi vázány, musí je respektovat stejně jako občané dané země. Dodržování zákonů si však může vynutit diplomatickými prostředky pouze ministerstvo zahraničních věcí.

Komise pro mezinárodní právo OSN při procesu kodifikace Vídeňské úmluvy zvažovala i ustanovení v tomto znění: „Tento článek potvrzuje zásadu osobní nedotknutelnosti diplomatického zástupce. Tato zásada nevylučuje užití sebeobrany nebo za výjimečných okolností jiných opatření k zabránění páčání trestných činů či přečinů diplomatických zástupců.“¹⁷⁷ Přestože se nakonec článek v tomto znění v úmluvě nevyskytuje, nemůžeme uvedený návrh považovat za zbytečný, neboť má jistou interpretační funkci. Již ve své době (1957) byla sebeobrana apod. akceptovatelná pro mnoho států a dnešní praxe ve vyspělých zemích dokazuje, že ani dnes tomu není jinak.

I když je tedy přijímající stát povinen zabránit jakémukoliv útoku proti diplomatickému zástupci, pokud dojde k „útku“ učiněnému v „přiměřené“¹⁷⁸ obraně v reakci na předchozí nezákonné jednání diplomata, pak takovému „útku“ nejenže nemohlo být zabráněno, ale ani není porušením Vídeňské úmluvy, tedy přijímající stát nejenže nebude stíhat osobu, která jednala v sebeobraně, ale ani vysílající stát to nemůže požadovat.¹⁷⁹

Navíc Mezinárodní soudní dvůr v případě diplomatického a konzulárního personálu z roku 1980 konstatoval, že „diplomatický zástupce přistížený při útočném činu nebo při páčání jiného trestného činu může být krátkodobě zadržen policií přijímajícího státu, aby mu bylo

¹⁷⁷ UNITED NATIONS. *Yearbook of the International Law Commission 1957: Volume I*. New York, 1957, s. 210. Neoficiální překlad autora práce.

¹⁷⁸ Doslovný překlad.

¹⁷⁹ VILARIÑO PINTOS, Eduardo. *Curso de derecho diplomático y consular: parte general y derecho diplomático*. 2. ed. Madrid: Tecnos, 2003, s. 291.

zabráněno ve spáchání daného trestného činu“.¹⁸⁰ Je nutné zdůraznit, že zásah příslušných státních orgánů je možný pouze za podmínky bezprostřednosti možného protiprávního jednání diplomata.¹⁸¹ Za určitých okolností tedy lze porušit čl. 29, konkrétně první dvě věty čl. 29, které se týkají nedotknutelnosti, zadržení a zatčení.

Česká praxe je stejná. Policie se při násilných trestných činech páchaných diplomaty nebojí tyto osoby zadržet či je zatknout v případě, že jsou přistiženy při činu. Po několika hodinách nebo na druhý den ráno po ověření totožnosti prostřednictvím MZV, po zamezení dokonání trestného činu či jeho pokračování osobu propustí nebo požádá nadřízeného diplomata, aby si pro svého kolegu přijel. Následně, obvykle druhý den, šéf mise podává protestní nótu MZV, často ji donese osobně, aby zdůraznil své rozhořčení nad celou situací. Na základě závažnosti provinění dipl. zástupce si české ministerstvo zahraničních věcí předvolá tituláře mise a naznačí mu další možný průběh, případně požádá o stažení diplomata nebo rovnou diplomatického zástupce prohlásí za *persona non grata*.¹⁸² Pokud se deliktu dopustil člen administrativně technického personálu nebo člen služebního personálu, prohlašuje se osoba za nepřijatelnou a vypovídá se ze země.

Podle české praxe tedy nedotknutelnost prolomit¹⁸³ lze, pokud je zcela evidentní, že diplomatický zástupce je závažnou hrozbou pro zdraví a život osob nebo veřejný pořádek a za předpokladu, že je přistižen *in flagranti*. Ovšem je třeba dbát na dodržení třetí věty čl. 29, tedy jednat s ním uctivě a chránit jej před případným útokem. Toho lze dosáhnout např. i tím, že zatčeného diplomata policisté usadí do svého auta tak, aby si jej nemohli fotografovat novináři a dav jej nelynčoval. Všechny osoby požívající výsad a imunit a jež jsou na ambasádách v Česku, by si české praxe měly být vědomy. Je zde ovšem velký rozdíl mezi demokratickými vyspělými evropskými státy a zeměmi, kde mají jiné než demokratické zřízení. Tyto země potom protestují vždy a často se chovají nabubřele. Největší problémy, které jsem sám vyzoroval, jsou se státy bývalého Sovětského svazu (vč. Ruské federace) a zemí Blízkého východu. Je to dáno i tím, že tito diplomaté jsou často příbuznými osob z vládní garnitury a neprošli kvalitními diplomatickými školami (čímž se liší od zbývajících

¹⁸⁰ POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 5., dopl. a rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 194.

¹⁸¹ Srov. př. diplomat jde po ulici s kufrem, ve kterém je automatická útočná puška a plný zásobník nábojů a na druhou stranu příklad, kdy tatáž osoba ohrožuje zbraní pokladníka v bance.

¹⁸² Každé takové prohlášení je konzultováno s teritoriálním a politickým odborem MZV.

¹⁸³ Porušením nedotknutelnosti je i namíření zbraně na takovou osobu.

asijských diplomatů, kteří jsou zpravidla diplomaté kariérní (profesionální) a prošli náročným diplomatickým výcvikem).

Slováci šli v prolomení nedotknutelnosti ještě dále. Citace z oficiálního dokumentu¹⁸⁴ slovenského MZV z roku 1996: „V případě, že byl diplomat přistižen při přípravě a nebo výkonu trestného činu (ve smyslu zákonodárství přijímajícího státu), nemůže se dovolávat nedotknutelnosti a může být zadržen nebo mohou být proti němu použita jiná vhodná opatření jakýmkoliv orgánem přijímajícího státu“. Vzápětí je však dodáno, že diplomatický zástupce nemůže být v přijímajícím státě trestně stíhán.

Druhá polovina odstavce se věnuje úctě, ochraně osoby, její svobody i důstojnosti. Stát je (opět) povinen učinit všechna vhodná opatření k ochraně chráněné osoby. Těmito opatřeními se v ČR rozumí zpravidla ad hoc ochrana, případně stálá ochrana, pokud jde o osobu z exponovaného státu či je v dlouhodobém ohrožení. Česká republika se snaží v této oblasti činit maximum, avšak vylučuje jakoukoliv odpovědnost za tělesnou i duševní integritu diplomata v případě, že se sám dobrovolně vystavuje nebezpečným situacím (tzv. chtěné riziko) nebo pokud dipl. zástupci vznikla újma vlivem jeho nedbalosti.

Některé státy uplatňují článek 29 co možná nejvážněji a uvědomují si případné dopady využití reciprocity. Ochranu cizích diplomatů argumentují tím, že podobná kvalita ochrany bude poté přiznána i jejich diplomatům vyslaným na misi.¹⁸⁵ V uvedeném případě však Spojené státy americké dospěly k reflexi až po již zmiňovaném zadržení desítek pracovníků americké ambasády v Teheránu v letech 1979 až 1981.

Jako další prvek ochrany diplomatických zástupců byla přijata na půdě OSN Úmluva o zabránění trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců. Tato mezinárodní dohoda mající 20 článků je účinná od 20. února

¹⁸⁴ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY, DIPLOMATICKÝ PROTOKOL. *Diplomatická prax.* Bratislava, 1996, s. 17.

¹⁸⁵ Viz rozhodnutí Supreme Court of the United States, ze dne 22. 3. 1988 v případě Boos v. Barry. V případě Boos vs. Barry řešil Nejvyšší soud Spojených států amerických, zda ustanovení § 22-1115 District of Columbia Code porušuje 1. dodatek Ústavy USA. Zmíněná ustanovení zakazovala ve vzdálenosti do 500 stop od budovy cizího zastupitelského úřadu jakékoliv poutače apod., které by mohly vysílající stát veřejně zostudit nebo poškodit jeho dobrou pověst. Stejně tak byla zakázána jakákoliv shromáždění tří a více osob na 500 stop od budovy zastupitelství. Soud došel k závěru, že zákaz poutačů apod. je skutečně protiústavní z hlediska svobody vyslovování politických projevů na veřejnosti. Zákaz shromáždění dle soudu protiústavní není. On line reference: Boos v. Barry. In: *Cornell University Law School: Legal Information Institute* [online]. 2012 [cit. 31. 12. 2012]. Dostupné z: http://www.law.cornell.edu/supct/html/historics/USSC_CR_0485_0312_ZS.html

1977. Úmluva vyjmenovává některé závažné trestné činy (vražda, únos, násilný útok proti úředním místnostem aj.) vč. stádií a účastenství a zavazuje státy tyto činy za určitých podmínek stíhat. Zároveň tato mezinárodní smlouva reguluje kooperaci, vydávání apod.

Některé státy šly v ochraně diplomatů ještě dál a za trestné činy způsobené osobě požívající výsad a imunit stanovují vyšší trestní sazbu, např. ve Španělsku. Podle čl. 605.1 trestního zákoníku¹⁸⁶ ten, kdo zavraždí na území Španělska hlavu cizího státu nebo jinou osobu chráněnou mezinárodní smlouvou,¹⁸⁷ bude potrestán odnětím svobody 20 - 25 let. V případě, že se pachatel dopustil dvou a více přitěžujících okolností, bude potrestán odnětím svobody na 25 - 30 let. Vražda prostá¹⁸⁸ se ve Španělsku trestá 10 - 15 lety, v případě výskytu jedné přitěžující okolnosti 15 - 20 lety,¹⁸⁹ v případě dvou a více přitěžujících okolností 20 - 25 lety.¹⁹⁰ Zvýšená trestní sazba je i u těžké újmy na zdraví, stejně tak i u ublížení na zdraví.¹⁹¹ Zajímavostí je, že dle čl. 606 trestního zákoníku ten, kdo poruší „osobní imunitu“¹⁹² hlavy zahraničního státu nebo jiné osoby chráněné mezinárodní smlouvou, bude potrestán trestem odnětí svobody na 6 měsíců až 3 roky. Česká republika se touto cestou nevydala.

Nedotknutelnost soukromého obydlí, písemností apod.

Soukromé obydlí diplomatického zástupce požívá stejné nedotknutelnosti a stejné ochrany jako místnosti mise.¹⁹³ O nedotknutelnosti místností mise i jejího majetku již na předchozích stranách bylo referováno, proto se omezím pouze na několik doplňujících poznámek. Přijímající stát v případě potřeby pomůže opatřit vhodné ubytování pro členy mise.¹⁹⁴ Šéf mise má chráněnou rezidenci podle čl. 1 písm. i) ve spojení se článkem 22 Vídeňské úmluvy, protože dle dikce čl. 1 písm. i) se za místnosti mise považuje i rezidence šéfa mise.

Článek 30 odst. 1 odkazuje na pravidla stanovená v článku 22. Orgány přijímajícího státu tedy nesmějí do obydlí vstoupit, přijímající stát má zvláštní povinnost učinit všechna vhodná opatření k jeho ochraně, stejně tak obydlí nemůže být předmětem prohlídky, rekvizice, zabavení nebo exekuce. Kromě stálého bytu nebo domu, kde diplomatický zástupce trvale

¹⁸⁶ Ley Orgánica 10/1995, de 23 noviembre, Código Penal.

¹⁸⁷ Tedy okruh osob, které chrání i Vídeňská úmluva.

¹⁸⁸ Art. 138 Código Penal.

¹⁸⁹ Art. 139 Código Penal.

¹⁹⁰ Art. 140 Código Penal.

¹⁹¹ Art. 605.2 Código Penal.

¹⁹² Rezidenci, úřad a dopravní prostředky jsou chráněny článkem 605.3 Código Penal. Pachatel bude potrestán za „běžný trestný čin“, avšak v horní polovině trestní sazby.

¹⁹³ Čl. 30 odst. 1 VÚ.

¹⁹⁴ Čl. 21 odst. 2 VÚ.

bydlí, se nedotknutelnost vztahuje i na rekreační chatu, hotelové apartmá¹⁹⁵ apod. Pokud se diplomat z „trvalého bydliště“ přestěhuje (tedy nikoliv dočasně) jinam, toto ztrácí statut nedotknutelnosti. V případě, že takové bydliště bylo jeho majetkem, může požívat ochrany dle čl. 30 odst. 2, nikoliv však podle čl. 1. V případě „Dorf“ z roku 1973 Nejvyšší soud Norska rozhodl, že zatčení podezřelé osoby, která nepožívá výsad a imunit, a přesto se nachází v soukromé rezidenci člena dipl. mise izraelské ambasády v Oslu (který v této rezidenci nebydlí), bylo v souladu s mezinárodním právem, neboť VÚ nic takového nezakazuje a zároveň byla použita podpůrně argumentace čl. 41 odst. 3 VÚ.¹⁹⁶

Veškeré písemnosti,¹⁹⁷ korespondence i majetek diplomatického zástupce požívá rovněž nedotknutelnosti. Obsah pojmu „písemnosti“ byl již částečně objasněn, jde zejména o různé listiny a další doklady, u „korespondence“ není příliš pochybností, avšak především dříve se jednalo převážně o dokumenty listinné, dnes hovoříme převážně o elektronických, které musí být chráněny stejným způsobem.

Podle profesorky Denza korespondence nesmí být zadržena, prozkoumávána ani rentgenována, pouze se souhlasem příslušné osoby.¹⁹⁸ Pokud takový souhlas nelze zajistit a zásilka by mohla způsobit újmu na zdraví, má přednost aplikace čl. 29 před čl. 30 VÚ, tedy zásilka bude otevřena.¹⁹⁹ Osobně nesouhlasím s názorem paní profesorky ohledně rentgenování korespondence, nabízí se totiž otázka, jak by bylo zjištěno, že je zásilka podezřelá,²⁰⁰ pokud by nemohla být např. rentgenována nebo očichána speciálně vycvičenými služebními psy. V případě, že rentgen neumožňuje „přečíst“ obsah dokumentů, ale pouze zobrazí obsah takové zásilky, nevidím na něm nic protiprávního, smysl ustanovení zůstane zachován. Nejenže takové opatření preventivně chrání dipl. zástupce permanentně, ale rovněž chrání všechny, kteří přijdou do styku s takovou zásilkou. Ať už jde o dopisní bomby, antrax či cokoliv jiného. Česká republika, pokud má podezření na nebezpečný obsah zásilky (viz bomby apod.), zásilku otevře. Pokud to časové možnosti umožňují, policie vždy požádá

¹⁹⁵ MYSLIČ, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: Se zvláštním zřetelem ke výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, s. 228.

¹⁹⁶ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 272.

¹⁹⁷ V originále je použito slova „papers“, což lze v tomto kontextu přeložit jako písemnosti, doklady, spisy, dokumenty apod. Všimněte si odlišné terminologie od použité v čl. 24, kde je užito „documents of the mission“.

¹⁹⁸ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 275.

¹⁹⁹ Ibidem, str. 275.

²⁰⁰ Nebudeme hovořit o nahlášeném vydírání osoby požívající dipl. výsad a imunit.

o souhlas adresáta. Vídeňská úmluva sice s něčím takovým nepočítá, ale bezpečnost mise je nadřazena tomuto ustanovení a uvedený postup plyne z hierarchie zásad. Jsme opět u stejného problému, kterému jsme se již věnovali v podkapitole „Svoboda komunikace“.

Soukromý majetek diplomatického zástupce, jak již bylo řečeno, je rovněž nedotknutelný. Pod majetek zařazujeme pouze majetek movitý a bankovní účty, neboť obydlí, tedy nemovitost, je chráněna podle předchozího odstavce. Rovněž pod majetek bude zařazen osobní automobil registrovaný na diplomata i nejrůznější domácí mazlíčci. Nedotknutelnost se vztahuje nejen na majetek, který se nachází v soukromém obydlí diplomata, ale rovněž na ten, který je umístěn mimo něj.²⁰¹

S nedotknutelností majetku se pojí i různé problémy s deliktním jednáním diplomatů. Pokud je diplomatický zástupce přichycen při krádeži v obchodě, policie mu nemůže prohledat tašku. Policie často požádá o otevření tašky, neboť zřejmě nezná Vídeňskou úmluvu, přičemž diplomat tašku otevře, ačkoliv to není jeho povinností. V lednu 2012 se stal v Praze následující případ. Žena požívající výsad a imunit byla se svým malým synem v obchodě s oděvy a dle tvrzení bezpečnostní služby kradla. Na výzvu policie tašku otevřela, tvrdila ovšem, že zboží jí do tašky vložil bez jejího vědomí syn. Následně zboží zaplatila. Ministerstvo zahraničních věcí v případě, že má skutek za prokázaný, např. z kamerového záznamu, se v takových situacích staví k věci následujícím způsobem: Podezřelou osobu si předvolá, požádá ji, aby onu záležitost vyřešila s obchodem sama, nebo uplatní jiné protokolární sankce. Posledním typem protokolární sankce je vyhoštění, které je pro vysílající stát finančně nákladnou záležitostí. Diplomat tedy zpravidla zboží zaplatí. Také je třeba zvažovat, zda se nejednalo o provokaci vysílajícího státu, aby měl důvod vyhostit české diplomaty z této země.

Pokud obchodníkovi vznikla škoda, žádá velvyslance, ať požádá své ústředí o vzdání se imunity pro daného diplomata, aby mohl být souzen v České republice. Protože vzhledem k výsadám a imunitám v jurisdikční oblasti diplomat nemůže být v ČR souzen (viz další podkapitoly), nabízí se otázka, kdo nahradí případnou škodu obchodníkovi. V případě, že diplomat svůj závazek nevyrovná, stát jej imunity nezbaví a na závěr je tato osoba vyhoštěna, zbývají jen dvě možnosti. První, že MZV se diplomatickými prostředky pokusí přesvědčit

²⁰¹ VILARIÑO PINTOS, Eduardo. *Curso de derecho diplomático y consular: parte general y derecho diplomático*. 2. ed. Madrid: Tecnos, 2003, s. 294.

vysílající stát, aby donutilo danou osobu škodu nahradit. Mezi uvedené dipl. prostředky se řadí schůzka velvyslance ČR na diplomatickém protokolu vysílajícího státu. Další a poslední možností je zažalovat o náhradu škody diplomata v jeho zemi, neboť tam nepožívá výsad ani imunit. Problém ovšem spočívá v tom, že daný obchodník zpravidla nebude znát místní právní předpisy, systém, soudy budou pomalé, právníci drazí a ještě navíc nastanou problémy s doručováním, neboť diplomat bude převeden do jiné země. Obchodník náhradu škody nejspíše nevymůže, pokud tedy se sám vysílající stát nepřičiní v zájmu zachování dobré pověsti, bilaterálních vztahů apod. Z výše uvedeného je rovněž zřejmé, že se obchodník nejspíše ani nebude snažit o náhradu bagatelní škody.

Nedotknutelnost soukromého majetku diplomatického zástupce má však podle čl. 30 odst. 2 následující výjimku. Ta spočívá v tom, že jeho majetek nepodléhá exekuci vyjma případů, když jde o:

- 1) žalobu věcnou týkající se soukromé nemovitosti na území přijímajícího státu, ledaže ji vlastní v zastoupení vysílajícího státu pro účely mise
- 2) o žalobu týkající se dědictví, v němž je diplomatický zástupce vykonavatelem poslední vůle, správcem dědictví, dědicem nebo odkazovníkem jako soukromá osoba a nikoliv jako zmocněnec vysílajícího státu
- 3) o žalobu týkající se jakéhokoliv svobodného povolání nebo obchodní činnosti, jež diplomatický zástupce vykonává v přijímajícím státě vedle svých úředních funkcí.

Současně však musí být splněna podmínka, že nesmí být porušena nedotknutelnost jeho osoby nebo obydlí. Taková exekuce se provádí poměrně špatně, nicméně dle mého názoru lze např. provést srážku z účtu vedeného u banky či zabavit osobní automobil parkující před supermarketem.

Svoboda pohybu

Všichni členové diplomatické mise mají svobodu pobytu a cestování na území přijímajícího státu, který toto musí zajistit. Nejobecněji jde tedy o svobodu pohybu na území přijímajícího státu stanovenou stejně jako jiné výsady a imunity za účelem nerušeného výkonu funkcí diplomatické mise, jak jsou tyto popsány v čl. 3 úmluvy. Neplatí to ovšem pro oblasti, do kterých je vstup zakázán z důvodu státní bezpečnosti, a to na základě zákonů či nařízení.²⁰² V České republice takové oblasti upravuje v obecné rovině zákon č. 222/1999 Sb. o

²⁰² Čl. 26 VÚ.

zajišťování obrany České republiky. V § 29 definuje objekty důležité pro obranu státu, tedy udržení státní bezpečnosti. Jsou jimi mj. pozemky či stavby umístěné ve vojenských újezdech nebo k nimž vykonává vlastnické právo stát, ministerstvo nebo právnická osoba (státem zřízená), dále pozemky či stavby, které určí vláda, a do těchto prostor je vstup omezen nebo zcela zakázán. Vymáhání případného omezení je u diplomatických zástupců obtížnější než u běžných občanů, kteří by se pouhým vstupem do takového objektu dopustili přestupku, opět tedy případnou nápravu musí zjednat MZV. Tyto oblasti nesmějí být zřizovány příliš široce,²⁰³ aby tak nedošlo k faktickému omezení pohybu diplomatů.²⁰⁴

Čl. 26 VÚ je v přímém rozporu s realitou v Korejské lidově demokratické republice (Severní Korea). Na území tohoto státu, který má rozlohu 120 540 km², se čeští diplomaté, členové mise, mohou pohybovat kromě zastupitelského úřadu pouze na východní a západní pláži a při cestě do Číny. Nemluvě o tom, že členové mise jsou nepřetržitě sledováni tajnou policií. Reciproční opatření pro severokorejské diplomaty v Praze však není prakticky možné vzhledem k schengenskému systému a tomu, že Česká republika není totalitní stát.

Česká republika se řídí striktně článkem 26 VÚ a svobodu pobytu či cestování omezuje jen v rámci ochrany strategických bezpečnostních cílů. Jak již bylo naznačeno, v podmínkách Evropské unie případná reciproční opatření nepřicházejí v úvahu, neboť by se mýjela účinkem. Jisté omezení však platí např. pro kubánské diplomatické zástupce (nebot' čeští zástupci mají na Kubě neustálé potíže nejrůznějšího charakteru), kteří nemají přístup do tranzitní části²⁰⁵ Letiště Václava Havla Praha. Ostatní diplomaté po předložení diplomatického průkazu obdrží „vstupenku“ a mohou se v uvedeném prostoru volně pohybovat.²⁰⁶ Tato výsada je užitečná především pro vyprovázení návštěv ambasády či vyzvedávání diplomatické pošty od kapitána letadla.

Osvobození od osobních, veřejných nebo vojenských služeb

Diplomatičtí zástupci jsou v přijímajícím státě osvobozeni od všech osobních, veřejných i vojenských služeb a povinností, jako jsou služby spojené s rekvizicemi, vojenskými příspěvky nebo ubytovací povinností.

²⁰³ Aby se cizí zastupitelský úřad nestal „ostrůvkem v moři zón“ se zákazem vstupu.

²⁰⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 207.

²⁰⁵ Jedná se o tu část letiště, která je až za pasovou a bezpečnostní kontrolou a která je běžně dostupná pouze cestujícím s platnou letenkou. Diplomaté letenku mít nemusí (samozřejmě pokud neletí).

²⁰⁶ Platí pouze pro Terminál 1, na Terminálu 2 pouze s doprovodem.

Článek 35 je poměrně opomíjen jak v komentářích, tak i učebnicích mezinárodního práva, což je zřejmě dáno tím, že diplomaté, zpravidla cizí státní příslušníci, nejsou obvykle povinnými subjekty těchto služeb a ve sporných případech jsou chráněni nedotknutelností.²⁰⁷

Nicméně mezinárodní společenství chtělo tímto článkem jasně demonstrovat, že se zakazuje, např. i za válečného stavu, jakékoliv využívání dipl. zástupců případně budov či automobilů diplomatických misí pro službu ve vojsku, poskytování ubytování posádce či přepravu nákladu. Někteří diplomatictí zástupci dokonce mohou být občany přijímajícího státu, kde je běžná základní vojenská služba, jak tomu bylo ještě donedávna v České republice. Některé státy dokonce vojenskou službu vážou na trvalý pobyt v zemi. Z důvodu bezchybného zajišťování funkcí mise jsou diplomatictí zástupci od těchto povinností zcela osvobozeni.

Česká republika plně dodržuje tento článek Vídeňské úmluvy a není znám místní případ, kdy by byl porušen.²⁰⁸

Jurisdikční imunita

Na následujících řádcích se budeme věnovat jurisdikční imunitě, tedy imunitě vůči orgánům přijímajícího státu. Tato se projevuje na poli trestním, civilním, správním a exekucním. K všem okruhům existují jisté výjimky.

Vynětí z trestní jurisdikce, právo odmítnout vypovídat jako svědek, zřeknutí se imunity

Tento institut se řadí mezi relativně staré, již v 17. století Hugo Grotius, holandský právník, filozof a velvyslanec, uvádí trestní imunitu jako bezpodmínečnou²⁰⁹ a tak je tomu víceméně i dnes. Diplomatický zástupce je vyňat z trestní jurisdikce přijímajícího státu, což v praxi znamená, že na území, kde vykonává svou funkci, tedy v přijímajícím státě, je trestněprávně zcela nepostižitelný. Nejedná se o imunitu hmotněprávní, nýbrž procesněprávní, jde tedy o nestíhatelnost. Ve vysílajícím státě má nicméně postavení (nebo by je alespoň měl mít) jako běžný občan, tedy může být za určitých okolností za páchání trestné činnosti v přijímajícím

²⁰⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 377.

²⁰⁸ V ČR mezi osobní či veřejné služby řadíme např. během stavu nebezpečí výkon uložených pracovních povinností či pracovních výpomocí nebo poskytování požadovaných věcných prostředků v souladu s § 31 zákona č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Tentýž zákon hned v § 32 uvádí, že poskytnutí věcných prostředků, pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc nelze uložit fyzickým osobám, které požívají výsady a imunity podle mezinárodního práva.

²⁰⁹ BROTÓNS, Antonio Remiro et al. *Derecho internacional: curso general*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2010, s. 595.

státě potrestán doma, neboť tam se na něj VI nevztahují.²¹⁰ Vynětí z trestní jurisdikce, jak již bylo řečeno, je svým způsobem absolutní. „Svým způsobem“ uvádím proto, že existuje institut zřeknutí se imunity vysílajícím státem a další výjimka spočívá v tom, že trestní diplomatická imunita nechrání diplomatického zástupce před postihem zločinů podle mezinárodního práva, mezi něž patří i šíření narkotických látek.²¹¹ Ohledně postihů zločinů podle mezinárodního práva, zde není nauka zcela jednotná,²¹² nicméně stále častěji se tento názor objevuje²¹³ např. i v disentním stanovisku soudce Al-Khasawneh v případě Zatýkácí rozkaz, který byl řešen před Mezinárodním soudním dvorem, a kde soudce uvádí: „Pokud hierarchicky vyšší norma přijde do konfliktu s pravidly imunity, měla by tato mít přednost“.²¹⁴

Přijímající stát může dotyčnou osobu soudit na svém území jen za předpokladu, že se vysílající stát zřekne vynětí z jurisdikce přijímajícího státu pro daného diplomatického zástupce.²¹⁵ Toto vynětí musí být učiněno výslovně.²¹⁶ Z praxe je mi známo, že pokud k danému vynětí skutečně dojde, nejčastěji půjde o vynětí na určitý úsek řízení či jednací den. I v případě, že by se vysílající stát zřekl imunity pro celé řízení, tedy že by trestní soud mohl dospět k vyhlášení rozsudku, takový rozsudek bude nevykonatelný, neboť pro samotný výkon rozsudku je třeba dalšího zřeknutí se imunity vysílajícího státu. Přijímající stát má vždy právo daného diplomata prohlásit za *personae non grata*.²¹⁷ V České republice bývají diplomatictí zástupci cizích států zbavováni imunity velmi výjimečně.

Diplomatický zástupce není rovněž povinen vypovídat jako svědek.²¹⁸ Ze slovního spojení „není povinen“ by se dalo odvodit, že může, a dále by se mohlo zdát, že je to pouze na jeho uvážení. Nicméně praxe (USA, ČR) vnímá tuto imunitu jako imunitu, která náleží jeho úřadu, nejde tedy o jakési soukromé právo diplomatického zástupce.²¹⁹ Z toho plyne, že souhlas se

²¹⁰ Čl. 31 odst. 4 VÚ.

²¹¹ ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 471.

²¹² Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 3. 2. 2012 ve věci Jurisdictional Immunities of the State (Německo vs. Itálie).

²¹³ Rovněž v BIERSTEKER, Thomas J. *International law and international relations: bridging theory and practice*. New York: Routledge, 2007, s. 195.

²¹⁴ „CASE CONCERNING THE ARREST WARRANT OF 11 APRIL 2000“ (Demokratická republika Kongo vs. Belgie), Rozsudek ze dne 14. února 2002. Disentní stanovisko soudce Al-Khasawneh, bod 7.

²¹⁵ Čl. 32 odst. 1 VÚ.

²¹⁶ Čl. 32 odst. 2 VÚ.

²¹⁷ WALLACE, Rebecca M. M., Olga MARTIN-ORTEGA. *International law*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2009, s. 147. Shodně: GONZÁLEZ CAMPOS, Julio D. *Curso de derecho internacional público*. 4. ed., rev. Cizur Menor, Navarra, Spain: Thomson/Civitas, 2008, s. 521.

²¹⁸ Čl. 31 odst. 2 VÚ.

²¹⁹ DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 316.

svědectvím musí udělit vysílající stát. Pouze ve velmi výjimečných případech se vysílající státy zřeknou imunity pro své diplomatické zástupce nacházející se v ČR. Česká diplomacie se tento trend snaží změnit.

V České republice se vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení věnuje trestní řád v § 10 odst. 1, kde je uvedeno, že „jsou vyňaty osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva“. V případě pochybností, zda je osoba vyňata, příp. v jaké míře, rozhoduje Nejvyšší soud ČR na návrh dotčené osoby, státního zástupce nebo soudu.²²⁰ Stejně tak trestní řád v § 11 odst. 1 písm. c) uvádí, že je nepřijatelné trestní stíhání osoby, která je vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, nebo osoby, k jejímuž stíhání je podle zákona třeba souhlasu, jestliže takový souhlas nebyl oprávněným orgánem dán.

Nejvyšší soud ČR se vynětím osoby dle výše uvedených předpisů v posledních letech zabýval pouze několikrát. Nejznámějším případem byla tzv. kauza katarského prince,²²¹ kde soud opětovně²²² konstatoval, že „pouze na základě skutečnosti, že obviněný je držitelem diplomatického pasu,²²³ který mu byl vydán příslušnými orgány cizího státu, nelze dovodit existenci podmínek stanovených Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích, při jejichž splnění se jedná o osobu, která na území České republiky požívá diplomatických výsad a imunit podle mezinárodního práva“. Z této právní věty vyplývá, že nepožívá ani trestněprávní exempce.

V české praxi kvazitrestné činy osob požívajících výsad a imunit státní zástupce nebo policejní orgán před zahájením trestního stíhání odloží usnesením,²²⁴ neboť je takové stíhání nepřijatelné.²²⁵ A může se jednat o jakýkoliv skutek spáchaný touto osobou. V květnu 2011 jistý blízkovýchodní diplomat na Václavském náměstí v Praze úmyslně přejel automobilem

²²⁰ § 10 odst. 2, zák. č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

²²¹ Hámid bin Abdal Sání, člen vládnoucí rodiny Kataru, byl od září 2004 cca rok vazebně stíhán v ČR. Byl podezřelý z pohlavního zneužívání, ohrožování výchovy mládeže a kuplířství. Daných skutků se měl mj. dopustit tím, že opakovaně, někdy za úplatu, souložil s šestnácti nezletilými dívkami, které si nechával za úplatu zajišťovat. V dubnu 2005 ministr spravedlnosti Pavel Němec rozhodl o předání trestního stíhání do Kataru. Spis přeložený do arabštiny byl předán v květnu 2006 a tamní generální prokurátor v lednu 2007 stíhání zastavil. Celá kauza vzbudila řadu emocí, ministr spravedlnosti byl z důvodu možného zneužití pravomoci vyšetřován. Média případu věnovala zvláštní pozornost. Usnesení Nejvyššího soudu ČR týkající se výsad a imunit naleznete pod sp. zn. 11 Tcu 167/2004 ze dne 16. 12. 2004.

²²² Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 7. 2003, sp. zn. 11 Tcu 95/2003.

²²³ Shodně FELTHAM, Ralph G. *Příručka diplomata*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 6.

²²⁴ § 159a odst. 2 zák. č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

²²⁵ § 11 odst. 1 písm. c) zák. č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

policistu, jenž ho chtěl kontrolovat, nebo např. jiný diplomat v létě 2005 chránil své obydlí proti zloději ilegálně drženou střelnou zbraní, kterou neměl registrovanou a ani nebyl držitelem zbrojního průkazu. Všechny tyto případy dle výše uvedených paragrafů byly odloženy.

Vynětí z civilní a správní jurisdikce

Diplomatický zástupce je vyňat i z civilní a správní jurisdikce přijímajícího státu, vyjma několika případů, které jsou jen kodifikací zažitého obyčejového práva.²²⁶ Jedná se o žalobu věcnou týkající se soukromé nemovitosti na území přijímajícího státu, ledaže ji vlastní v zastoupení vysílajícího státu pro účely mise nebo žalobu týkající se dědictví, v němž je diplomatický zástupce vykonavatelem poslední vůle, správcem dědictví, dědicem nebo odkazovníkem jako soukromá osoba a nikoliv jako zmocněnec vysílajícího státu či o žalobu týkající se jakéhokoliv svobodného povolání nebo obchodní činnosti, již diplomatický zástupce vykonává v přijímajícím státě vedle svých úředních funkcí.²²⁷ Diplomatický zástupce sice dle VÚ nemůže vykonávat pro osobní prospěch žádné zaměstnání ani obchodní činnost,²²⁸ nicméně státy si mohou na základě zvyklostí či dohody sjednat příznivější zacházení než požaduje Vídeňská úmluva.²²⁹ Česká republika v současné době žádnou takovou dohodu sjednanou s jiným státem nemá.

Stejně tak diplomatický zástupce není povinen vypovídat jako svědek a vysílající stát může určitého dipl. zástupce zbavit imunity v souladu s čl. 32 VÚ. Diplomatický zástupce nepodléhá ani exekučním opatřením, vyjma případů, ve kterých není vyňat z jurisdikce státu a současně taková exekuce nenaruší nedotknutelnost dipl. zástupce nebo jeho obydlí. Pro exekuční výkon rozsudku je třeba samostatné zřeknutí se imunity.²³⁰ Jurisdikční imunita v civilních či správních věcech ovšem nevyklučuje možnost iniciovat určité řízení (např. žaloba z bezdůvodného obohacení, žaloba na vydání věci atp.). Pokud ovšem dipl. zástupce takové řízení zahájí, nemůže se dovolávat vynětí z jurisdikce, pokud jde o vstřícné pohledávky přímo související s hlavní žalobou. Typickým příkladem může být spor, kdy si velvyslanec nechá opravit v servisu svůj vůz a odmítne zaplatit. Majitel servisu mu následně automobil zadrží a velvyslanec na něj podá žalobu na vydání věci. Servis následně uplatní u soudu pohledávku.

²²⁶ SHAW, Malcolm N. *International law*. 6th ed. New York: Cambridge University Press, c2008, s. 766.

²²⁷ Čl. 31 odst. 1 VÚ.

²²⁸ Čl. 42 VÚ.

²²⁹ Čl. 47 odst. 2 písm. b) VÚ.

²³⁰ Čl. 32 odst. 4 VÚ.

Je tedy zřejmé, že některé závazkové vztahy mohou být pro věřitele velmi riskantním podnikem. Dalším příkladem může být soukromá půjčka diplomatického zástupce. V případě, že nebude splácet a vysílající stát se nezřekne imunity, na území ČR je právně nepostižitelný (pokud nebudeme hovořit o případné snaze MZV spor vyřešit).

V civilních sporech týkajících se cizího státu nebo osob požívajících diplomatických výsad a imunit, jestliže tyto spory patří do pravomoci soudů České republiky, jsou příslušné krajské soudy jako soudy prvního stupně.²³¹ Příslušností případu ke krajskému soudu chtěl zákonodárce zřejmě věnovat osobě požívající výsad a imunit zvláštní péči.

Přestupkům dle správního práva se v české legislativě věnuje např. zákon o přestupcích, který stanovuje, že jednání, které má znaky přestupku, jehož se dopustila osoba požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva, nelze jako přestupek projednat, nestanoví-li zákon jinak.²³²

Nejčastěji se diplomaté dopouštějí přestupků v dopravě, což vzhledem k jejich vynětí z jurisdikce příslušný úřad nemůže projednat. Průměrně v ČR diplomatictí zástupci jedné ambasády ročně spáchají dva dopravní přestupky. Běloruská a ruská ambasáda však v roce 2009 měla na kontě 15, resp. 16 dopravních přestupků. Tato čísla jsou poměrně vypovídající o kvalitách vysílaných diplomatů, jejich smýšlení a také o pohrdání právními předpisy přijímajícího státu, které tyto osoby jsou povinny respektovat.²³³

Vynětí z ustanovení o sociálním zabezpečení

„Podle mezinárodních dokumentů poskytuje sociální zabezpečení pomoc lidem v případě nemoci, nezaměstnanosti, zdravotního poškození a invalidity, pracovního úrazu a nemoci z povolání, stáří, mateřství, rodičovství, úmrtí uživatele.“²³⁴ Nejčastěji se tedy jedná o důchodové, nemocenské a zdravotní pojištění.

Diplomatictí zástupci jsou vyňati z ustanovení o sociálním zabezpečení přijímajícího státu, pokud jde o služby, které vykonávají pro vysílající stát.²³⁵ Vynětí se vztahuje i na soukromé služební osoby za předpokladu, že nejsou občany přijímajícího státu nebo v něm nejsou

²³¹ § 9 odst. 2 písm. g) zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

²³² § 9 odst. 1 zák. č. 200/1990 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

²³³ Čl. 41 odst. 1 VÚ.

²³⁴ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 14-15.

²³⁵ Čl. 33 odst. 1 VÚ.

trvale usídleny a že jsou podrobeny ustanovením o sociálním zabezpečení, která mohou platit ve vysílajícím státě nebo třetí zemi.²³⁶ Pokud diplomatický zástupce zaměstnává soukromé služební osoby, na které se ustanovení o sociálním zabezpečení vztahuje, je povinen plnit veškeré právní povinnosti z toho vyplývající na území přijímajícího státu stejně jako jakýkoliv jiný zaměstnavatel.²³⁷ Ovšem případná vymahatelnost je opět poměrně nízká, neboť toto ustanovení Vídeňské úmluvy není výslovně považováno za jednu z výjimek z jurisdikce přijímajícího státu, jako jsou jiné výjimky uvedeny v článku 31 úmluvy.²³⁸ Diplomatictí zástupci se mohou dobrovolně účastnit na sociálním zabezpečení přijímajícího státu, pokud je jim taková účast dovolena.²³⁹ Velmi často však bývá zakázána. V případě zájmu státu na účasti svých diplomatických zástupců na sociálním zabezpečení je možné toto dohodnout mezinárodní smlouvou.²⁴⁰

Podle § 9 odst. 1 písm. a) zákona č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění jsou z pojištění vyňati zaměstnanci vykonávající zaměstnání v České republice pro zaměstnavatele, který požívá diplomatických výsad a imunit, pokud jsou účastni pojištění v jiném státě. České zdravotní pojištění upravuje zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění, který okruh pojištěných osob upravuje v § 2 a v odst. 5 téhož paragrafu je uvedeno: „Ze zdravotního pojištění jsou vyňaty osoby, (...) které nemají trvalý pobyt na území České republiky a jsou činny v České republice pro zaměstnavatele, kteří požívají diplomatických výhod a imunit (...)“. Znamená to tedy, že každé ošetření u lékaře jsou tyto osoby povinny hradit (pokud nemají sjednáno jiné pojištění pro případ nemoci).

Podle zákona o důchodovém pojištění účast na pojištění je povinná pro fyzické osoby uvedené v § 5. Pojištění se mohou dobrovolně účastnit též osoby uvedené v § 6.²⁴¹ Žádný z okruhů se přímo nevěnuje diplomatickým zástupcům. Jedinou výjimku tvoří § 6 odst. 1 písm. g), kde se stanovuje, že pojištění jsou též účastny osoby starší 18 let, jestliže podaly přihlášku k účasti na pojištění a účast na pojištění se týká doby jejich pobytu v cizině, po kterou následovaly svého manžela, který v cizině působil v diplomatických službách České

²³⁶ Čl. 33 odst. 2 VÚ.

²³⁷ Čl. 33 odst. 3 VÚ.

²³⁸ VILARIÑO PINTOS, Eduardo. *Curso de derecho diplomático y consular: parte general y derecho diplomático*. 2. ed. Madrid: Tecnos, 2003, s. 321.

²³⁹ Čl. 33 odst. 4 VÚ.

²⁴⁰ Čl. 33 odst. 5 VÚ.

²⁴¹ § 2 odst. 1 zák. č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

republiky. Obdobně budou fungovat i právní úpravy cizích států, tedy samotné důchodové pojištění v přijímajícím státu nebudou osoby požívající výsad a imunit potřebovat.

Daně, dávky a poplatky

Daním, dávkám a poplatkům byla věnována pozornost v obdobné kapitole spadající do okruhu výsad a imunit *in rem*. Z tohoto důvodu lze rovnou přejít k samotným úlevám týkajícím se daní apod., které platí fyzické osoby.

Již bylo uvedeno, že šéf mise je osvobozen od všech daní a dávek celostátních, oblastních nebo místních, pokud jde o místnosti mise (tedy rezidenci šéfa mise), jichž je vlastníkem nebo nájemcem, ledaže se jedná o poplatky představující úplatu za služby skutečně prokázané.²⁴²

Ostatní diplomatictí zástupci jsou osvobozeni od všech daní a dávek²⁴³ s výjimkou případů uvedených v čl. 34 Vídeňské úmluvy:

- a) nepřímých daní, jež bývají obvykle obsaženy v ceně zboží nebo služeb;
- b) daní a dávek ze soukromých nemovitostí na území přijímajícího státu, ledaže je vlastní v zastoupení vysílajícího státu pro účely mise;
- c) pozůstalostních, nástupnických nebo dědických poplatků vybíraných přijímajícím státem s výhradou ustanovení odstavce 4 článku 39;
- d) daní a dávek ze soukromých příjmů, které mají svůj pramen na území přijímajícího státu, a kapitálových daní z investic vložených do obchodních podniků v přijímajícím státě;
- e) poplatků vybíraných jako úplata za zvláštní služby skutečně prokázané;
- f) registračních, soudních, hypotečních a kolkovacích poplatků v souvislosti s nemovitostmi, s výhradou ustanovení článku 23.

Nicméně současně je nutné upozornit na článek 47 odst. 2 bod 2 VÚ, dle kterého si státy mohou poskytnout příznivější zacházení, proto si většina států zpravidla refunduje některé daně. Vždy záleží na reciprocitě. Např. u spotřební daně české MZV rozlišuje refundaci náležející zastupitelskému úřadu, diplomatickému personálu, jeho rodinným příslušníkům, administrativně technickému personálu a jeho rodinným příslušníkům. Pouze dvacítce států,

²⁴² Čl. 23 odst. 1 VÚ.

²⁴³ Osobních nebo věcných, celostátních, oblastních nebo místních.

resp. pracovníkům²⁴⁴ dvacítky ambasad v Praze není vrácena žádná částka, a to na základě principu vzájemnosti. U daně z přidané hodnoty je počet nezúčastněných zemí na refundaci na základě reciprocity několikanásobně nižší.

Jak již bylo uvedeno v kapitole týkající se daňové problematiky „in rem“, vracení daní se věnuje i česká legislativa, např. zák. č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních a dále řada zvláštních zákonů.

Cl

Clům, která se dotýkají předmětů určených pro úřední potřebu mise, jsme se již věnovali. Následující podkapitola se bude týkat vynětí předmětů určených k osobní potřebě diplomatů ze systému cel a jiných podobných poplatků.

Článek 36 odst. 1 Vídeňské úmluvy hovoří o dovozu předmětů a jejich vynětí ze všech celních dávek, daní a s tím souvisejících poplatků. Toto se netýká poplatků za skladování, odvoz a podobné služby. Tyto předměty dle čl. 36 odst. 1 písm. b) VÚ jsou určeny k osobní potřebě diplomatického zástupce nebo členů jeho rodiny tvořících součást jeho domácnosti, čítajíc v to věci určené pro jeho zařízení.

Tato problematika byla v minulosti vnímána jako tzv. mezinárodní zdvořilost, až Komise pro mezinárodní právo usoudila, že by bylo vhodné toto pravidlo včlenit do Vídeňské úmluvy.²⁴⁵

Výsada se vztahuje na diplomatický personál a rodinné příslušníky v plném rozsahu a v případě administrativně technického personálu a jeho rodinných příslušníků pouze v době tzv. prvního zařízení.²⁴⁶ V české praxi tato doba je přibližně půl roku po příjezdu na misi.

Přijímající stát samozřejmě chce zamezit jakémukoliv obchodování s předměty, které byly osvobozeny od cel a daní. K tomu slouží první omezení uvedené v článku 36, ve kterém se praví „v souladu se zákony a předpisy, jež může vydat“. Tato omezení by se mohla týkat maximálních limitů (dle hmotnosti carga, druhu zboží apod.), ale zároveň by neměla daná omezení mít negativní dopad na fungování zastupitelského úřadu. Tato podmínka by dle mého názoru měla sloužit čistě jako pojistka proti případné „obchodní činnosti“ diplomatického zástupce s dovezenými věcmi. Odstavec 1 písm. b) citovaného ustanovení

²⁴⁴ A rodinným příslušníkům.

²⁴⁵ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: Se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, s. 267.

²⁴⁶ Čl. 37 odst. 2 VÚ.

hovoří o předmětech „určených k osobní potřebě“, nicméně někteří diplomaté si toto vykládají svérázně.²⁴⁷

Některé státy, především severní Afriky, příp. nedemokratické v karibské oblasti vědomy si tohoto ustanovení, záměrně prodlužují dobu proclení tzv. osobních svršků²⁴⁸ dipl. zástupců na maximální možnou mez – řádově na tři až osm týdnů a poté účtují skladné ve výši desítek až stovek tisíc korun. Proti tomuto opatření se velmi obtížně bojuje, neboť česká celní správa má na všechno velmi striktní krátké lhůty, tedy reciproční opatření stejného druhu není možné.

Státy běžně regulují bezcelní dovoz alkoholu, tabáku a vozidel pro diplomatické zástupce. Zkoumané období je většinou stanoveno na jeden rok, v případě členů administrativně technického personálu není výjimečné, že je stanoveno jednorázově na celý pobyt. Velvyslanec má v některých případech vyšší kvótu než jiný člen dipl. personálu. Nejčastější model v ČR je pro diplomaty 120 litrů lihovin a 240 litrů vína na rok. ATP, pokud může alkohol dovézt, maximálně 20 litrů lihovin a 50 litrů vína na celý pobyt, výjimečně každý rok. U tabákových výrobků jsou nejčastější roční kvóty stanoveny na 30 tis. ks. cigaret na diplomatického zástupce. ATP má nárok na max. dovoz 10 tis. ks. tabák. výrobků na celý pobyt nebo v některých případech na jeden rok. Pokud jde o vozidla, velvyslanci mají nárok na dovoz 2 – 3 vozů pro svou osobní potřebu a potřebu své rodiny, členové dipl. personálu nejčastěji dva vozy a ATP max. jeden vůz v době prvního zařízení, výjimečně vozy dva.

Další výsadou diplomatických zástupců je, že osobní zavazadlo nepodléhá celní prohlídce.²⁴⁹ Tuto lze vykonat pouze za předpokladu, že existují vážné důvody k domněnce, že zavazadlo obsahuje předměty, které nejsou osvobozeny od cel nebo obsahuje věci, jejichž import či export je zakázán zákony přijímajícího státu (např. vývoz uměleckých předmětů historické hodnoty). Další výjimky mohou stanovit karanténní předpisy. Pokud k prohlídce dojde, musí být provedena v přítomnosti diplomatického zástupce nebo jeho zmocněnce. Dle mého názoru postačuje, pokud osoba oprávněná prohlídku provést tuto informaci sdělí dipl. zástupci a ten je povinen ji strpět. V případě, že se rozhodne nebýt u prohlídky přítomen, ač o ní věděl, jedná na vlastní riziko.

²⁴⁷ Někteří diplomaté se i přes všechna omezení pokouší dovézt abnormální množství nejrůznějších předmětů, které by případně mohli v přijímajícím státě výhodně zpeněžit.

²⁴⁸ Jde o veškeré předměty určené k osobní potřebě dipl. zástupce.

²⁴⁹ Čl. 36 odst. 2 VÚ.

Závěr

Tato práce se zabývala českou praxí na poli poskytování diplomatických výsad a imunit. O diplomatických výsadách a imunitách vyšla poslední ucelená česká publikace před téměř padesáti lety.²⁵⁰ Od té doby se čeští autoři omezují pouze na konstatování, že takový institut existuje, a na výčet jednotlivých privilegií bez jakékoliv hlubší analýzy. Z tohoto důvodu jsem používal převážně zahraniční literaturu. Na téma této diplomové práce doposud nebyla vydána žádná publikace.

Výsady a imunity byly pro větší přehlednost rozděleny do dvou celků – *in rem* a *in personam*. Každá výsada či imunita byla nejprve rozebrána z teoretického hlediska, dále byly analyzovány problematice pasáže konkrétních článků, v některých případech jsem srovnával anglické znění a český překlad, který v určitých částech nebyl zcela odpovídající. Poté jsem se věnoval české praxi v mezinárodním kontextu.

Shrňme-li praxi v poskytování diplomatických výsad a imunit na území České republiky, je konzistentní, s některými aspekty, které mohou budít kontroverze. Jde o rentgenování veškerých zásilek, diplomatické pošty, korespondence, *carga* atp. Tento postup není ve světě zcela zažitý, využívají jej buď „pokrokové státy“ nebo diktátorské či totalitní režimy. Rozdíl mezi ČR a druhou kategorií států spočívá v tom, že ČR toto oficiálně přiznává a má k tomu logickou argumentaci, jejíž základ je stavěn převážně na hierarchii zásad, mezinárodních smluv a obyčejů.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR také lpí na reciprocitě, která se nejvíce projevuje na poli daní, bezcelního dovozu, parkovacích míst atp. Pokud se objeví nějaký excés, zásah do výsad a imunit diplomatických zástupců, je nejčastěji způsoben soukromými osobami, nikoliv ČR. I přes relativně vysoké množství demonstrací uskutečňujících se u stále totožných ambasad, Česká republika poskytuje kvalitní ochranu mise i jejích členů a nikdy nedošlo k vážnějšímu incidentu. Celkově lze říci, že diplomatické výsady a imunity jsou poskytovány korektně. Na druhou stranu diplomatictí zástupci se často dopouští dopravních přestupků, výjimečně i

²⁵⁰ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: Se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, 396 s.

drobných krádeží. Opravdu zřídka kdy diplomaté páchají trestné činy proti životu a zdraví, případně jiné – např. nedovolené ozbrojování, drogové trestné činy aj.²⁵¹

Moje hypotéza týkající se zastaralosti Vídeňské úmluvy se na základě zkoumání potvrdila a v té souvislosti navrhuji zvážit rekodifikaci úmluvy. Případné „novely“ na základě mezinárodních obyčejů by byly sice možné, ale z hlediska právní jistoty se spíše kloním k závěru, že je na místě jít cestou rekodifikace. Mnohá ustanovení lze aplikovat i pomocí extenzivního výkladu, příp. užití analogie, nicméně každý stát si může míru extenzivnosti interpretovat po svém, což přináší jistá úskalí. Nová úmluva by měla odrážet současnou situaci, jasně definovat termíny (nejlépe všechny) a dále by bylo vhodné zvážit rozsah výsad a imunit diplomatických zástupců, zúžit je – zvláště pokud jde o jejich nedotknutelnost, vynětí ze správní a civilní jurisdikce apod. Na druhou stranu je nutné chránit diplomatické zástupce před provokacemi všeho druhu. Vždy je třeba hledat kompromis mezi ochranou těchto osob a veřejným zájmem přijímajícího státu.

²⁵¹ Vzhledem k tomu, že se na diplomatické zástupce vztahuje jurisdikční imunita, nejsou naplněny všechny znaky trestného činu. Mělo by se tedy správně uvádět „činy jinak trestné“.

Bibliografie

Monografie česky

ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C. H. Beck, 2008. xli, 840 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-728-9.

DAVID, Vladislav et al. *Mezinárodní právo veřejné s kasuistikou*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, 448 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-868.

FELTHAM, Ralph G. *Příručka diplomata*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 262 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 25. ISBN 80-864-2913-X.

HAVRÁNEK, Bohuslav et al. *Slovník spisovného jazyka českého: I, A-G*. 2., nezm. vyd. Praha: Academia, 1989, XXV, 555 s.

HENDRYCH, Dušan et al. *Právnický slovník*. Praha: C. H. Beck, 2001. xvii, 1189 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-360-4.

HLAVIČKA, Michael (ed). *Věstník Ministerstva zahraničních věcí*. Praha, 1924, č. 9-10, s. 121-140.

HLAVIČKA, Michael (ed). *Věstník Ministerstva zahraničních věcí*. Praha, 1924, č. 6, s. 77-98.

HUBINGER, Václav. *Encyklopedie diplomacie*. Praha: Libri 2006, 191 s. ISBN 80-7277-296-1.

JEČNÝ, Dobromil. *K otázkám současné diplomacie a diplomatického práva*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, 143 s.

KAVAN, Jan, Zdeněk MATĚJKA a Alexandr ORT. *Diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 340 s. ISBN 978-807-3800-796.

MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: Se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, 396 s.

POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 5., dopl. a rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, xxii, 511 s. Právnícké učebnice (C. H. Beck). ISBN 80-717-9536-4.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001, 752 s. ISBN 80-859-2785-3.

ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, xxi, 2321 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4001-086.

TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, xxxii, 348 s. Právnícké učebnice (C. H. Beck). ISBN 80-717-9856-8.

ZBOŘIL, František. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha: Leges, 2010, 434 s. ISBN 978-808-7212-387.

Monografie anglicky

BIERSTEKER, Thomas J. *International law and international relations: bridging theory and practice*. New York: Routledge, 2007, xvi, 313 p. ISBN 978-020-3966-761.

CRAIG BARKER, J. *The protection of diplomatic personnel*. Burlington, VT: Ashgate, 2006, 203 s. ISBN 07-546-2352-1.

DENZA, Eileen. *Diplomatic law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, xxii, 556 s. ISBN 01-992-1685-1.

HOUGHTON, David Patrick. *US foreign policy and the Iran hostage crisis*. New York: Cambridge University Press, c2001, xi, 252 p. ISBN 05-218-0509-0.

HYPERCOLLINS PUBLISHERS. *Collins Dictionary & Thesaurus: Desktop*. Glasgow: HyperCollins Publishers, 2005, xxi, 1006 s.

SHAW, Malcolm N. *International law*. 6th ed. New York: Cambridge University Press, c2008, clxvi, 1542 s. ISBN 05-218-9929-X.

UNITED NATIONS. *Yearbook of the United Nation 1961*. New York: Columbia University Press, 1961, 813 s.

UNITED NATIONS. *Yearbook of the International Law Commission 1957: Volume I*. New York, 1957, 232 s.

WALLACE, Rebecca M. M., Olga MARTIN-ORTEGA. *International law*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2009, lii, 386 s. ISBN 978-184-7036-315.

Monografie španělsky

BROTÓNS, Antonio Remiro et al. *Derecho internacional: curso general*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2010, 877 s. ISBN 978-849-8769-845.

CARRILLO SALCEDO, Juan Antonio. *Curso de derecho internacional publico: introduccion a su estructura, dinamica y funciones*. 3. vyd. Madrid: Editorial Tecnos, 1996, 340 p. ISBN 84-309-2064-1.

GONZÁLEZ CAMPOS, Julio D. *Curso de derecho internacional público*. 4. ed., rev. Cizur Menor, Navarra, Spain: Thomson/Civitas, 2008, 1140 s. ISBN 978-844-7028-825.

SÁNCHEZ, Víctor M. et al *Derecho Internacional Público*. 3^a edición. Barcelona: Huygens Editorial, 2012, 478 s. Lex Académica.

VILARIÑO PINTOS, Eduardo. *Curso de derecho diplomático y consular: parte general y derecho diplomático*. 2. ed. Madrid: Tecnos, 2003, 356 s. ISBN 84-309-4002-2.

Monografie slovensky

BYSTRICKÝ, Ľubor. *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, 167 s. ISBN 80-716-5544-9.

DÖMÖK, Ján. *Diplomacia a diplomatický protokol*. Šamorín: Heuréka, 2011, 422 s. ISBN 978-80-89122-67-7.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY,
DIPLOMATICKÝ PROTOKOL. *Diplomatická prax*. Bratislava, 1996, 130 s.

Zahraniční články

ELGAVISH, David. Did Diplomatic Immunity Exist in the Ancient Near East? *Journal of the History of International Law / Revue d'histoire du droit international*. 2000-07-01, roč. 2, č. 1, s. 73-90. ISSN 1388-199x. DOI: 10.1163/15718050020956768.

REEVES, Jesse S. Diplomatic Privileges and Immunities. *The American Journal of International Law,; Supplement: Research in International Law*. 1932, roč. 26, s. 15-192.

U. S. Embassy and London Authorities Dispute Congestion Charges. *The American Journal of International Law*. 2007, Vol. 101, No. 2, s. 506.

Právní předpisy

Zákon č. 79/1896 ř. z. o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád).

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Ley Orgánica 10/1995, de 23 noviembre, Código Penal (Španělský trestní zákoník).

Národní bezpečnostní program ochrany civilního letectví ČR před protiprávními činy.

Mezinárodní smlouvy

Havanská úmluva o diplomatických zástupcích (1928)

Charta Organizace spojených národů (1945)

Úmluva o výsadách a imunitách Organizace spojených národů (1946)

Vídeňská úmluva o diplomatických stycích (1961)

Vídeňská úmluva o konzulárních stycích (1963)

Úmluva o zabránění trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (1973)

Vídeňská úmluva o sukcesi států ve vztahu ke státnímu majetku, archívu a dluhům (1983)

Hostitelská dohoda týkající se umístění, podpory, výsad a imunit mezi Vládou ČR a Agenturou pro evropský globální navigační a satelitní systém (GNSS) (2012)

Judikatura

Rozhodnutí Supreme Court of the United States ze dne 22. 3. 1988 ve věci 485 U. S. 312 Boos v. Barry. In: Cornell University Law School: Legal Information Institute [online]. 2012 [cit. 31. 12. 2012]. Dostupné z:

http://www.law.cornell.edu/supct/html/historics/USSC_CR_0485_0312_ZS.html

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 24. 5. 1980 ve věci Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Teheran (USA vs. Írán).

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 14. 2. 2002 ve věci Case Concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000 (Demokratická republika Kongo vs. Belgie), tzv. Yerodia Case.

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 3. 2. 2012 ve věci Jurisdictional Immunities of the State (Německo vs. Itálie).

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 19. 7. 1978, sp. zn. 17 Co 189/1978.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 7. 2003, sp. zn. 11 Tcu 95/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2004, sp. zn. 11 Tcu 167/2004.

Internet

Členské státy OSN. ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Informační centrum OSN v Praze [online]. 2012 [cit. 23. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/clenske-staty/?i=199>

Diplomatický protokol. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Ministerstvo zahraničních věcí ČR [online]. 2012, 26. 3. 2012 [cit. 29. 12. 2012]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/DP.html

Dvacet lidí demonstrovalo za propuštění členek skupiny Pussy Riot. ČTK. *České noviny: Zpravodajský server ČTK* [online]. 15. 4. 2012 [cit. 2. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/dvacet-lidi-demonstrovalo-za-propusteni-clenek-skupiny-pussy-riot/782358>

Kubánc protestoval před ambasádou. Proti vraždám disidentů. GOLIS, Ondřej. *Lidovky.cz: Zpravodajský server Lidových novin* [online]. 20. května 2011. [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/kubanec-protestoval-pred-ambasadou-proti-vrazdam-disidentu-ple-zpravy-domov.aspx?c=A110520_172811_ln_domov_ogo

STÁLÁ MISE SYRSKÉ ARABSKÉ REPUBLIKY PŘI OSN. Diplomatická nota Syrské arabské republiky [on line]. 17. 5. 2012, 9 s. [cit. 17. 12. 2012]. Arabsky. Dostupné z: http://www.un.org/en/ga/sixth/65/ProtSecSaf_StatesComments/After%20Addendum/Syria.pdf

STÁLÁ MISE SYRSKÉ ARABSKÉ REPUBLIKY PŘI OSN. Diplomatická nota Syrské arabské republiky [on line]. 17. 5. 2012, 4 s. [cit. 17. 12. 2012]. Anglicky (překlad). Dostupné z: http://www.un.org/en/ga/sixth/65/ProtSecSaf_StatesComments/After%20Addendum/Syria_Eng.pdf

Svobodu projevu žádali demonstranti před vietnamským velvyslanectvím v Praze. VELKÁ EPOCHA. [online]. 11. 11. 2011 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.velkaepocha.sk/2011111118407/Svobodu-projevu-zadali-demonstranti-pred-vietnamskym-velvyslanectvim-v-Praze.html>

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá českou praxí v poskytování výsad a imunit. Jejím hlavním cílem je zjistit, jakým způsobem funguje aplikace Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích v České republice a jaké problémy mohou vyvstat. Práce analyzuje všechny výsady a imunity dle Vídeňské úmluvy, přiřazuje k nim příklady z české praxe a v některých případech i praxe zahraniční. Důraz je kladen na přesnost a interpretaci, v některých případech dochází ke komparaci českého a anglického znění úmluvy, které, jak se ukazuje, je nepatrně odlišné. Česká praxe je konzistentní, v některých případech se může jevit kontroverzně, avšak dle názoru autora práce je správná. Při psaní práce bylo užito rozsáhlé literatury, převážně zahraniční.

Abstract

The thesis deals with the Czech practices in privileges' and immunities' providing. Its main purpose is to find out, in what way the application of Vienna Convention on Diplomatic Relations works in the Czech Republic, and what problems might arise. The work analyses all the privileges and immunities according to Vienna Convention, and assigns examples from the Czech practices, as well as, from the foreign practices, in some cases, to them. The emphasis is placed on accuracy and interpretation, in some cases, Czech and English convention's versions are compared, which, as we can see, are slightly different. The Czech practices are consistent; in some cases they might appear controversial, however correct, in author's opinion. When writing the thesis, extensive literature, mostly foreign, has been used.

Přílohy

1. Mezinárodní smlouva mezi státy Ebla a Abarsal (asi 2 400 př. n. l.)

Text jedné z nejstarších známých smluv, jež byla vyhotovena klínovým písmem na hliněné tabulce. Regulovala vztahy mezi státy Ebla a Abarsal, které se nacházely v Horní Mezopotámii. Smlouva zmiňuje přepravu zboží včetně olivového oleje a vína a způsob přepravy - po řece loděmi, po souši pomocí oslů. Podobně musela vypadat i smlouva mezi týmiž státy týkající se ochrany poslů státu Ebla.

Řím, Museo del Vicino Oriente, Università „La Sapienza”, Inv. TM. 75. G. 2420

Dostupné z: <http://exhibits.museogalileo.it/vinum/object/TreatyBetweenEblaAbarsal.html>

2. Havanská úmluva o diplomatických zástupcích (1928)

Convencion sobre funcionarios diplomaticos

Los gobiernos de las Repúblicas representadas en la Sexta Conferencia Internacional Americana celebrada en la ciudad de la Habana, República de Cuba, el año de 1928, teniendo en cuenta que una de las materias de mayor importancia en las relaciones internacionales es la que se refiere a los derechos y deberes de los funcionarios diplomáticos y que debe regularse de acuerdo con las condiciones de la vida económica, política e internacional de las naciones;

Comprendiendo que si bien es de desear que esa regulación se efectúe de acuerdo con las nuevas tendencias,

Especificando que los funcionarios diplomáticos no representan en ningún caso la persona del Jefe del Estado, y sí su Gobierno, debiendo estar acreditados ante un Gobierno reconocido, y Reconociendo que como los funcionarios diplomáticos representan sus respectivos Estados, no deben reclamar inmunidades que no sean esenciales al desempeño de sus deberes oficiales y que sería de desear que bien el propio funcionario o el Estado representado por él renuncien la inmunidad diplomática cuando se refiera a acciones civiles que no tengan nada* que ver con el desempeño de su misión.

No es posible, sin embargo, concertar desde ahora estipulaciones generales que sí bien constituyen una tendencia definida en las relaciones internacionales, tropiezan en algunos casos con la arraigada práctica de varios Estados en sentido contrario. Por lo cual y mientras pueda formularse una regulación más completa de los derechos y deberes de los funcionarios diplomáticos.

Han resuelto celebrar una Convención que comprenda los principios generalmente admitidos por todas las Naciones y han nombrado como sus plenipotenciarios a los señores siguientes:

(Siguen los nombres de los plenipotenciarios.)

Quienes, después de haber depositado sus plenos poderes, hallados en buena y debida forma, han acordado las siguientes disposiciones:

Artículo 1

Disposición general

Los Estados tienen el derecho de hacerse representar unos ante otros por medio de funcionarios diplomáticos.

Sección I

De los Jefes de Misión

Artículo 2

Los funcionarios diplomáticos se dividen en ordinarios y extraordinarios. Son ordinarios los que representan de manera permanente al gobierno de un Estado ante el otro.

Son extraordinarios los encargados de misión especial, o los que se acreditan para representar al Gobierno en conferencias, congresos u otros organismos Internacionales.

Artículo 3

Los funcionarios diplomáticos tienen los mismos derechos, prerrogativas e inmunidades, cualquiera que sea su categoría, salvo en lo tocante a precedencia y etiqueta. La etiqueta depende de los usos diplomáticos en general, así como de las leyes y reglamentos del país ante el cual está acreditado el diplomático.

Artículo 4

Además de las funciones señaladas en sus credenciales, los funcionarios ordinarios tienen atribuciones que pueden conferirles las leyes o decretos de los respectivos países. Deberán ejercer sus atribuciones sin entrar en conflicto con las leyes del país donde estuvieren acreditados.

Artículo 5

Todo Estado puede hacerse representar por un solo funcionario ante uno o más gobiernos. Varios Estados pueden hacerse representar ante otro, por un solo funcionario diplomático.

Artículo 6

Los funcionarios diplomáticos autorizados al efecto por sus gobiernos, pueden, con el consentimiento del gobierno local, y a solicitud de un Estado no representado ante éste por funcionario ordinario, asumir ante el mismo gobierno la defensa temporal o accidental de los intereses de dicho Estado.

Artículo 7

Los Estados son libres en la elección de sus funcionarios diplomáticos; pero no podrán investir con estas funciones a nacionales del Estado en que la misión debe actuar, sin el consentimiento de éste.

Artículo 8

Ningún Estado podrá acreditar sus funcionarios diplomáticos ante los demás Estados, sin previo arreglo con éstos. Los Estados pueden negarse a admitir un funcionario diplomático de los otros, o, habiéndolos admitido ya, pedir su retiro, sin estar obligados a expresar los motivos de su resolución.

Artículo 9

Los funcionarios diplomáticos extraordinarios gozan de las mismas prerrogativas e inmunidades que los ordinarios.

Sección II

Del personal de las Misiones

Artículo 10

Cada misión tendrá el personal determinado por su gobierno.

Artículo 11

Cuando los funcionarios diplomáticos se ausenten del lugar donde ejercen sus funciones o se encuentren en la imposibilidad de desempeñarlas, los sustituirán interinamente la persona designada para ese efecto por su gobierno.

Sección III

De los deberes de los funcionarios diplomáticos

Artículo 12

Los funcionarios diplomáticos extranjeros no podrán inmiscuirse en la política interna o externa del Estado en que ejercen sus funciones.

Artículo 13

Los funcionarios diplomáticos deberán dirigirse en sus comunicaciones oficiales al Ministro de Relaciones Exteriores o Secretario de Estado del país ante el cual estén acreditados. Las comunicaciones a las demás autoridades se harán también por medio de dicho Ministro o Secretario.

Sección IV

De las inmunidades y prerrogativas de los funcionarios diplomáticos

Artículo 14

Los funcionarios diplomáticos serán inviolables en su persona, residencia particular u oficial y bienes. Esta inviolabilidad se extiende:

- a) a todas las clases de funcionarios diplomáticos;
- b) a todo el personal oficial de la misión diplomática;
- c) a los miembros de la respectiva familia que viven bajo el mismo techo;
- d) a los papeles, archivos y correspondencia de la misión.

Artículo 15

Los Estados deberán otorgar a los funcionarios diplomáticos toda clase de facilidades para el ejercicio de sus funciones, y especialmente, para que puedan comunicarse libremente con sus gobiernos.

Artículo 16

Ningún funcionario o agente judicial o administrativo del Estado donde el funcionario diplomático está acreditado podrá, entrar en el domicilio de éste o en el local de la misión, sin su consentimiento.

Artículo 17

Los funcionarios diplomáticos están obligados a entregar a la autoridad local competente que lo requiera al acusado o condenado por delito común, refugiado en la Misión.

Artículo 18

Los funcionarios diplomáticos estarán exentos en el Estado donde estuvieren acreditados:

- 1.—De todos los impuestos personales, sean nacionales o locales;
- 2.—De todos los impuestos territoriales sobre el edificio de la Misión, cuando pertenezca al gobierno respectivo;
- 3.—De los derechos de aduana sobre los objetos destinados a uso oficial de la Misión, o al uso personal del funcionario diplomático o de su familia.

Artículo 19

Los funcionarios diplomáticos están exentos de toda, jurisdicción civil, o criminal del Estado ante el cual se encuentran acreditados, no pudiendo, salvo el caso en que debidamente autorizados por su gobierno, renuncien a la inmunidad, ser procesados y juzgados sino por los tribunales de su Estado.

Artículo 20

La inmunidad de jurisdicción sobrevive a los funcionarios, diplomáticos en cuanto a las acciones que con ella se relacionan. En relación a las otras, sin embargo, no puede ser invocada, sino mientras duren sus funciones.

Artículo 21

Las personas que gocen de inmunidad de jurisdicción pueden rehusar comparecer como testigos ante los tribunales territoriales.

Artículo 22

Los funcionarios diplomáticos entran en el goce de sus inmunidades desde el momento que pasan la frontera del Estado donde van a servir y dan a conocer su categoría. Las inmunidades se conservan durante el tiempo que la misión está en suspenso y aún después que termina, por el tiempo que sea necesario para que el funcionario diplomático pueda retirarse con la misión.

Artículo 23

Las personas que forman la misión gozarán también de las mismas inmunidades y prerrogativas en los Estados que cruzaren para llegar a su puesto o regresar a su patria, o en el que accidentalmente se encuentren durante el ejercicio de sus funciones, y a cuyo gobierno hayan dado a conocer su categoría.

Artículo 24

En caso de fallecimiento del funcionario diplomático, su familia continuará en el goce de las inmunidades por un plazo razonable, hasta que abandone el Estado donde se encuentra.

Sección V

Del fin de la misión diplomática

Artículo 25

Los funcionarios diplomáticos cesan en su misión:

- 1.—Por la notificación oficial del gobierno del funcionario al otro gobierno de que el diplomático ha cesado en sus funciones.
- 2.—Por la expiración del plazo fijado para el cumplimiento de la misión.
- 3.—Por la solución del asunto si la misión hubiese sido creada por una cuestión determinada.
- 4.—Por la entrega de los pasaportes al funcionario hecha por el gobierno ante el cual estuviese acreditado.
- 5.—Por la petición de sus pasaportes hecha a éste por el funcionario.

En los casos arriba mencionados se concederá un plazo razonable al funcionario diplomático, al personal oficial de la misión y a las respectivas familias para abandonar el territorio del Estado, siendo deber del gobierno ante el cual estuvo el funcionario acreditado, cuidar durante ese tiempo porque ninguno de ellos sea molestado ni perjudicado en su persona o bienes. El fallecimiento o la renuncia del Jefe del Estado, así como el cambio de gobierno o de régimen político en cualquiera de los dos países, no pondrá fin a la misión de los funcionarios diplomáticos.

Artículo 26

La presente Convención no afecta los compromisos adquiridos anteriormente por las partes Contratantes en virtud de acuerdo internacional.

Artículo 27

La presente Convención, después de firmada, será sometida a las ratificaciones de los Estados signatarios. El gobierno de Cuba queda encargado de enviar copias certificadas auténticas a los gobiernos para el referido fin de la ratificación. El instrumento de ratificación será depositado en los archivos de la Unión Panamericana en Washington, quien notificará ese depósito a los gobiernos signatarios; tal notificación valdrá como canje de ratificaciones. Esta Convención quedará abierta a la adhesión de los Estados no signatarios.

En fe de lo cual los plenipotenciarios expresados firman la presente Convención en español, inglés, francés y portugués, en la ciudad de la Habana, el día 20 de febrero de 1928.

3. Vídeňská úmluva o diplomatických stycích (1961)

Státy, které jsou stranami této Úmluvy,

- připomínajíce, že lid všech zemí uznával z dávných dob postavení diplomatických zástupců,
- majíce na zřeteli cíle a zásady Charty Spojených národů týkající se svrchované rovnosti států, udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a podpory přátelských vztahů mezi národy,
- věříce, že mezinárodní úmluva o diplomatických stycích, výsadách a imunitách přispěje k rozvoji přátelských vztahů mezi národy, bez ohledu na rozdílnosti v jejich ústavním a společenském zřízení,
- uvědomující si, že účelem takových výsad a imunit není prospěch jednotlivce, nýbrž zajištění účinného výkonu funkcí diplomatických misí představujících státy,
- potvrzující, že pravidla obyčejového mezinárodního práva budou i nadále řídit otázky, jež nejsou výslovně upraveny ustanoveními této Úmluvy,

se dohodly o tomto:

Článek 1

Pro účely této Úmluvy následující výrazy budou mít tento význam:

- a) "šéf mise" je osoba pověřená vysílajícím státem, aby vykonávala povinnosti spojené s touto funkcí;
- b) "členy mise" se rozumí šéf mise a členové personálu mise;
- c) "členy personálu mise" se rozumí členové diplomatického personálu, administrativního a technického personálu, jakož i služebního personálu mise;
- d) "diplomatický personál" se skládá z členů personálu mise, kteří mají diplomatické hodnosti;
- e) "diplomatický zástupce" je šéf mise nebo člen diplomatického personálu mise;
- f) "členy administrativního a technického personálu" se rozumějí členové personálu mise, kteří jsou zaměstnání v administrativních nebo technických službách mise;
- g) "členy služebního personálu" se rozumí členové personálu mise, kteří jsou zaměstnání v domácích službách mise;
- h) "soukromá služební osoba" je osoba, která je zaměstnána v domácích službách člena mise a která není zaměstnancem vysílajícího státu;
- i) "místnostmi mise" se rozumí budovy nebo části budov a pozemky k nim přilehlé, bez ohledu na vlastnictví, jsou-li používány pro účely mise, včetně rezidence šéfa mise.

Článek 2

Zřízení diplomatických styků mezi státy a stálých diplomatických misí se děje vzájemnou dohodou.

Článek 3

1. Funkcí diplomatické mise je mimo jiné:

- a) zastupovat vysílající stát ve státě přijímajícím;
- b) chránit zájmy vysílajícího státu a jeho příslušníků ve státě přijímajícím v rozsahu dovoleném mezinárodním právem;
- c) vést jednání s vládou přijímajícího státu;
- d) zjišťovat všemi zákonnými prostředky podmínky a vývoj v přijímajícím státě a podávat o nich zprávy vládě vysílajícího státu;
- e) podporovat přátelské vztahy mezi vysílajícím a přijímajícím státem a rozvíjet jejich hospodářské, kulturní a vědecké styky.

2. Nic v této Úmluvě nebude vykládáno jako překážka pro výkon konzulárních funkcí ze strany diplomatické mise.

Článek 4

1. Vysílající stát se musí ujistit, že přijímající stát udělil agrément osobě, kterou zamýšlí pověřit jako šéfa mise v tomto státě.

2. Přijímající stát není povinen sdělit vysílajícímu státu důvody, pro které odmítl udělit agrément.

Článek 5

1. Vysílající stát může, poté když řádně uvědomil příslušné přijímající státy, podle okolností pověřit šéfa mise nebo jmenovat jakéhokoliv člena diplomatického personálu ve více než jednom státě, jestliže žádný z přijímajících států nevznesl výslovné námitky.

2. Pověřil-li vysílající stát téhož šéfa mise v jednom nebo více dalších státech, může v každém státě, kde šéf mise nemá své stálé sídlo, zřídit diplomatickou misi, řízenou chargé d'affaires ad interim.

3. Šéf mise nebo kterýkoliv člen diplomatického personálu mise může vystupovat jako zástupce vysílajícího státu při jakékoliv mezinárodní organizaci.

Článek 6

Dva nebo více států může pověřit tutéž osobu jako šéfa mise v jiném státě, jestliže přijímající stát nevznesl námitky.

Článek 7

S výhradou ustanovení článků 5, 8, 9 a 11 může vysílající stát volně jmenovat členy personálu mise. V případě vojenských, námořních nebo leteckých přidělců si může přijímající stát vyžádat jejich jméno předem ke schválení.

Článek 8

1. Členové diplomatického personálu mise mají být v zásadě občany vysílajícího státu.
2. Členové diplomatického personálu mise nesmějí být jmenováni z řad občanů přijímajícího státu, s výjimkou, kdy k tomu tento stát dá souhlas, jenž může být kdykoliv odvolán.
3. Přijímající stát si může vyhradit totéž právo ve vztahu k občanům třetího státu, kteří zároveň nejsou občany vysílajícího státu.

Článek 9

1. Přijímající stát může kdykoliv a bez povinnosti uvést důvody pro své rozhodnutí oznámit vysílajícímu státu, že šéf mise nebo kterýkoliv člen diplomatického personálu mise je persona non grata anebo že kterýkoliv jiný člen personálu mise je nepřijatelný. V takovém případě vysílající stát podle okolností buď odvolá tuto osobu anebo ukončí její funkci na misi. Osoba může být prohlášena za non grata nebo za nepřijatelnou předtím, než vstoupila na území přijímajícího státu.
2. Jestliže vysílající stát odmítne nebo opomene v rozumné době vyhovět povinnosti podle odstavce 1 tohoto článku, přijímající stát může odmítnout uznat dotyčnou osobu za člena mise.

Článek 10

1. Ministerstvo zahraničních věcí přijímajícího státu nebo takové jiné ministerstvo, o němž může být dohoda, bude uvědoměno o :
 - a) jmenování členů mise, jejich příjezdu a konečném odjezdu nebo o ukončení jejich funkce na misi;
 - b) příjezdu a konečném odjezdu osoby náležející k rodině člena mise, a případně o skutečnosti, že osoba se stala nebo přestala být příslušníkem rodiny člena mise;
 - c) příjezdu a konečném odjezdu soukromých služebných osob, které jsou v zaměstnání osob uvedených v bodě a) tohoto odstavce, a případně o skutečnosti, že opouštějí zaměstnání těchto osob;
 - d) najímání a propouštění osob, které jsou trvale usídleny v přijímajícím státě, jako členů mise nebo soukromých služebných osob oprávněných k výsadám a imunitám.
2. Podle možnosti bude dáváno předchozí oznámení o příjezdu a konečném odjezdu.

Článek 11

1. Není-li zvláštní dohody o počtu členů personálu mise, může přijímající stát požadovat, aby počet personálu mise byl udržován v hranicích, které on považuje za rozumné a obvyklé, se zřetelem k okolnostem a podmínkám v přijímajícím státě a k potřebám příslušné mise.

2. Přijímající stát může rovněž v těchto mezích a bez diskriminace odmítnout přijetí úředníků určité kategorie.

Článek 12

Vysílající stát nemůže bez předchozího výslovného souhlasu přijímajícího státu zřídit úřadovny, jež jsou součástí mise, v jiných místech než těch, v nichž je sídlo mise.

Článek 13

1. Má se za to, že šéf mise převzal své funkce v přijímajícím státě buď jakmile odevzdal své pověřovací listiny, anebo jakmile notifikoval svůj příjezd ministerstvu zahraničních věcí přijímajícího státu nebo takovému jinému ministerstvu, o němž může být dohoda, byla odevzdána ověřená kopie jeho pověřovacích listin ve shodě s praxí platnou v přijímajícím státě, což bude jednotně dodržováno.

2. Pořadí při odevzdávání pověřovacích listin nebo jejich ověřené kopie je určováno datem a dobou příjezdu šefa mise.

Článek 14

1. Šéfové misí jsou rozděleni do tří tříd a to:

- a) velvyslanci nebo nunciové pověření u hlav států, a jiní šéfové misí rovnocenné hodnosti;
- b) vyslanci, ministři a internunciové, pověření u hlav států;
- c) chargés d'affaires, pověření u ministrů zahraničních věcí.

2. S výjimkou pořadí a etikety se nebude činit žádné rozlišování mezi šéfy mise s ohledem na jejich zařazení do tříd.

Článek 15

Státy se dohodnou o třídě, k níž budou náležet šéfové jejich misí.

Článek 16

1. Šéfové misí budou mít pořadí ve svých třídách podle data a doby, kdy převzali své funkce v souladu s článkem 13.

2. Změna v pověřovacích listinách šefa mise, která neznamená změnu třídy, nemá vliv na jeho pořadí.

3. Tento článek se nedotýká jakékoliv praxe prováděné přijímajícím státem, pokud jde o pořadí zástupce Vatikánu.

Článek 17

Pořadí členů diplomatického personálu mise bude sděleno šéfem mise ministerstvu zahraničních věcí nebo takovému jinému ministerstvu, o němž může být dohoda.

Článek 18

V každém státě bude zachováván jednotný postup při přijímání šéfů misí v každé třídě.

Článek 19

1. Je-li místo šéfa mise uprázdněno nebo nemůže-li šéf mise vykonávat své funkce, bude jako šéf mise prozatímně vystupovat chargé d'affaires ad interim. Jméno chargé d'affaires ad interim bude notifikováno buď šéfem mise, nebo v případě, že tak nemůže učinit ministerstvem zahraničních věcí vysílajícího státu ministerstvu zahraničních věcí přijímajícího státu nebo takovému jinému ministerstvu, o němž může být dohoda.

2. V případech, kdy v přijímajícím státě není přítomen žádný člen diplomatického personálu mise, může být vysílajícím státem se souhlasem přijímajícího státu určen člen administrativního a technického personálu, který bude pověřen vedením běžných administrativních záležitostí mise.

Článek 20

Mise a její šéf mají právo vyvěšovat vlajku a státní znak vysílajícího státu na místnostech mise, čítajíc v to residenci šéfa mise, a na jeho dopravních prostředcích.

Článek 21

1. Přijímající stát buď usnadní vysílajícímu státu získání místností potřebných pro misi na svém území, v souladu se svými zákony, anebo mu pomůže opatřit umístění mise jiným způsobem.

2. Rovněž pomůže misím, v případě nutnosti, opatřit vhodné ubytování pro jejich členy.

Článek 22

1. Místnosti mise jsou nedotknutelné. Orgány přijímajícího státu do nich nesmí vstoupit, leda se svolením šéfa mise.

2. Přijímající stát má zvláštní povinnost učinit všechna vhodná opatření k ochraně místností mise před jakýmkoliv vniknutím nebo poškozením a k zabránění jakémukoliv rušení klidu mise nebo újmě na její důstojnosti.

3. Místnosti mise, jejich zařízení a jiný majetek v nich i dopravní prostředky mise nemohou být předmětem prohlídky, rekvizice, zabavení nebo exekuce.

Článek 23

1. Vysílající stát a šéf mise jsou osvobozeni od všech daní a dávek, celostátních, oblastních nebo místních, pokud jde o místnosti mise, jejichž jsou vlastníky nebo nájemci, ledaže se jedná o poplatky představující úplatu za služby skutečně prokázané.

2. Vynětí ze zdanění uvedené v tomto článku se nevztahuje na takové daně a dávky, jež mají být podle zákonů přijímajícího státu placeny osobami, vstupujícími do smluvního poměru s vysílajícím státem nebo šéfem mise.

Článek 24

Archívy a písemnosti mise jsou nedotknutelné kdykoliv a kdekoliv se nalézají.

Článek 25

Přijímající stát všemožně usnadní výkon funkcí mise.

Článek 26

S výhradou zákonů a nařízení týkajících se oblastí, do nichž je přístup zakázán nebo upraven z důvodů státní bezpečnosti, zajistí přijímající stát všem členům mise svobodu pobytu a cestování na svém území.

Článek 27

1. Přijímající stát povolí a bude chránit svobodné spojení mise ke všem oficiálním účelům. Při spojení s vládou, jakož i s ostatními misemi a konzuláty vysílajícího státu at' jsou kdekoliv, může mise použít všech vhodných sdělovacích prostředků, čítajíc v to diplomatické kurýry a kodované nebo šifrované zprávy. Mise však může zřídit a používat radiostanici pouze se souhlasem přijímajícího státu.

2. Úřední korespondence mise je nedotknutelná. Pod úřední korespondencí se rozumí veškerá korespondence mající vztah k misi a jejím funkcím.

3. Diplomatická pošta nesmí být otevřena ani zadržena.

4. Zásilky představující diplomatickou poštu musí být opatřeny zřetelným vnějším označením, že jde o diplomatickou poštu, a mohou obsahovat pouze diplomatické písemnosti nebo předměty určené k úřednímu použití.

5. Diplomatický kurýr, který bude vybaven úředním dokumentem označujícím jeho postavení a počet zásilek představujících diplomatickou poštu, bude chráněn přijímajícím státem při výkonu svých funkcí. Požívá osobní nedotknutelnosti a nesmí být žádným způsobem zatčen ani zadržen.

6. Vysílající stát nebo mise mohou určovat diplomatické kurýry ad hoc. V takových případech bude rovněž použito ustanovení odstavce 5 tohoto článku s tím, že imunity v něm vyjmenované se přestanou aplikovat, jakmile takový kurýr odevzdal na místo určení svěřenou mu diplomatickou poštu.

7. Diplomatická pošta může být svěřena kapitánu civilního letadla přistávajícího na dovoleném vstupním letišti. Kapitán bude vybaven úředním dokumentem označujícím počet zásilek představujících diplomatickou poštu, avšak nebude považován za diplomatického kurýra. Mise může poslat jednoho ze svých členů, aby převzal přímo a volně diplomatickou poštu od kapitána letadla.

Článek 28

Poplatky a dávky vybírané misí v rámci výkonu jejich úředních povinností jsou vyňaty ze zdanění.

Článek 29

Osoba diplomatického zástupce je nedotknutelná. Diplomatický zástupce nesmí být žádným způsobem zatčen nebo zadržen. Přijímající stát s ním bude jednat s náležitou úctou a učiní všechna vhodná opatření, aby zabránil každému útoku proti jeho osobě, svobodě nebo důstojnosti.

Článek 30

1. Soukromé obydlí diplomatického zástupce požívá stejné nedotknutelnosti a stejné ochrany jako místnosti mise.

2. Jeho písemnosti, korespondence a s výjimkou ustanovení odstavce 3 článku 31 i jeho majetek požívají rovněž nedotknutelnosti.

Článek 31

1. Diplomatický zástupce je vyňat z trestní jurisdikce přijímajícího státu. Je rovněž vyňat z jeho jurisdikce civilní a správní, s výjimkou případů, že jde:

- a) o žalobu věcnou týkající se soukromé nemovitosti na území přijímajícího státu, ledaže ji vlastní v zastoupení vysílajícího státu pro účely mise;
- b) o žalobu týkající se dědictví, v němž je diplomatický zástupce vykonavatelem poslední vůle, správcem dědictví, dědicem nebo odkazovníkem jako soukromá osoba a nikoliv jako zmocněnec vysílajícího státu;
- c) o žalobu týkající se jakéhokoliv svobodného povolání nebo obchodní činnosti, jež diplomatický zástupce vykonává v přijímajícím státě vedle svých úředních funkcí.

2. Diplomatický zástupce není povinen vypovídat jako svědek.

3. Diplomatičký zástupce nepodléhá exekučním opatřením, vyjma v případech uvedených pod písmeny a), b), a c) odstavce 1 tohoto článku a jestliže exekuce může být provedena, aniž by byla porušena nedotknutelnost jeho osoby nebo jeho obydlí.

4. Vynětí diplomatičkého zástupce z jurisdikce přijímajícího státu neznamena jeho vynětí z jurisdikce státu vysílajícího.

Článek 32

1. Vysílající stát se může zříci vynětí z jurisdikce diplomatičkých zástupců a osob požívajících imunity podle článku 37.

2. Zřeknutí musí být vždy učiněno výslovně.

3. Zahájí-li řízení diplomatičký zástupce nebo osoba požívající imunity podle článku 37, nemůže se dovolávat vynětí z jurisdikce, pokud jde o vstřícné pohledávky přímo souvisící s hlavní žalobou.

4. O zřeknutí se vynětí z jurisdikce ve věcech civilních nebo administrativních se nemá za to, že zahrnuje zřeknutí imunity co do exekučního výkonu rozsudku, pro nějž je nutné zvláštní zřeknutí se.

Článek 33

1. S výhradou ustanovení odstavce 3 tohoto článku je diplomatičký zástupce vyňat z ustanovení o sociálním zabezpečení, jež mohou platit v přijímajícím státě, pokud jde o služby vykonávané pro vysílající stát.

2. Vynětí stanovené v odstavci 1 tohoto článku se rovněž vztahuje na soukromé služebné osoby, zaměstnané výlučně diplomatičkým zástupcem, za podmínky:

- a) že nejsou občany přijímajícího státu nebo v něm nejsou trvale usídlené;
- b) že jsou podrobeny ustanovením o sociálním zabezpečení, jež mohou platit ve vysílajícím státě nebo ve třetím státě.

3. Diplomatičký zástupce, jenž zaměstnává osoby, na něž se nevztahuje vynětí stanovené v odstavci 2 tohoto článku, je povinen plnit povinnosti uložené zaměstnavatelům ustanoveními o sociálním zabezpečení přijímajícího státu.

4. Vynětí stanovené v odstavcích 1 a 2 tohoto článku nebrání v dobrovolné účasti na sociálním zabezpečení přijímajícího státu, pokud je taková účast tímto státem dovolena.

5. Ustanovení tohoto článku se nedotýkají dvoustranných nebo mnohostranných ujednání o sociálním zabezpečení dříve sjednaných a nebrání sjednání takových ujednání v budoucnu.

Článek 34

Diplomatický zástupce je osvobozen od všech daní a dávek, osobních nebo věcných, celostátních, oblastních nebo místních, s výjimkou:

- a) nepřímých daní, jež bývají obvykle obsaženy v ceně zboží nebo služeb;
- b) daní a dávek ze soukromých nemovitostí na území přijímajícího státu, ledaže je vlastní v zastoupení vysílajícího státu pro účely mise;
- c) pozůstalostních, nástupnických nebo dědických poplatků vybíraných přijímajícím státem s výhradou ustanovení odstavce 4 článku 39;
- d) daní a dávek ze soukromých příjmů, které mají svůj pramen na území přijímajícího státu, a kapitálových daní z investic vložených do obchodních podniků v přijímajícím státě;
- e) poplatků vybíraných jako úplata za zvláštní služby skutečně prokázané;
- f) registračních, soudních, hypotečních a kolkovacích poplatků v souvislosti s nemovitostmi, s výhradou ustanovení článku 23.

Článek 35

Přijímající stát osvobodí diplomatické zástupce ode všech osobních služeb, ode všech veřejných služeb jakéhokoliv druhu a ode všech vojenských povinností takových, jako jsou povinnosti spojené s rekvizicemi, vojenskými příspěvky a ubytovací povinností.

Článek 36

1. V souladu se zákony a předpisy, jež může vydat, přijímající stát dovolí dovézt a poskytne vynětí ze všech celních dávek, daní a souvisejících s tím poplatků, jiných než poplatků za skladování, odvoz a podobné služby:

- a) u předmětů určených pro úřední potřebu mise;
- b) u předmětů určených k osobní potřebě diplomatického zástupce nebo členů jeho rodiny tvořících součást jeho domácnosti, čítajíc v to věci určené pro jeho zařízení.

2. Osobní zavazadlo diplomatického zástupce nepodléhá celní prohlídce, ledaže jsou vážné důvody k domněnce, že obsahuje předměty, které nepožívají osvobození uvedeného v odstavci 1 tohoto článku nebo předměty, jejichž dovoz nebo vývoz je zakázán zákony nebo upraven karanténními předpisy přijímajícího státu. Taková prohlídka bude provedena jen v přítomnosti diplomatického zástupce nebo jeho zmocněnce.

Článek 37

1. Členové rodiny diplomatického zástupce, tvořící součást jeho domácnosti, požívají, nejsou-li občany přijímajícího státu, výsad a imunit zmíněných v člancích 29 až 36.

2. Členové administrativního a technického personálu, spolu se členy svých rodin, kteří tvoří součást jejich domácnosti, požívají, nejsou-li občany přijímajícího státu nebo nejsou-li v něm trvale usídlení, výsad a imunit zmíněných v člancích 29 až 35 s výjimkou, že vynětí z civilní a administrativní jurisdikce přijímajícího státu, zmíněné v odstavci 1 článku 31, se nebude vztahovat na činnost vykonávanou mimo rámec jejich povinností. Požívají rovněž výsad

zmíněných v článku 36, odstavce 1, pokud jde o předměty dovážené v době jejich prvního zařízení.

3. Členové služebního personálu mise, kteří nejsou občany přijímajícího státu nebo v něm trvale nesídlí, požívají imunity, pokud jde o činnost vykonávanou v rámci jejich povinností, jsou osvobozeni od daní a dávek z odměny, kterou dostávají z důvodu svého zaměstnání a požívají vlněti zmíněného v článku 33.

4. Soukromé služebné osoby ve službách členů mise, nejsou-li občany přijímajícího státu nebo nejsou-li v něm trvale usídleny, jsou osvobozeny od daní a dávek z odměny, kterou dostávají z důvodu svého zaměstnání. Avšak přijímající stát musí nad těmito osobami vykonávat svou jurisdikci tak, aby nedošlo k nevhodnému zasahování do výkonu funkcí mise.

Článek 38

1. Kromě jiných výsad a imunit, jež mu mohou být poskytnuty přijímajícím státem, diplomatický zástupce, který je občanem tohoto státu nebo v něm trvale sídlí, požívá pouze vlněti z jurisdikce a nedotknutelnost, pokud jde o oficiální činnost vykonávanou při plnění jeho funkcí.

2. Ostatní členové personálu mise a soukromé služebné osoby, které jsou občany přijímajícího státu nebo v něm trvale sídlí, požívají výsad a imunit toliko v rozsahu, jež připustí přijímající stát. Avšak přijímající stát musí vykonávat nad těmito osobami svou jurisdikci tak, aby nedošlo k nevhodnému zasahování do výkonu funkcí mise.

Článek 39

1. Každá osoba, která má nárok na výsady a imunity, bude jich požívat, jakmile vstoupí na území přijímajícího státu, aby nastoupila své místo, anebo, je-li už na jeho území, jakmile její jmenování bude notifikováno ministerstvu zahraničních věcí nebo jinému ministerstvu, o kterém může být dohoda.

2. Když skončí funkce osoby požívající výsad a imunit, skončí tyto výsady a imunity obvykle v okamžiku, kdy tato osoba opustí zemi, anebo po uplynutí rozumné doby, ve které tak má učinit, avšak potvrzují až do této doby i v případě ozbrojeného konfliktu. Imunita však trvá, pokud jde o činy, které tato osoba podnikla při výkonu svých funkcí jakožto člen mise.

3. V případě smrti člena mise, požívají členové jeho rodiny nadále výsad a imunit, k nimž jsou oprávněni, až do uplynutí rozumné doby, ve které mají opustit zemi.

4. Zemře-li člen mise, který není občanem přijímajícího státu nebo v něm trvale nesídlí, anebo člen jeho rodiny, který tvoří součást jeho domácnosti, povolí přijímající stát odvezení movitého majetku zemřelého, s výjimkou majetku, který byl získán v zemi a jehož vývoz byl

zakázán v době úmrtí. Pozůstalostní, nástupnické a dědické poplatky nebudou vybírány z movitého majetku, který byl na území přijímajícího státu pouze v důsledku přítomnosti zemřelého tam jakožto člena mise, nebo jakožto příslušníka rodiny člena mise.

Článek 40

1. Projíždí-li diplomatický zástupce územím nebo je na území třetího státu, který mu poskytl vízum, v případě, že se vízum vyžaduje, aby nastoupil nebo se vrátil na své místo, nebo vraceli se do své země, třetí stát mu zajistí nedotknutelnost a takové ostatní imunity, potřebné k zajištění jeho průjezdu nebo návratu. Totéž platí pro členy jeho rodiny požívající výsad a imunit, kteří doprovázejí diplomatického zástupce nebo cestují odděleně za ním anebo se vrací do své země.

2. Při okolnostech podobných těm, které jsou uvedeny v odstavci 1 tohoto článku, třetí státy nebudou bránit členům administrativního a technického nebo služebního personálu mise a členům jejich rodin v průjezdu svým územím.

3. Třetí státy poskytnou úřední korespondenci a jiným úředním sdělením, procházejícím jejich územím, včetně dělení kodovaných nebo šifrovaných, stejnou volnost a ochranu, jaká je jim poskytována přijímajícím státem. Poskytnou diplomatickým kurýrům, jimž byla udělena víza, je-li jich zapotřebí, a diplomatické poště v průjezdu stejnou nedotknutelnost a ochranu, jakou je povinen poskytnout přijímající stát.

4. Povinnosti třetích států uvedené v odstavcích 1, 2 a 3 tohoto článku se vztahují také na osoby uvedené v těchto odstavcích a na úřední sdělení a diplomatickou poštu, jejichž přítomnost na území třetího státu je způsobena vyšší mocí.

Článek 41

1. S výhradou svých výsad a imunit mají všechny osoby, požívající takových výsad a imunit, povinnost dbát zákonů a předpisů přijímajícího státu. Jsou rovněž povinny nevměšovat se do vnitřních záležitostí tohoto státu.

2. Všechna úřední jednání s přijímajícím státem, jimiž je mise pověřena státem vysílajícím, budou vedena s ministerstvem zahraničních věcí přijímajícího státu nebo jiným ministerstvem, o kterém může být dohoda, anebo jejich prostřednictvím.

3. Místností mise nesmí být používáno způsobem neslučitelným s funkcemi mise, jak jsou stanoveny touto Úmluvou nebo jinými pravidly obecného mezinárodního práva anebo zvláštními dohodami platnými mezi státem vysílajícím a přijímajícím.

Článek 42

Diplomatický zástupce nebude v přijímajícím státě provozovat pro osobní prospěch žádné zaměstnání nebo obchodní činnost.

Článek 43

Funkce diplomatického zástupce končí mimo jiné:

- a) sdělením vysílajícího státu přijímajícímu státu, že funkce diplomatického zástupce skončila;
- b) sdělením přijímajícího státu vysílajícímu státu, že podle odstavce 2 článku 9, odmítá uznávat diplomatického zástupce jako člena mise.

Článek 44

Přijímající stát musí i v případě ozbrojeného konfliktu poskytnout osobám požívajícím výsad a imunit, pokud nejsou příslušníky přijímajícího státu, a členům rodin těchto osob bez ohledu na jejich příslušnost, výhody umožňující jim odjet jak možno nejdříve. Zejména jim musí dát v případě potřeby k dispozici dopravní prostředky nutné pro jejich dopravu a dopravu jejich majetku.

Článek 45

V případě přerušení diplomatických styků mezi dvěma státy, nebo byla-li mise trvale nebo dočasně odvolána:

- a) přijímající stát musí, i v případě ozbrojeného konfliktu respektovat a chránit místnosti mise spolu s jejím majetkem a archívy;
- b) vysílající stát může svěřit opatrování místností mise spolu s jejím majetkem a archívy třetímu státu, přijatelnému přijímajícímu státu;
- c) vysílající stát může svěřit ochranu svých zájmů a zájmů svých příslušníků třetímu státu, přijatelnému přijímajícímu státu.

Článek 46

Vysílající stát může s předchozím souhlasem státu přijímajícího a na žádost třetího státu, který nemá zastoupení v přijímajícím státě, převzít dočasnou ochranu zájmů třetího státu a jeho příslušníků.

Článek 47

1. Při použití ustanovení této Úmluvy nebude přijímající stát činit rozdílu mezi jednotlivými státy.

2. Za diskriminace se však nepovažuje:

- a) jestliže přijímající stát aplikuje některé z ustanovení této Úmluvy omezeně v důsledku omezené aplikace tohoto ustanovení vůči jeho misi ve vysílajícím státě;
- b) jestliže na základě zvyklosti nebo dohody si státy vzájemně poskytují příznivější zacházení než je požadováno ustanoveními této Úmluvy.

Článek 48

Tato Úmluva bude otevřena k podpisu všem členským státům Organizace spojených národů nebo některé odborné organizace nebo účastníkům Statutu Mezinárodního soudního dvora, a jakémukoliv jinému státu, který bude vyzván Valným shromážděním Organizace spojených

národů, aby se stal stranou Úmluvy, a to do 31. října 1961 u Spolkového ministerstva zahraničních věcí Rakouska a poté, do 31. března 1962 v sídle Organizace spojených národů v New Yorku.

Článek 49

Tato Úmluva podléhá ratifikaci. Ratifikační listiny budou uloženy u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Článek 50

Tato Úmluva bude otevřena k přístupu kterémukoliv státu, jenž náleží do některé ze čtyř kategorií uvedených v článku 48. Listiny o přístupu budou uloženy u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Článek 51

1. Tato Úmluva vstoupí v platnost třicátého dne po datu uložení dvacáté druhé ratifikační listiny nebo listiny o přístupu u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

2. Pro každý stát, který ratifikuje Úmluvu nebo k ní přistoupí po uložení dvacáté druhé ratifikační listiny nebo listiny o přístupu, vstoupí Úmluva v platnost třicátého dne po uložení jeho ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

Článek 52

Generální tajemník Organizace spojených národů bude informovat všechny státy náležející do některé ze čtyř kategorií uvedených v článku 48:

- a) o podpisech této Úmluvy a o uložení ratifikačních listin a listin o přístupu podle článku 48, 49 a 50;
- b) o datu, kdy tato Úmluva vstoupí v platnost podle článku 51.

Článek 53

Originál této Úmluvy, jehož anglické, čínské, francouzské, ruské a španělské znění mají stejnou platnost, bude uložen u generálního tajemníka Organizace spojených národů, jenž zašle její ověřené kopie všem státům, náležejícím do některé ze čtyř kategorií uvedených v článku 48.

Na důkaz čehož níže podepsaní zmocněnci, byvše k tomu řádně zmocněni svými vládami, podepsali tuto Úmluvu.

Dáno ve Vídni dne osmnáctého dubna roku tisíc devět set šedesát jedna.